

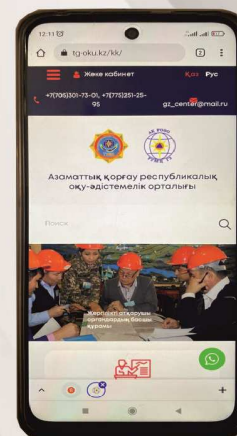
АЗАМАТТЫҚ ҚОРҒАУ САЛАСЫНДАҒЫ АҚПАРАТТЫҚ-ӘДІСТЕМЕЛІК МАТЕРИАЛДАР

№2(90) ШЫҒАРЫЛЫМ, 2022ж.

Ұйым басшыларының назарына!

**АҚ РОӘО электронды онлайн кітапханасын
бір жыл қолданыңыздар:**

**Толық ақпаратты көрсетілген
телефондар арқылы алуға болады:**

8 (775) 251-25-95, 8 (705) 301-73-01

*Мамандандырылған
тоқсандық
басылым*

2000 жылдан бастап
шығады

Басшы кітапханасы

**ЖАЗЫЛУ
ИНДЕКСТЕРІ:**

75668 – қазақ тілінде;
75669 – орыс тілінде

Құрылтайшы:

ҚР Төтенше жағдайлар министрлігі
Азаматтық қорғау республикалық
оқу-әдістемелік орталығы

Редакциялық кеңес:

Е. Н. Мельников
Б. К. Енсебаев
Б. О. Булыбаева

Қазақстан Республикасының Ақпарат
және Қоғамдық даму
министрлігінде 20.01.2022 жылы
№ KZ72VPY00045002 тіркелген

НӨМІРДЕ:

- Редакциядан алғы сөз2
- Республика аумағында 2022 жылдың үш айында болған табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайлар туралы шолу ақпарат.....3
- ҚР ТЖ министрінің 2022 ж. 21 ақпандағы №55 бұйрығы.8
- АҚ бойынша мамандардың назарына: Объектілік өрт сөндіру командасына қанша қол өрт сөндіргіші керек? Объектіде АҚ күштерін жаңа норматив бойынша қалай есептегенді?.....61
- Азаматтық қорғау терминологиялық сөздігі65
- ТЖ қорғау.....85
- Айдар: «Сұрақтар мен жауаптар»..96
- Біздің тыңдаушыларымыздың пікірлері.....102
- Оқу құралы «Радияциялық және химиялық бақылау бекетінде жұмысты ұйымдастыру бойынша әдістемелік нұсқаулық».....105

Құрметті Журналға Жазылушылар!

Жалпыға танымал «АҚ РОӘО» бренді өзінің интернет-ресурсын толығымен жаңартты және жетілдірді. Енді ол, азаматтық қорғаудың барлық аспектілері бойынша бірыңғай ақпараттық база нысанын ұсынатын, заманауи форматқа ие болды. Ұйымдар, АҚ бойынша барлық ақпарат жүйеленген және мәтіндік, графикалық, аудиовизуалды немесе өзге түрде көрсетілген мамандандырылған электрондық онлайн кітапхананы пайдалану мүмкіндігіне ие. АҚ РОӘО электрондық кітапхана жаңартылған сайт құрылымында жұмыс істейді www.tg-oku.kz

Ұйымдар, жазылу арқылы АҚ РОӘО электрондық онлайн кітапханасын пайдалана алады. Жылдық жазылу - 57 667 теңге. Электрондық онлайн кітапханаға жазылуды келесі порталдар арқылы ресімдеуге болады: «Мемлекеттік сатып алу», «Самұрық-қазына», «Теңіз-сервис» және «ЕТБ», онда АҚ РОӘО 990540004163 БСН-мен тіркелген. Шартты жасап, Сіздің ұйымыңыздың қызметтеріне ақы төлегеннен кейін автоматты түрде интернет-ресурстың ақылы контентіне қолжетімділік коды мен құпиясөз берілетін болады. Сондай-ақ, **Kaspi.kz** мобильді қосымшасының "төлемдер" бөлімінде төлем жасауға болады.

Электрондық онлайн кітапханаға жазылушыға келесі қызметтер ұсынылады:

- АҚ саласындағы тұрақты жаңартылатын нормативтік база.

- Орталықтың әдістемелік материалдары қызметкерлерді оқыту мен даярлауға көмектеседі. Біздің слайд материалдары–сабақтарға арналған дайын рефераттар, ал ұсыныстар-оқу жаттығулары мен жаттығуларға арналған шаблондар.

Орталықтың заманауи контенті–бұл қауіпсіздік жүйесін дамыту және жетілдіру бойынша ұйымдар мен кәсіпорындардың мүдделерін қорғауға бағытталған интернет платформа.

АҚ РОӘО интернет-ресурсы бойынша толық техникалық ақпаратты Орталықтың телефондары арқылы алуға болады: 274-91-94, 8776-222-20-18, 8775-251-25-95, электрондық пошта: [kursy@bk.ru.](mailto:kursy@bk.ru), [gz_center@mail.ru.](mailto:gz_center@mail.ru)

Құрметпен, журнал редакциясы

**РЕСПУБЛИКА
АУМАҒЫНДА 2022
ЖЫЛҒЫ ҮШ
АЙЫНДА БОЛҒАН
ТАБИҒИ ЖӘНЕ ТЕХ-
НОГЕНДІК СИПАТ-
ТАҒЫ ТӨТЕНШЕ
ЖАҒДАЙЛАР ТУРА-
ЛЫ ШОЛУ АҚПАРАТ**

«112» бірыңғай кезекшілік-диспетчерлік қызметі пультына халықтан **1 813 515** қоңырау келіп түсті.

Мынадай уақытылы ден қою шаралары қабылданды:

- өрт сөндіру және авариялық-құтқару жұмыстары қызметінің бөлімшелері және Республикалық жедел-құтқару жасағы **3 736** адамды құтқарды, **2 734** адамды эвакуациялады, **52** зардап шеккенге алғашқы медициналық көмек көрсетті, ТЖ орындарынан **238** адам денесін шығарды, **11 414** дабыл бойынша шығу жасады, соның ішінде **2 236** - өрт, **4 043** - авариялық-құтқару жұмыстары, **3 678** - өрт ретінде есепке алынбайтын жану, **30** - жалған шақырту, **610**-расталмаған жану фактілері, **817** - басқалары;

- «Апаттар медицинасы орталығы» ММ **825** зардап шеккенге медициналық көмек көрсетті, **560** адамды құтқарды, **355** адамды эвакуациялады, **1 152** шығу жасады, оның ішінде *трассалық медициналық-құтқару пункттері* **292** шығу жасады, **301** адамды эвакуациялады, **570** зардап шеккенге медициналық көмек көрсетті.

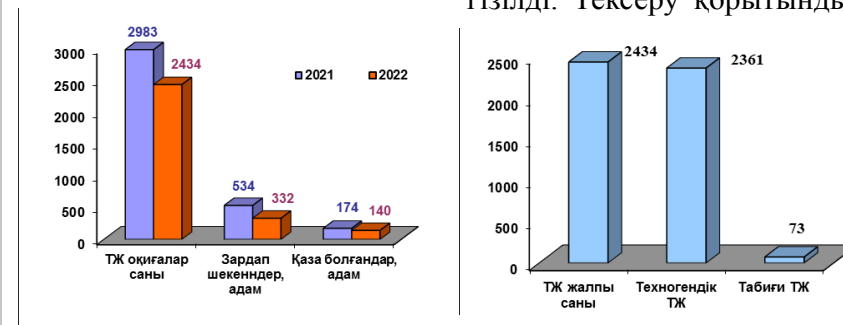
ТЖМ карамағындағы ұйымдар мынадай іс-шаралар өткізді:

«Қазавиақұтқару» АҚ әуе кемелері іздеу-құтқару жұмыстарына, өрттерді сөндіруге қатысу, жеке құрамды жеткізуге және басқа тапсырыстар бойынша **422** ұшу жасады, оның ішінде санитариялық авиация желісі бойынша - **99** ұшу, **94** пациент тасымалдады. Өрт қауіпсіздігі бағыты бойынша **563** шығу жасады, соның ішінде **191** өрт сөндіру, **26** авариялық-құтқару жұмыстарын өткізді, **346** жануды жойды, **298** адамды құтқарды және эвакуациялады.

Мемлекет басшысының бизнеске қысымды төмендету бойынша тапсырмасын іске асыру мақсатында өрт қауіпсіздігі саласында бақылау тек жоғары тәуекел дәрежесіндегі объектілерге қатысты енгізілген және ерекше тәртіпте өткізіледі. Бақылау-профилактикалық қызмет шеңберінде өртке қарсы жай-күйіне **6 844** тексеріс жүргізілді, **39 358** бұзушылық анықталды, **6 484** адам әкімшілік жауапкершілікке тартылды, соның ішінде **2 054** лауазымды тұлғаға **77,7** млн.теңге сомасында айыппұл салынды.

Өнеркәсіптік қауіпсіздік саласындағы мемлекеттік қадағалауды жүзеге асыру шеңберінде 2022 жылдың үш айында ерекше тәртіп бойынша **218** және **228** жоспардан тыс тексеру жүргізілді. Тексеру қорытындысы

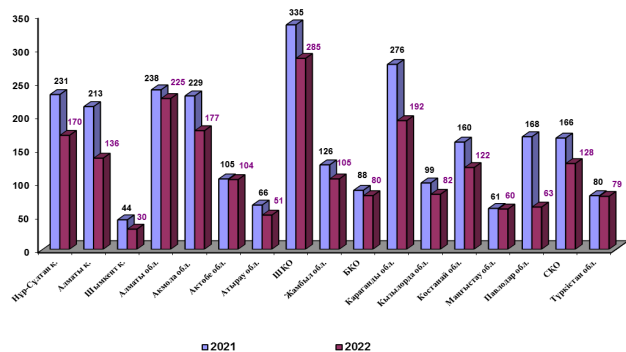
бойынша 5 472 бұзушылық анықталды, 145 объекті және 2 кәсіпорын тоқтатылды, 49 млн. теңгеден астам сомасында 304 әкімшілік айыппұл салынды.

Халықты оқыту және хабар беру мақсатында бұқаралық ақпарат құралдарында 15 492: 2 011 - телевизия арналарында, 3 862 - баспа басылымдарында, 5 091 - радиода, 4 528 - ақпараттық агенттіктер таспаларында материалдар жарияланды.

2 434 (-18,4%, 2021ж. - 2 983) табиғи және техногендік сипаттағы ТЖ және оқиғалар тіркелген, 332 (-37,8%, 2021ж. - 534) адам зардап шеккен, соның ішінде 140 (-19,5%, 2021ж. - 174) адам қаза болды, материалдық нұқсан 730,89 млн.теңгені (-50,4%, 2021ж. - 1 475,02 млн.тг.) құрады.

2 434 (-18,4%, 2021ж. - 2 983) табиғи және техногендік сипаттағы ТЖ және оқиғалар тіркелген, 332 (-37,8%, 2021ж. - 534) адам зардап шеккен, соның ішінде 140 (-19,5%, 2021ж. - 174) адам қаза болды, материалдық нұқсан 730,89 млн.теңгені (-50,4%, 2021ж. - 1 475,02 млн.тг.) құрады.

Қазақстан Республикасы аумағындағы 2021 жылғы ұқсас кезеңмен салыстырғанда 2022 жылғы үш айында болған өндірістік және тұрмыстық өрттердің саны

паттағы ТЖ және оқиғалар тіркелген, 332 (-37,8%, 2021ж. - 534) адам зардап шеккен, соның ішінде 140 (-19,5%, 2021ж. - 174) адам қаза болды, материалдық нұқсан 730,89 млн.теңгені (-50,4%, 2021ж. - 1 475,02 млн.тг.) құрады.

ТЕХНОГЕНДІК СИПАТТАҒЫ ТЖ жалпы ТЖ санының 97% құрайды, 2 361 оқиға (-18,7%, 2021ж. - 2 904) тіркелген, бұл ретте 223 (-35,7%, 2021ж. - 347) адам зардап шеккен, соның ішінде 128 (-22%, 2021ж. - 164) адам қаза болды.

ішінде 128 (-22%, 2021ж. - 164) адам қаза болды.

Техногендік сипаттағы жағдайлардың негізгі үлесі өндірістік және тұрмыстық өрттерді 88,5% құрайды, 2022 жылдың үш айында 2 089 (-22,2%, 2021ж. - 2 685) өрт болды, онда 170 адам зардап шекті (-37,5%, 2021ж. - 272), соның ішінде 102 адам қаза болды (-29,2%, 2021ж. - 144), материалдық нұқсан 730,87 млн. теңгені (+23,1%, 2021ж. - 593,51 млн.тг.) құрады.

Өрттердің саны мына облыстарда: Павлодар 62,5%-ға (2022ж. - 63, 2021ж. - 168), Қарағанды 30,4%-ға (2022ж. - 192, 2021ж. - 276), Қостанай 23,8%-ға (2022ж. - 122, 2021ж. - 160), Солтүстік Қазақстан 22,9%-ға (2022ж. - 128, 2021ж. - 166), Ақмола 22,7%-ға (2022ж. - 177, 2021ж. - 229), Атырау 22,7%-ға (2022ж. - 51, 2021ж. - 66), Қызылорда 17,2%-ға (2022ж. - 82, 2021ж. - 99), Жамбыл 16,7%-ға (2022ж. - 105, 2021ж. - 126), Шығыс Қазақстан 14,9%-ға (2022ж. - 285, 2021ж. - 335), Алматы қаласында 36,2%-ға (2022ж. - 136, 2021ж. - 213), Шымкент қаласында 31,8%-ға (2022ж. - 30, 2021ж. - 44), Нұр-Сұлтан қаласында 26,4%-ға (2022ж. - 170, 2021ж. - 231) азайды.

Өрт туындайтын негізгі объектілер: 65,3%-ы тұрғын үй секторы, 20,6%-ы көлік құралдары, 3,2%-ы сауда кәсіпорындары, 2,2%-ы өндірістік мақсаттағы ғимараттар мен құрылыстар, 2%-ы басқа ашық аумақтар, 1,8%-ы әкімшілік-қоғамдық ғимараттар, 1,3%-ы салынып жатқан объектілер және құрылыс алаңдары, 1%-ы

монша-кір жуу кешендері, 0,9%-ы қойма ғимараттары.

Өрттің пайда болуының таралған себептері: 41,4%-ы электр жабдықтарын техникалық пайдалану және монтаждау қағидаларын бұзу, 24,9%-ы пештерді орнату және пайдалану кезінде өрт қауіпсіздігі қағидаларын бұзу, 15,3%-ы отты абайсыз қолдану, 6,1%-ы анықталған әдейі өртеу,

5,2%-ы тұрмыстық электр аспаптарын пайдалану кезінде өрт қауіпсіздігі қағидаларын бұзу, 1,5%-ы электрмен дәнекерлеу және басқа да отпен жүргізілетін жұмыстарды жүргізу кезінде өрт қауіпсіздігі қағидаларын бұзу, 1,2%-ы балалардың отпен ойнауы.

ТАБИҒИ СИПАТТАҒЫ ТӨТЕНШЕ ЖАҒДАЙЛАР

ТЖ-ның жалпы санынан 3% құрады, 2022 жылдың үш айында 73 оқиға тіркелді (-7,6%, 2021ж. - 79), бұл ретте 109 адам

(-7,6%, 2021ж. - 187) зардап шекті, соның ішінде 12 адам (+20%, 2021ж. - 10) қаза болды.

ЖАҢА НОРМАТИВТІК ҚҰҚЫҚТЫҚ АКТІЛЕР

Қазақстан Республикасы
Төтенше жағдайлар министрі
2022 жылғы 21 ақпандағы
№ 55 Бұйрыққа қосымша

Өрт қауіпсіздігі қағидалары 1-бөлім. Жалпы ережелер

1-тарау.

Өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету бойынша ұйымдастырушылық-техникалық іс-шаралар

1. Осы Өрт қауіпсіздігі қағидалары (бұдан әрі – Қағидалар) «Азаматтық қорғау туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 12-бабы 1-тармағының 70-41) тармақшасына сәйкес әзірленген және адамдарды, мүлікті, қоғам мен мемлекетті өрттен қорғау мақсатында өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібін айқындайды.

2. Объектілерді пайдалану кезінде осы Қағидалардың, белгіленген тәртіппен бекітілген, объектілерді пайдалану кезінде өрт қауіпсіздігі талаптары қамтылған нормативтік құқықтық актілердің талаптарын сақтау қамтамасыз етіледі.

3. Объектідегі өрт қауіпсіздігін меншік иелері, меншік нысанына қарамастан ұйымдардың, кәсіпорындардың басшылары, жеке кәсіпкерлер, жеке тұлғалар, объектіні немесе үй-жайды иеленуге, пайдалануға немесе оған билік етуге құқығы бар тұлғалар (бұдан әрі – ұйым басшысы) қамтамасыз етеді.

4. Ұйымдардың басшылары өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету мақсатында жұмыстардың жекелеген учаскелерінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ететін адамдарды бұйрықпен тағайындайды.

5. Ұйым басшысы әрбір объектіге қатысты (жеке тұрғын үйлерді қоспағанда) осы Қағидаларға 1-қосымшаға сәйкес, олардың өрт қауіпсіздігіне сай өртке қарсы режимді қамтитын өрт қауіпсіздігі шаралары туралы нұсқаулықты бекітеді.

6. Ұйым басшысы өрт сөндіру және өрт сигнализациясы қондырғыларының, өрт кезінде адамдарды құлақтандыру және оларды эвакуациялауды басқару, түтіннен қорғау және өртке қарсы сумен жабдықтау жүйелерінің, өртке қарсы жабдықтар мен өрт техникасының, өртке қарсы есіктердің, клапандар мен люктердің, өртке қарсы қалқалардағы, үй-жайлардағы, ғимараттар мен құрылыстардағы ойықтарды өзге де толтырғыштардың, адамдарды қорғау және құтқару құралдарының болуын, жобалау құжаттамасына сәйкес келуін және олардың үнемі жарамды жұмыс күйінде болуын қамтамасыз етеді.

7. Объектілердегі Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2014 жылғы 25 қыркүйектегі № 1017 қаулысымен бекітілген міндетті түрде Мемлекеттік емес өртке қарсы қызмет құрылатын ұйымдар мен объектілердің тізбесіне сәйкес мемлекеттік емес өртке қарсы қызметтің жұмысы ұйымдастырылады. Объектілердегі мемлекеттік емес өртке қарсы қызметтерді ұйымдастыру тәртібі Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрінің 2014 жылғы 7 қарашадағы № 782 бұйрығымен бекітілген Мемлекеттік емес өртке қарсы қызметтердің қызметін жүзеге асыру қағидаларына (Нормативтік құқықтық актілердің мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 9931 болып тіркелген) сәйкес айқындалады.

8. Ұйымдардың жұмыскерлері өрт қауіпсіздігі мәселелері бойынша оқытудан және нұсқамадан өткеннен кейін ғана жұмыс істеуге жіберіледі, ал жұмыстың ерекшелігі өзгергенде ықтимал өрттердің алдын алу және оларды сөндіру бойынша қосымша оқудан өтеді. Ұйымдардың жұмыскерлері мен халықты өрт қауіпсіздігі шараларына оқыту тәртібі және өрт қауіпсіздігі шараларына оқыту жөніндегі оқу бағдарламаларының мазмұнына қойылатын талаптар Қазақстан Республикасы Төтенше жағдайлар министрінің 2014 жылғы 9 маусымдағы № 276 бұйрығымен (нормативтік құқықтық актілердің мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 9510 болып тіркелген) бекітілген Ұйымдардың жұмыскерлері мен халықты өрт қауіпсіздігі шараларына оқыту қағидаларын және өрт қауіпсіздігі шараларына оқыту жөніндегі оқу бағдарламаларының мазмұнына қойылатын талаптарға сәйкес айқындалады.

9. Ғимараттардың өртке қарсы қорғау жүйелері мен техникалық

құралдарының (өрт сигнализациясы және өрт сөндіру қондырғыларының, түтіннен қорғау, өрт кезінде адамдарды құлақтандыру және оларды эвакуациялау жүйелерінің және қол өрт сөндіргіштерінің) тиімді жұмысын қамтамасыз ету үшін ұйым басшысының бұйрығымен өртке қарсы қорғау жүйелерін үздіксіз пайдалануды, бастапқы өрт сөндіру құралдарын сатып алуды, жөндеуді, олардың сақталуы мен іс-әрекетке әзірлігін, техникалық қызмет көрсетуді және жоспарлы-алдын ала жөндеуді уақтылы және сапалы жүргізуді қамтамасыз ететін адам тағайындалады.

Өрт сөндіргіштерді пайдалану және техникалық қызмет көрсету стандарттау жөніндегі құжаттардың талаптарына сәйкес жүзеге асырылады.

10. Ұйымдардағы кезекші персоналдың үй-жайларында телефон орнатылған орындарда, эвакуациялау жоспарлары, өрт қауіпсіздігі шаралары туралы нұсқаулықтар «101» өртке қарсы қызмет пен «112» бірыңғай кезекшілік-диспетчерлік қызметтің телефон нөмірлері көрсетілген тақтайшалар ілінеді.

Кезекші персонал өзіне жүктелген функцияларға сәйкес ғимараттың барлық есік құлыптарының кілттері жиынтығымен қамтамасыз етіледі.

Кілттердің қосалқы жиынтығы ғимараттың бірінші қабатындағы кезекші персоналдың (күзет) үй-жайында сақталады.

Әрбір кілт оның қай құлыпқа тиесілі екендігі жазылған биркамен қамтамасыз етіледі.

Кезекші персонал телефоны бар үй-жайға жайғасады және түнде ғимаратта қалған адамдарды есепке алу журналын еркін нысанда жүргізеді.

11. Өртке қарсы қорғау жүйелерінің техникалық құралдарына техникалық қызмет көрсету және жоспарлы-алдын ала жөндеу бойынша жұмыстарды, бастапқы өрт сөндіру құралдарының болуын және олардың жай-күйін тексерулерді есепке алу еркін нысанда толтырылатын арнайы журналда немесе техникалық қызмет көрсетуді және жоспарлы-мәжбүрлі жөндеуді басқарудың автоматтандырылған жүйесінде көрсетіледі.

12. Ғимараттар мен құрылыстарда (тұрғын үйлерден басқа)

кез-келген қабатта осы Қағидаларға 2-қосымшада келтірілген эвакуациялау жоспарын жасау жөніндегі нысанға сәйкес эвакуациялау жоспарлары әзірленеді. Эвакуациялау жоспарлары адамдарды қауіпсіз эвакуациялауды жүргізу, өртке қарсы қызметті шақыру және өрт сөндіру бөлімшелері келгенге дейін өрт сөндіруді ұйымдастыру бойынша ұйым жұмыскерлерінің іс-қимыл жасау тәртібін қамтиды. Эвакуациялау жоспарлары ғимараттың әр қабатында, қабаттан эвакуациялық шығу жолдарында дәліздің ұзындығы бойымен 20 метрден (бұдан әрі – м) аспайтын қашықтықта ілінеді.

13. Адамдардың тұруына арналған ғимараттарда, сондай-ақ адамдар жаппай келетін ғимараттарда (құрылыстарда) өрт кезінде электр энергиясын өшірген жағдайда, кезекші персонал жұмысқа қабілетті жай-күйдегі электр фонарьларымен қамтамасыз етіледі. Фонарьлар санын ұйым басшысы объектінің ерекшеліктеріне байланысты, бірақ әрбір кезекшіге кемінде 1 фонарьдан анықтайды.

14. Адамдар тәулік бойы болатын ғимараттар үшін әзірленген өрт қауіпсіздігі шаралары туралы нұсқаулықта адамдарды өздігінен эвакуациялау, сондай-ақ ұйым персоналының өздігінен эвакуациялануға қабілетсіз адамдарды тәуліктің жарық және қараңғы уақыттарында эвакуациялау нұсқалары қамтылады.

Адамдар жаппай болатын объектіде ұйым басшысы жарты жылда кемінде 1 рет еркін нысанда толтырылатын жаттығулар журналында көрсете отырып, практикалық жаттығулар өткізуді қамтамасыз етеді.

15. Адамдар тәулік бойы болатын объектілердің басшылары күн сайын объектіге шығу ауданындағы өрт сөндіру бөліміне әрбір объектідегі адамдардың саны туралы мәліметті жолдауды қамтамасыз етеді.

16. Ғимараттар мен құрылыстардың функционалдық мақсатын өзгертуге, оларға күрделі жөндеу, техникалық қайта жарақтау, реконструкциялау және қайта жоспарлау «Қазақстан Республикасындағы сәулет, қала құрылысы және құрылыс қызметі туралы» Қазақстан Республикасы Заңына жобалау құжаттамасы жүзеге асырылады.

17. Барлық өндірістік және қойма үй-жайлары үшін, сондай-ақ сыртқы технологиялық қондырғылар үшін жарылыс-өрт және өрт қауіптілігі санаттары, сондай-ақ Қазақстан Республикасы Энергетика

министрінің 2015 жылғы 20 наурыздағы № 230 бұйрығымен бекітілген (Нормативтік құқықтық актілердің мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 10851 болып тіркелген) Электр қондырғыларын орнату қағидаларының (бұдан әрі – ЭҚОК) талаптарына сәйкес аймақтардың кластары анықталып, үй-жайлардың есіктерінде тиісті белгілермен белгіленеді.

Өрт қауіптілігі жоғары жабдықтың жанында қауіпсіздік белгілері орнатылады.

Өндіріс процестерінде жарылыс-өрт қауіптілігі көрсеткіштері зерттелмеген заттар мен материалдарды қолдануға, сондай-ақ оларды басқа заттармен және материалдармен бірге сақтауға жол берілмейді.

18. Ғимараттар мен құрылыстар олардың пайдаланылу циклінің барлық кезеңдерінде жарамды бастапқы өрт сөндіру құралдарымен қамтамасыз етіледі. Бастапқы өрт сөндіру құралдарының қажетті ең аз тізбесі осы Қағидаларға 3-қосымшада келтірілген.

Бастапқы өрт сөндіру құралдарын және өрт сөндіру автоматикасы жүйелерін орналастыру орындары стандарттау жөніндегі құжаттардың талаптарына сәйкес өрт қауіпсіздігі белгілерімен белгіленеді.

19. Ғимараттар мен құрылыстарда есіктердің өздігінен жабылуына арналған құрылғылар жарамды күйде ұсталады.

Өртке қарсы есіктер мен түтіннен құрылғылардың (шымылдықтардың, экрандардың, перделердің) еркін жабылуына кедергі келтіретін құралдарды орнатуға жол берілмейді.

20. Өрттің шығуына әкелуі мүмкін ақаулары бар жабдықтарда жұмыстарды жүргізуге жол берілмейді.

21. Қажетті отқа төзімділік шегін қамтамасыз ету және өрт қауіптілігін төмендету үшін ғимараттар мен құрылыстардың құрылыс конструкцияларын өңдеу және «Техникалық реттеу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының талаптарына сәйкес техникалық реттеудің мемлекеттік жүйесінде аккредиттелген зертханада сынақтар жүргізу арқылы қол жеткізілген нәтижелерді растай отырып, оларды оттан қорғау құралдарымен өңдеу талап етіледі.

Отқа төзімділіктің барлық дәрежесіндегі ғимараттарда (отқа төзімділіктің V дәрежесін қоспағанда) жанғыш материалдардан жасалған шатыр жабындарының ілмектері мен торлары оттан

қорғағышпен өңделуі тиіс.

Оттан қорғау құрамдарын жағу жұмыстарын жүргізу оттан қорғау құралына арналған техникалық құжаттаманың талаптарына сәйкес жүзеге асырылады.

22. Ұйым басшысы оттан қорғайтын тозаңды құрамдардың, оттан қорғау майларының, сылақтың, құрылыс конструкцияларының плиталарымен, табақты және басқа да оттан қорғау материалдарымен қаптамалардың, жанғыш өңдеу және жылуды оқшаулау материалдарының, ауа өткізгіштердің, жабдық пен эстакадалардың металл тіректерінің зақымдануларын жоюды қамтамасыз етеді, сондай-ақ оттан қорғау өңдеуінің (сіңіргішінің) жай-күйін тексеруді жүзеге асырады.

Оттан қорғау өңдеуінің (сіңіргішінің) жай-күйін ол жүргізілгеннен кейін техникалық реттеудің мемлекеттік жүйесінде аккредиттелген зертханалармен, ал кейіннен стандарттау жөніндегі құжаттардың талаптарына сәйкес тексеріледі.

23. Өртке қарсы тосқауылдардың инженерлік және технологиялық коммуникациялармен (оның ішінде электр сымдарымен және кабельдермен) қиылысқан жерлерінде пайда болған ойықтар мен саңылаулар қажетті отқа төзімділік шегі мен түтін-газ өткізбеуді қамтамасыз ететін, жанбайтын материалдармен бітеледі.

24. Ғимараттар мен құрылыстарда (жеке тұрғын үйлерді қоспағанда):

1) жертөлелерде, цоколь қабаттарында, шатырларда, техникалық қабаттар мен үй-жайларда, желдету камераларында тез тұтанатын және жанғыш сұйықтықтарды, жарылғыш заттарды, пиротехникалық бұйымдарды, жанғыш газдары бар баллондарды, аэрозоль орамындағы тауарларды, целлулоидты, жарылыс-өрт қауіпті, жанғыш заттар мен материалдарды сақтауға және жинауға;

2) жобалау құжаттамасында көзделген жағдайларды қоспағанда, жертөлелерді, цокольдық қабаттарды, шатырларды, техникалық қабаттарды және үй-жайларды, желдеткіш камераларын нысаналы мақсатынан тыс пайдалануға және қолдануға;

3) лифт холлдарын нысаналы мақсатынан тыс пайдалануға;

4) қабаттардағы дәліздерден, холлдардан, фойеден, тамбурлардан және баспалдақ алаңдарынан эвакуациялық шығу жолдарының жо-

бада көзделген есіктерін, сондай-ақ эвакуациялау жолдарында өрттің қауіпті факторларының таралуына кедергі келтіретін басқа да есіктерді алып тастауға;

5) нәтижесінде адамдарды қауіпсіз эвакуациялау жағдайлары нашарлайтын, өрт сөндіргіштерге, өрт крандарына және басқа да өрт қауіпсіздігі құралдарына қол жеткізу шектелетін немесе автоматты өртке қарсы қорғау жүйелерінің (автоматты өрт сигнализациясының, стационарлық автоматты өрт сөндіру қондырғыларының, түтін жою жүйелерінің, құлақтандыру және эвакуациялауды басқару жүйелерінің) әрекет ету аймағы азаятын көлемдік-жоспарлау шешімдерін өзгертуді жүргізуге;

6) есіктерді, люктерді, жанама секцияларға өтетін жерлерді және эвакуациялау сатыларына шығу жолдарын үйіп тастауға, балкон араларындағы сатыларды демонтаждауға, сондай-ақ пәтерлердің балкондары мен лоджияларындағы люктерді дәнекерлеуге;

7) май сіңген сүрткіш материалды жинамай қалдыруға;

8) ғимараттың барлық қабаттарының терезелерінде және жертөлелердің терезелеріндегі ойықтарда (қоғамнан уақытша оқшаулауды қамтамасыз ететін арнайы мекемелердің және қылмыстық-атқару жүйелері объектілерінің, мекеме қоймаларының, кассаларының, қару-жарақ бөлмелерінің, құпия бөлімдерінің, прекурсорларды сақтау және олардың айналымы үй-жайларын қоспағанда) торларды орнатуға;

9) түтінденбейтін баспалдақ алаңдарына апаратын балкондарды, лоджияларды және галереяларды шынылауға;

10) баспалдақ торларында, алаңдарында және дәліздерде қоймалар (қосалқы үй-жайлар) орнатуға, сондай-ақ баспалдақ сатыларының астында және баспалдақ алаңдарында заттарды, жиһаз бен басқа да жанғыш материалдарды сақтауға жол берілмейді. Бірінші және цокольдік қабаттардың баспалдақ сатыларының астында орталық жылу беруді басқару тораптарына, су өлшеу тораптарына және жанбайтын материалдардан жасалған қалқалармен қоршалған электр қалқандарына арналған үй-жайларды орналастыруға жол беріледі;

11) ғимараттардың өндірістік және қойма үй-жайларында (отқа төзімділігі V дәрежелі ғимараттардан басқа) жобалау құжаттамасын-

да көзделген жағдайлардан басқа, жапсарлас үй-жайларды орнатуға;

12) өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету және өрт сөндіру құралдарына, сондай-ақ құтқару құрылғыларын бекіту орындарына өту жолдарын үйіп тастауға және жабуға жол берілмейді.

25. Газ құбырларынан, газ баллондарынан және аспаптардан, қатып қалған құбырларды қыздыру аспаптарынан, инженерлік коммуникациялардан газдың шығуын анықтау үшін ашық отты қолдануға жол берілмейді. Қатып қалған құбырларды, жабдықтарды, инженерлік коммуникацияларды қыздыру ыстық сумен, бумен және қызған құммен жүргізіледі.

26. Ғимараттар мен құрылыстардың шатырларындағы сыртқы өрт сөндіру сатылары мен қоршаулары жарамды күйде күтіп-ұсталады және оларға бес жылда кемінде бер рет стандарттау жөніндегі құжаттардың талаптарына сәйкес пайдалану сынақтары жүргізіледі.

27. Бір мезгілде 50-ден астам адамның болуына арналған үй-жайларда, сондай-ақ бір мезгілде 15-тен астам адамның болуына арналған жертөле мен цокольдік қабаттардың үй-жайларында кемінде екі эвакуациялық шығу жолы көзделеді.

Отқа төзімділігі IV және V деңгейдегі ғимараттар мен құрылыстарда бір мезгілде 50 және одан астам адамның тек бірінші қабаттағы үй-жайларда болуына жол беріледі.

28. Шатыр үй-жайларының, сондай-ақ технология шарттары бойынша адамдардың тұрақты болуы талап етілмейтін техникалық қабаттар мен жертөлелердің есіктері мен люктері құлыпталады. Көрсетілген үй-жайлардың есіктері мен люктеріне қажет болған жағдайларда тәулік бойы қол жеткізу қамтамасыз етілуі тиіс кілттердің сақталатын орны туралы ақпарат ілінеді.

Ғимараттардың, құрылыстар мен құрылымдардың жертөлесі және цокольдік қабаттарының терезе ойықтарының шұңқыршалары қоқыстан және басқа заттардан уақтылы тазартылады. Терезелердегі тиектер ішінен кілтсіз ашылады.

29. Пайдаланылған сүртетін материалдар қақпақпен жабылатын, жанбайтын материалдан жасалған контейнерлерге жиналады. Жұмыс ауысымы аяқталғаннан кейін көрсетілген контейнерлердің ішіндегісі ғимараттардан тыс шығарылады.

30. Майлармен, лактармен, бояулармен және басқа да тез тұтанатын және жанғыш сұйықтықтармен жұмыс істейтін адамдардың арнайы киімі осы мақсатқа арнайы бөлінген орындарда орнатылған металл шкафтарда ілінген күйінде сақталады.

31. Биіктігі 1 қабаттан жоғары витраждары бар ғимараттарда әрбір қабаттың деңгейіндегі витраждарда орнатылған түтін өткізбейтін, жанбайтын диафрагмалардың конструкцияларын бұзуға жол берілмейді.

32. Эвакуациялық жолдар мен шығу жолдарын пайдалану кезінде жобалау шешімдерін және стандарттау жөніндегі нормативтік құжаттардың, сәулет, қала құрылысы және құрылыс саласындағы құжаттардың (оның ішінде эвакуациялық жолдар мен шығу жолдарын жарықтандыру, олардың саны, өлшемдері және көлемдік-жоспарлау шешімдері бойынша, сондай-ақ эвакуациялау жолдарында өрт қауіпсіздігі белгілерінің болуы бойынша) талаптарын сақтау қамтамасыз етіледі.

33. Ашылу бағыты нормаланбайтын мынадай:

- 1) Ф1.3 және Ф1.4 сыныпты үй-жайлардың;
- 2) А және Б үй-жайларынан басқа, бір мезгілде 15-тен аспайтын адам болатын үй-жайлардың;
- 3) ауданы 200 м² аспайтын қоймалардың;
- 4) санитарлық тораптардың;
- 5) 3-типтік баспалдақ алаңдарына шығу жолдарының есіктерінен басқа, эвакуациялау жолдарындағы есіктер ғимараттан шығу бағытына қарай ашылады.

34. Эвакуациялық шығу жолдарының есіктеріндегі тиектер Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленетін жағдайларды қоспағанда, оларды ішінен кілтсіз еркін ашу мүмкіндігін қамтамасыз етеді.

35. Автономды қоректендірілетін және эвакуациялау жолдарында қолданылатын электр желісінен қосылатын «Шығу», «Эвакуациялық (қосалқы) шығу», «Эвакуациялық шығу есігі» деген көлемді жарықтандырылған өрт қауіпсіздігі белгілері жарық индикациясы қосылып, жарамды күйде күтіп-ұсталады.

Эвакуациялық жарықтандыру жұмыс істейтін жарықтандырудың

электрмен қоректендіргіші тоқтаған кезде автоматты қосумен қамтамасыз етіледі.

36. Эвакуациялық жолдар мен шығу жолдарын пайдалану кезінде:

1) эвакуациялық жолдар мен шығулардың (оның ішінде өтетін жерлердің, дәліздердің, тамбурлардың, галереялардың, лифт холдарының, баспалдақ алаңдарының, баспалдақ сатыларының, есіктердің, эвакуациялық люктердің) жобалық өлшемдерін кішірейтетін кедергілер орнатуға, сондай-ақ эвакуациялық шығу есіктерін бекітіп тастауға (дәнекерлеуге);

2) эвакуациялау жолдарында табалдырықтарды (есіктердің ойықтарындағы табалдырықтардан басқа) орнатуға, ішкі жағынан қолмен ашу және ашық күйінде бұғаттау мүмкіндігі жоқ қозғалмалы және көтеріліп-түсірілетін есіктер мен қақпаларды, айналатын есіктер мен турникеттерді, сондай-ақ басқа (қайталайтын) эвакуациялау жолдары болмаған кезде немесе көрсетілген құрылғыларды қолмен ашуға және ашық күйінде бұғаттауға мүмкіндік беретін техникалық шешімдер болмаған кезде адамдарды еркін эвакуациялауға кедергі келтіретін басқа да құрылғыларды орнатуға жол берілмейді. Құрылғыларды автоматты немесе қашықтықтан ашу және бұғаттау тәсілін қолмен басқарылатын тәсілге қосымша қолдануға жол беріледі;

3) отқа төзімділігі V дәрежедегі ғимараттардан басқа, эвакуациялау жолдарындағы едендерді, қабырғалар мен төбелерді өңдеу, қаптау және бояу үшін өрт қауіптілігі сыныбына сәйкес келмейтін жанғыш материалдарды қолдануға;

4) баспалдақ алаңдарының, дәліздердің, холдар мен тамбурлардың өздігінен жабылатын есіктерін ашық күйінде бекітуге, сондай-ақ оларды алып тастауға;

5) түтінденбейтін баспалдақ алаңдарындағы ауа аймақтарының терезе жапқыштарын шынылауға немесе жабуға;

6) есіктер мен фрамугаларды шынылауда армирленген шыныны жай шынымен ауыстыруға жол берілмейді.

37. Үй-жайдың жабдығын орналастырған кезде сәулет, қала құрылысы және құрылыс саласындағы мемлекеттік нормативтердің талаптарына сәйкес баспалдақ алаңдарына және эвакуациялау жолда-

рына өтетін эвакуациялық өту жолдары қамтамасыз етіледі.

38. Адамдар жаппай келетін үй-жайларда кілемдер, кілем төсемшелері және еден жабындары еденге берік бекітіледі.

39. Тұрмыстық газ аспаптарын пайдалану кезінде жиһазды және жанғыш материалдарды орналастыру жақын жердегі вертикаль қабатқа дейін көлденеңінен кемінде 0,2 м және осы бұйымдарға жақын жерде ілінген көлденең қабаттың үстіне дейін тігінен кемінде 0,7 м қашықтықта жүзеге асырылады.

40. Ғимараттар мен құрылыстардағы қоқыс өткізгіштер жобада көзделген клапандармен қамтамасыз етіледі, клапандар жабық күйде болады, жарамды етіп күтіп-ұсталады және ысырмасында нығыздағышпен қамтамасыз етіледі.

41. Ғимараттар мен жерүсті құрылыстарындағы лифтілер мен көтергіштер (өрт лифтілерін қоспағанда) өрт шыққан кезде негізгі отырғызу қабатына автоматты түрде түсіріледі, ал жерасты құрылыстарында – негізгі эвакуациялық шығу жолдарындағы қабатқа жоғары көтеріледі және тоқтан ажыратылады.

42. Эскалаторлардың (траволаторлардың) жетектері өрт шыққан кезде автоматты түрде ажыратылады.

43. Ғимараттар мен құрылыстар, сондай-ақ сыртқы технологиялық қондырғылар жобада көзделген найзағайдан қорғаудың жарамды құрылғыларымен жабдықталады.

44. Найзағайдан қорғау құрылғыларын тексеру жылына кемінде бір рет жүргізіледі. Бұл ретте жерге тұйықталатын құрылғылардың қарысуы өлшенеді, ал тексерулер мен өлшеулердің нәтижелері еркін нысанда толтырылатын найзағайдан қорғау құрылғыларын пайдалану журналына жазылады.

45. Найзағайдан қорғау құрылғыларын тексеруді техникалық реттеудің мемлекеттік жүйесінде аккредиттелген ұйымдар зертханалық сынақтар хаттамасын жасай отырып және дананы ұйым басшысына табыс ете отырып жүргізеді.

46. Найзағайдың және статикалық электр зарядтарының қайталайтын көріністерінен қорғау үшін технологиялық аппараттардың барлық металл конструкцияларында, резервуарларда, газ өткізгіштерде, мұнай өткізгіштерде, тез тұтанатын немесе жанғыш сұйықтықтар,

сондай-ақ жанғыш газдар айналатын, сақталатын немесе қайта өңделетін ғимараттардың ішінде және ашық кеңістікте орналасқан құрылғыларда қорғаныш жерге тұйықтағыш көзделеді.

47. Персоналды электр тогымен жарақаттанудан қорғауға арналған жерге тұйықтау құрылғыларын немесе найзағайдан қорғағышты статикалық электр зарядтарын бұру үшін пайдалануға жол беріледі.

48. Ғимараттарда, құрылыстарда орналастырылған технологиялық жабдық пен құбыржолдар, сондай-ақ сыртқы технологиялық қондырғылар мен эстакадалар ЭҚОҚ талаптарына сәйкес қорғаныш жерге тұйықтағышпен қамтамасыз етіледі.

Ғимараттар мен құрылыстардың технологиялық құбыржолдарын жерге тұйықтайтын (нөлдейтін) өткізгіштер ретінде пайдалануға жол берілмейді.

49. Металл эстакадалар және оларға төселген металл құбыржолдар эстакаданың басында және соңында, сондай-ақ олардың ұзындығы бойымен кемінде 300 м сайын өзара және қорғаныш жерге тұйықтау құрылғыларымен жалғанады.

50. Ток бұрғыштар өзара, жерге тұйықтағыш құрылғылармен және технологиялық аппараттармен дәнекерлеу арқылы жалғанады.

51. Технологиялық процестерде тез тұтанатын және жанғыш сұйықтықтар, сондай-ақ жанғыш бу мен газдар айналатын өнеркәсіптік кәсіпорындардың су бұру жүйесі гидравликалық ысырмалармен қамтамасыз етіледі. Әрбір гидравликалық ысырмадағы сұйықтық қабатының биіктігі кемінде 0,25 м етіп қабылданады. Гидравликалық ысырмалардың конструкциясы оларды мезгіл сайын тазарту мүмкіндігімен қамтамасыз етіледі.

52. Тез тұтанатын және жанғыш сұйықтықтар қолданылатын ғимараттар мен құрылыстардың нөсер, өндірістік және біріктірілген су бұру жүйелерінің құбыржолдары арқылы жалынның таралуын болдырмайтын гидравликалық ысырмалар (сифондар) үнемі жарамды күйде күтіп-ұсталады.

Гидравликалық ысырмалары ақаулы немесе дұрыс орындалмаған су бұру жүйелерін пайдалануға жол берілмейді.

53. Технологиялық процестерінде тез тұтанатын және жанғыш сұйықтықтар, сондай-ақ жанғыш булар мен газдар айналатын кәсіпо-

рындардың өндірістік және біріктірілген су бұру жүйелері бүкіл ұзындығы бойымен жабық күйде ұсталады.

Су бұру жүйелерін байқайтын құдықтар қақпақтармен жабылады және 0,1 м қабат құм төгіледі.

54. Аумағында ғимараттар, құрылыстар және (немесе) жарылыс-өрт және өрт қауіптілігі бойынша АН, БН және ВН санаттарындағы сыртқы технологиялық қондырғылар орналасқан кәсіпорындардың өндірістік және біріктірілген су бұру жүйелеріне жинау кезіндегі өндірістік ағынды судың температурасы 40оС -ден аспауы тиіс.

Тез тұтанатын және жанғыш сұйықтықтарды су бұру жүйелеріне (оның ішінде авария кезінде) ағызуға жол берілмейді.

55. Жанғыш газ баллондары сақталатын және пайдаланылатын ғимараттарға (оның ішінде жеке тұрғын үйлерге) немесе құрылыстарға кіретін жерде «От қауіпі бар. Газы бар баллон» деген жазуы бар өрт қауіпсіздігінің ескерту белгілері орналастырылады.

56. Өрт сөндіру қондырғыларының қолмен қосу құрылғылары, өрт сөндіргіштердің бекіту-іске қосу құрылғысы және өрт шкафтарының есіктері пломбланады.

57. Өрт шкафтары оларда өрт краны жабдығының жинағын және өрт сөндіргіштің өрт сөндіру заты зарядының массасы кемінде 5 килограмм (бұдан әрі – кг), кемінде екі қол өрт сөндіргішін, сондай-ақ адамдардың жеке қорғану және құтқару құралдарын орналастыру мүмкіндігімен кез-келген үш нұсқада (аспалы, жапсарлас және кіріктіріле) орнатылады.

58. Темекі шегуге жол берілмейтін жағдайларды (жарылыс-өрт қауіпті объектілер) қоспағанда, ұйым басшысы темекі шегу үшін арнайы бөлінген орындарды айқындайды. Темекі шегуге арналған арнайы бөлінген орындар бастапқы өрт сөндіру құралдарымен және «Темекі шегуге арналған орын» деген жазумен қамтамасыз етіледі. Бөлінбеген жерлерде темекі шегуге жол берілмейді.

59. Елді мекендердің, ұйымдардың аумақтары қызмет түріне және меншік нысанына қарамастан өртке қарсы қашықтықтар шегінде жанғыш қалдықтардан, қоқыстан, ыдыстан, құрғақ шөптен, мамықтан, жанғыш материалдардан уақтылы тазартылады.

60. Блок-контейнерлерді пайдалану кезінде дайындаушы зауыт көздеген конструкциялық параметрлерді өзгертуге жол берілмейді. Блок-контейнерлердің ішін өңдеу үшін жанғыш жылу оқшаулағыш материалдарды қолдануға, сондай-ақ оларды жанғыш негізге орнатуға жол берілмейді.

Жеке блок-контейнерлер мен тұрмыстық вагоншалар топта саны 10-нан аспайтын топтарда орналастырылады. Екі және одан да көп контейнерлер топтарға біріктірілген жағдайда автоматты өрт дабылымен және авариялық люктермен қамтамасыз етіледі. Осы құрылыстардың топтары арасындағы және олардан жақын орналасқан ғимараттар мен құрылыстарға дейінгі қашықтық кемінде 18 м етіп қабылданады.

61. Ғимараттар мен құрылыстарда дайындалып жатқан тамақты бақылаусыз қалдыруға жол берілмейді.

2-тарау.

Ғимараттар, үй-жайлар мен құрылыстардың өрт автоматикасы жүйелері мен қондырғыларын ұстау кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі

62. Ғимараттар, үй-жайлар мен құрылыстар ҚР ҚН 2.02-11-2002* «Ғимараттарды, үй-жайлар мен құрылыстарды автоматты өрт сигнализациясы жүйелерімен, автоматты өрт сөндіру және өрт туралы адамдарды құлақтандыру қондырғыларымен жабдықтау нормалары» талаптарында айқындалған объектілер тізбесіне сәйкес өрт автоматикасы жүйелерімен және қондырғыларымен қамтамасыз етіледі.

63. Өрт автоматикасы жүйелері мен қондырғыларын монтаждау жөніндегі жұмыстар жобалау құжаттамасына сәйкес жүргізіледі.

64. Объектіде өрт автоматикасы жүйелері мен қондырғыларын білікті пайдалану және техникалық жарамды күйде күтіп-ұстау үшін басшының бұйрығымен мынадай персонал тағайындалады:

- 1) өрт автоматикасы жүйелері мен қондырғыларын үздіксіз пайдалануды қамтамасыз ететін адам;
- 2) өрт автоматикасы жүйелері мен қондырғыларына қызмет көрсетуге шарт болмаған кезде, өрт автоматикасы жүйелері мен қонды-

рғыларына техникалық қызмет көрсету және оларды жоспарлы-алдын ала жөндеу бойынша жұмыстарды орындау үшін мамандар. Мамандарды оқытуды өрт автоматикасы жүйелері мен қондырғыларын пайдалануға жауапты адам объектінің басшысы бекіткен бағдарлама бойынша жүргізеді.

65. Өрт автоматикасы жүйелері мен қондырғыларын үздіксіз пайдалануды қамтамасыз ететін адам:

- 1) осы Қағидалардың талаптарының орындалуын;
- 2) шарт бойынша графикке және күнтізбелік жұмыс жоспарына сәйкес техникалық қызмет көрсету және жоспарлы-алдын ала жөндеу бойынша жұмыстарды бақылауды және қабылдауды;
- 3) дайындаушы зауыттың нұсқаулығына сәйкес өрт автоматикасы жүйелері мен қондырғыларының жұмысқа қабілеттілігіне техникалық қызмет көрсетуді, жоспарлы-алдын ала жөндеуді жүргізудің және тексерудің дұрыстығын;
- 4) қызмет көрсетуші және кезекші персоналды оқытуды, сондай-ақ қорғалатын үй-жайларда жұмыс істейтін адамдарға өрт автоматикасы жүйелері мен қондырғылары іске қосылған кездегі іс-қимылдар бойынша нұсқама беруді;
- 5) қажетті пайдалану құжаттамасын әзірлеуді және оны жүргізуді қамтамасыз етеді.

66. Өртке қарсы қорғау жүйелерінің техникалық құралдарына техникалық қызмет көрсету және жоспарлы-алдын ала жөндеу бойынша жұмыстарды, бастапқы өрт сөндіру құралдарының болуын және олардың жай-күйін тексерулерді есепке алу автоматтандырылған жүйеге немесе осы Қағидаларға 4-қосымшаға сәйкес өрт автоматикасы жүйелері мен қондырғыларының пайдалану журналында көрсетіледі.

67. Өрт автоматикасы жүйелері мен қондырғыларына техникалық қызмет көрсетуді және оларды жоспарлы-алдын ала жөндеуді объектінің білікті мамандары немесе әлсіз тоқ жабдығымен жұмыс саласындағы ұйымдар (бұдан әрі – орындаушы) орындайды.

68. Өрт автоматикасы жүйелері мен қондырғыларына техникалық қызмет көрсету мен оларды жоспарлы-алдын ала жөндеу:

- 1) жоспарлы профилактикалық жұмыстарды жүргізуді;
- 2) ақауларды жоюды және ағымдағы жөндеу жүргізуді қамтиды.

69. Техникалық қызмет көрсету, жоспарлы-алдын ала жөндеу мерзімділігі мен жұмыстардың көлемдері қызмет көрсетілетін өрт автоматикасы жүйелері мен қондырғыларының техникалық құралдарына арналған пайдалану құжаттамасының талаптарына сәйкес белгіленеді (бірақ айына кемінде 1 рет).

70. Ұйым басшысы өрт автоматикасы жүйелерімен және қондырғыларымен жабдықталған объектіде мынадай құжаттаманың:

1) өрт автоматикасы жүйелері мен қондырғыларына жобалау құжаттамасының;

2) жасырын жұмыстардың (олар болған жағдайда), сынақтар мен өлшеулер актілерінің;

3) осы Қағидаларға 5-қосымшаға сәйкес нысан бойынша өрт автоматикасы жүйелері мен қондырғыларын пайдалануға қабылдау актісінің;

4) өрт автоматикасы жүйелері мен қондырғыларының құрамына кіретін техникалық құралдарға паспорттардың;

5) осы Қағидаларға 6-қосымшаға сәйкес нысан бойынша өрт автоматикасы жүйелері мен қондырғыларының монтаждalған аспаптары мен жабдығы ведомосінің;

6) газбен өрт сөндіру қондырғыларының (олар болған кезде) баллондарын өрт сөндіргіш құрамдармен зарядтауға паспорттардың;

7) өрт автоматикасы жүйелері мен қондырғыларын пайдалану жөніндегі нұсқаулықтың, кезекші және қызмет көрсетуші персоналдың, техникалық қызмет көрсетуді және жоспарлы-алдын ала жөндеуді жүргізуге жауапты адамның лауазымдық нұсқаулықтары, ұйыммен техникалық қызмет көрсетуді және жоспарлы-алдын ала жөндеуді жүргізуге арналған шарттың көшірмелерінің (ұйымдар қызмет көрсететін объектілерде);

8) техникалық қызмет көрсету және жоспарлы-алдын ала жөндеу жұмыстарының жоспар-графигі мен регламентінің;

9) осы Қағидаларға 4-қосымшаға сәйкес нысан бойынша өрт автоматикасы жүйелері мен қондырғыларын пайдалану журналының болуын қамтамасыз етеді.

71. Өрт автоматикасы жүйелері мен қондырғылары кезекші (жо-

балық) жұмыс режимінде тұрақты ұсталады.

72. Өрт автоматикасы жүйелері мен қондырғыларын өшіруге байланысты жүргізілетін техникалық қызмет көрсету және жоспарлы-алдын ала жөндеу бойынша жұмыстарды орындау кезеңінде объектінің әкімшілігі өрт автоматикасы жүйелерімен және қондырғыларымен қорғалатын объектілердің өрт қауіпсіздігін қосымша іс-шаралармен қамтамасыз етеді.

73. Өрт автоматикасы жүйелері мен қондырғыларының құрамына кіретін техникалық құралға құжаттамада көрсетілген қызмет мерзімі өткеннен кейін, сондай-ақ өрт автоматикасы жүйелері мен қондырғылары істен шыққан жағдайларда, осы жүйелер мен қондырғыларды мақсаты бойынша одан әрі пайдалану мүмкіндігін анықтау мақсатында оларға техникалық куәландыру жүргізіледі.

74. Өрт автоматикасы жүйелері мен қондырғыларын техникалық куәландыруды тапсырыс беруші мен орындаушы өкілдерінің қатысуымен комиссия әрбір бес жыл сайын жүргізеді.

75. Куәландыру нәтижелері осы Қағидаларға 7-қосымшаға сәйкес нысан бойынша өрт автоматикасы жүйелері мен қондырғыларын куәландыру актісімен ресімделеді.

76. Газбен өрт сөндіру қондырғыларының баллондары мен қысыммен жұмыс істейтін басқа да ыдыстар монтаждау алдында тексеріледі және Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрінің 2014 жылғы 30 желтоқсандағы № 358 бұйрығымен бекітілген (Нормативтік-құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 10303 болып тіркелген) қысыммен жұмыс істейтін жабдықтарды пайдалану кезінде өнеркәсіптік қауіпсіздікті қамтамасыз ету Қағидалардың талаптарына сәйкес куәландырылады. Куәландыру мерзімі өтіп кеткен баллондарды монтаждауға қабылдауға жол берілмейді.

77. Өрт автоматикасы жүйелері мен қондырғыларын монтаждау бойынша орындалатын жұмыстар ҚР ҚН 1.03-00-2011 «Құрылыс өндірісі. Кәсіпорындардың, ғимараттар мен құрылыстардың құрылысын ұйымдастыру» талаптарына сәйкес ресімделеді.

78. Объектінің қызмет көрсетуші персоналы немесе орындаушы объектіде орнатылған өрт автоматикасы жүйелері мен қондырғыларының құрылысы мен жұмыс принципін білуге, осы Қағидалардың

талаптарын, өрт автоматикасы жүйелері мен қондырғыларын пайдалану жөніндегі қағидалар мен нұсқаулықтардың талаптарын білуге және орындауға, белгіленген мерзімде регламенттік жұмыстарды жүргізуге және пайдалану құжаттамасын еркін нысанда толтыруға тиіс.

3-тарау.

Ғимараттар мен құрылыстардың электр қондырғыларын ұстау кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі

79. Электр қондырғыларының барлық ток жүргізу бөліктері, тарату құрылғылары, аппараттары мен өлшеуіш аспаптары, сондай-ақ бөлгіш түріндегі сақтандыру құрылғылары, ажыратқыштары, іске қосатын аппараттары мен аспаптары тек жанбайтын негізге орнатылады.

80. Сымдар мен кабельдердің талсымдарын жалғау, ұштау және тармақтау өртке қатысты қауіпті ауыспалы кедергілерді болдырмау үшін сығымдау, дәнекерлеу, балқытып біріктіру немесе арнайы қысқыштар көмегімен жүргізіледі.

81. Сымдар мен кабельдердің талсымдары жалғанатын және тармақталатын жерлері, сондай-ақ жалғаушы және тармақтаушы қысқыштар осы сымдар мен кабельдердің тұтас жерлері талсымдарының оқшаулағышына тең етіп оқшауланады.

82. Оқшаулағыш тіреуіштерде төселген сымдардан басқа, сымдар мен кабельдердің жалғанымы мен тармақталуы жалғаушы және тармақтаушы қораптарда, жалғаушы және тармақтаушы қысымдардың оқшауланған корпустарында, құрылыс конструкцияларының арнайы қуыстарында, электр орнату бұйымдарының, аппараттардың және машиналардың корпустарының іштерінде орындалады. Оқшаулағыш тіреуіштерде төсегенде сымдарды жалғау немесе тармақтау тікелей оқшаулағыштың жанында, клицтерде немесе олардың үстінде, сондай-ақ роликте орындалады. Жалғаушы және тармақтаушы қораптар қорғағыш қақпақтармен қамтамасыз етіледі.

83. Үй-жайлардағы электр қондырғылары мен электр аспаптары жұмыс уақыты (ауысымы) аяқталғаннан кейін тоқсыздандырылады.

Авариялық жарық түсіру, өрт сөндіру және өртке қарсы сумен жабдықтау қондырғылары, өрт және күзет-өрт сигнализациясы кернеуде қосулы болады. Электр қондырғылары мен электр техникалық бұйымдарды (оның ішінде тұрғын үй-жайларда), егер бұл олардың функционалдық мақсаты мен негіздеме және (немесе) дайындаушы-зауыттың пайдалану жөніндегі нұсқаулық талаптарында көзделсе, кернеуде қалдыруға жол беріледі.

84. Электр берудің әуе желілерін жанғыш шатырлардың, бастырмалардың, сондай-ақ жанғыш заттардың, материалдар мен бұйымдардың ашық қоймаларының (қатарлардың, маялардың), А, Б, В1-В4 санаттарындағы жарылыс-өрт және өрт қауіптілігі бойынша сыртқы технологиялық қондырғылардың үстіне төсеуге және пайдалануға жол берілмейді.

85. Электр қозғалтқыштары, шырағандар, өткізгіштер, тарату құрылғылары жанғыш тозаңнан айына кемінде екі рет, ал шаң көп бөлінетін үй-жайларда айына кемінде төрт рет тазартылады.

86. Электр қондырғыларын пайдалану кезінде:

1) дайындаушы зауыттың нұсқаулығында жазылған қауіпсіздік талаптары бұзылған электр желілері мен электр энергиясын қабылдағыштарды, өрттің шығуына (ұшқындауға, қысқа тұйықталуға, кабельдер мен сымдардың оқшаулағышының шамадан тыс қызуына, автоматты басқару, аварияға қарсы және өртке қарсы қорғау жүйелерінің істен шығуына) әкелуі мүмкін ақаулары бар электр қабылдағыштарын пайдалануға, сондай-ақ оқшаулағышы зақымданған немесе қорғағыш қасиеттері жойылған электр сымдары мен кабельдерін пайдалануға;

2) электр энергиясын қабылдағыштарды дайындаушы зауыт көздеген конструкция мен қорғау жүйелерін, оның ішінде бүлінген және бекітілмеген электр қондырғылары бұйымдарын пайдалануға;

3) конструкциясында көзделген жылу реттегіштер болмаған немесе ақау болған кезде электр қыздырғыш аспаптарын қолдануға;

4) электр үтіктерді, электр плиткаларын, электр шәйнектерін және басқа электр қыздыру аспаптарын дайындаушы зауыттың нұсқаулығында көзделген болса, өрттің шығу қаупін болдырмайтын арнайы тұғырықтарсыз (қоректендіру цокольдерінсіз, қыздырғыш дөңгелектерсіз) пайдалануға;

5) стандартты емес (қолдан жасалған) электр қыздыру аспаптарын қолдануға, калибрленбеген балқығыш ендірмелерді және шамадан тыс жүктеме мен қысқа тұйықталудан қорғайтын қолдан жасалған аппараттарды пайдалануға;

6) электр қалқандарының, электр қозғалтқыштарының және іске қосу аппаратурасының жанына өрт қауіпті және (немесе) жарылыс-өрт қауіпті заттар мен материалдарды орналастыруға (қойма-лауға);

7) жарылыс қаупі және өрт қаупі бар аймақтарда дайындаушы зауыттың жарылыстан және (немесе) өрттен қорғау деңгейі мен түрінің белгілеуі жоқ электр жабдығын қолдануға жол берілмейді.

87. Стационарлық жабдықтың, күштік және жарықтандыру желісінің электр сымдарының жай-күйін тексеру, сымдардың, кабельдер мен жерге тұйықтау құрылғыларының оқшаулағышының кернеуін сынау және өлшеу пайдалануға беру кезінде, одан әрі график бойынша, бірақ бір жылда кемінде бір рет жүргізіледі. Өлшеу нәтижелері электр энергетикасы саласындағы Қазақстан Республикасының заңнамасының талаптарына сәйкес актімен (хаттамамен) ресімделеді.

88. Софиттерді орнату және пайдалану кезінде бекіткіш конструкциялар мен жарық ұстайтын және шағылыстыратын экрандар ретінде жанғыш материалдарды пайдалануға жол берілмейді.

Прожекторлар мен софиттер жанғыш конструкциялар мен материалдардан кемінде 0,5 м, ал линзалық прожекторлар кемінде 2 м қашықтықта орналастырылады. Прожекторлар мен софиттерге арналған жарық сүзгіштер жанбайтын материалдардан дайындалады.

89. Құрылыс алаңының аумағындағы жарықтандыру прожекторлары жеке тіректерге орнатылады.

Прожекторларды жанғыш материалдардан жасалған жабындарда және полимерлі жылытқыштары бар ғимараттарда орнатуға жол берілмейді.

90. Жабық тарату құрылғыларының үй-жайлары мен дәліздерінде сақтауға арналған үй-жайларды орналастыруға, сондай-ақ электр техникалық жабдықты, қосалқы бөлшектерді, жанғыш сұйықтықтары бар сыйымдылықтарды және әртүрлі газдары бар баллондарды сақтауға жол берілмейді.

91. Кабельдік құрылыстардың секциялық қалқаларының есіктері өздігінен жабылатындай, ғимараттан эвакуациялау жолына қарай ашылатындай етіп көзделеді және ысырмаларында нығыздағыштармен қамтамасыз етіледі.

Кабельдік құрылыстарды пайдалану кезінде көрсетілген есіктер жабық күйінде болады және бекітіледі.

Кабельдік үй-жайлардың желдету жағдайы бойынша егер өздігінен жабылатын есіктердің жабылуы үшін өрт кезінде құрылыстың тиісті бөлігінде өрт сигнализациясы импульсінен іске қосылатын автоматты құрылғылар қолданылатын болса, оларды ашық күйінде бекітуге жол беріледі.

92. Металл қораптарға төселген кабель желілері жанбайтын материалдармен нығыздалады, ал қораптың өзі мынадай жерлерде:

1) басқа кабельдік құрылыстарға кіретін жерде;

2) кабельдік қораптардың көлденең учаскелерінде әрбір 30 м сайын, сондай-ақ электр кабельдері бар басқа қораптарға тармақтарында;

3) кабельдік қораптардың тік учаскелерінде әрбір 20 м сайын отқа төзімділік шегі кемінде EI 45 қалқалармен бөлінеді. Қалқалар арқылы өткен кезде жабындардың әрбір белгісінде осындай отқа төзімді нығыздағыштар қосымша жасалады. Металл қораптарға төселген кабель желілерінің нығыздалған жерлері қораптардың сыртқы қабырғаларында қызыл жолақтармен белгіленеді. Қажет болған жағдайларда, қосымша түсіндірме жазбалар орындалады.

93. Төселетін кабельдер және металл қабаттардың металл қабықтарын қорғау үшін қолданылатын тоттануға қарсы жабындар жанбайтындай етіп көзделеді.

94. Май толтырылған кабельдерге май беруді (сіңіруді) қамтамасыз ететін құрылғылардың үй-жайларында осы қондырғыға қатысы жоқ жанғыш материалдар мен бұйымдарды сақтауға жол берілмейді.

95. Электр қондырғылар мен тұрмыстық электр аспаптарының ақаулары анықталған кезде олар дереу токтан ажыратылады. Оларды тек ақаулар жойылғаннан кейін ғана қайта қосуға жол беріледі.

96. Уақытша электр желілерін орнатуға және пайдалануға жол берілмейді.

97. Тасымалды шамдар қорғағыш шыны қалпақтармен және торлармен жабдықталады. Осы шамдар мен тасымалды электр аппаратурасы үшін иілгіш кабельдер мен мыстан жасалған сымдар қолданылады.

98. Өртке қарсы қорғау, авариялық жарықтандыру жүйелерін қоректендіру үшін енгізу-тарату құрылғысынан бастап электр энергиясын тұтынушыға дейін ЭҚОҚ талаптарына сәйкес сенімділіктің бірінші санаты бойынша дербес электр желісі көзделеді.

99. Құрылыс алаңындағы уақытша электр сымы оқшауланған сымнан жасалып, арқанға ілінеді және жұмыс орындарынан кемінде 2,5 м, өтетін жерлерден 3 м, өту жолдарынан 6 м биіктікте берік тіреулерге орнатылады.

100. Электр желілері ЭҚОҚ талаптарына сәйкес қысқа тұйықталу токтарынан қорғалады.

4-тарау.

Ғимараттар мен құрылыстардың жылу беру жүйелерін ұстау кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі

101. Пештерді жағуды жылыту құралдарын пайдалану кезінде өрт қауіпсіздігі шаралары туралы нұсқаулық алған адамдар жүргізеді.

102. Ғимараттар мен құрылыстарда (тұрғын үйлерді қоспағанда) пеш жағу жұмыс аяқталғанға дейін кемінде екі сағат бұрын, ал тәулік бойы адамдар болатын объектілерде ұйықтағанға дейін екі сағат бұрын тоқтатылады.

Балалар күндіз болатын балалар мекемелерінде пеш жағу балалар келгенге дейін кемінде бір сағат бұрын аяқталады.

103. Шатырларда түтін құбырлары мен түтін арналары өтетін қабырғаларды объектілердің иелері әктеуі қажет.

104. Жылу беру маусымы басталар алдында ұйымдардың басшылары мен жеке тұлғалар жылыту аспаптары мен жүйелеріне қызмет көрсетуді ұйымдастырады. Ақаулы пештер мен жылыту аспаптарын пайдалануға жол берілмейді.

Жылыту пештері мен жүйелерінің түтін құбырлары, мұржалары, элементтері тікелей жылу беру маусымының алдында, сондай-ақ жылу беру маусымы ішінде кемінде:

1) үш айда бір рет – жылыту пештері үшін;
2) екі айда бір рет – үздіксіз от жағылатын пештер мен ошақтар үшін;

3) айына кемінде бір рет - асхана плиталары және үздіксіз (ұзақ мерзімді) от жағылатын пештер тазартылып тұрады.

105. Отын беру жүйесінен сұйық отынның ағуына немесе газдың ағып кетуіне жол берілмейді.

106. Жылу генераторларын орналастыру және пайдалану дайындаушы зауыттың техникалық құжаттамасына сәйкес жүзеге асырылады.

107. Жылу генераторларын пайдалану кезінде:

1) отын өткізгіштердің герметикалығы бұзылған аппаратта және ондағы тиек клапаны ақаулы болса, форсунка корпусы жылу шығаратын аппаратпен тығыз жалғанбаса, түтін жолдары, электр қозғалтқыштары мен қорғау аппараттары жарамсыз болса, сондай-ақ электр қозғалтқыштың жылу қорғағышы болмаса және өзге де ақаулықтар кезінде жұмыс істеуге;

2) ашық отын бактары бар аппаратта жұмыс істеуге;

3) аппарат пен шығыс бактарының жанында жану тобы Г3-Г4 материалдарынан жасалған қоршаулар орнатуға;

4) отын өткізгіштерді ашық отпен қыздыруға;

5) жұмыс істейтін қоспаны көру тесігі арқылы жағуға;

6) жылу шығаратын аппарат жұмыс істеп тұрған кезде шырақтардың электродтары арасындағы саңылауды реттеуге;

7) жұмыс істеп тұрған жылу шығаратын аппараттарды қараусыз қалдыруға немесе оларды қарауды балаларға тапсыруға жол берілмейді.

108. Сұйық отынмен жұмыс істейтін аппараттар авариялық төгілу кезінде отын бағындағы бүкіл отын мөлшері сиятын металл науаға орнатылады. Көрсетілген науаға құм немесе басқа да жанбайтын адсорбент толтырылады.

109. Тұрғын үй-жайларда тұтану температурасы 610С-ден төмен сұйық отынмен жұмыс істейтін жылу беру аппараттарын, сондай-ақ жылу беру жүйелерінде жылу тасымалдағыш ретінде ыстық сұйықтықтарды пайдалануға жол берілмейді.

110. Сұйық, қатты және газ тәрізді отынмен жұмыс істейтін жылу беру аппараттары ақаусыз есіктермен және жанғыш конструкциялардан нормаларда белгіленген өртке қарсы бөлгіштермен (жылжитқыштармен) қамтамасыз етіледі.

Жылыту қазандықтары мен жылу беру қондырғыларының әрбір форсункасының жанындағы отын құбырында кемінде екі вентиль орнатылады: біреуі – пештің оттығының жанында, екіншісі – отын салынған сыйымдылықтың жанында.

111. Елді мекендерде ұйымдарды және тұрғын үйлерді жылытуға арналған орталық қазандықтарды пайдалану кезінде:

1) сұйық отынды осы мақсаттарға арналмаған үй-жайларда сақтауға;

2) жабдықты пайдалану жөніндегі нұсқаулықтарда көзделмеген жанғыш заттарды (қатты, сұйық, газ тәрізді) отын ретінде қолдануға;

3) отын беру жүйелерінен сұйық отын аққан немесе газ шыққан кезде жылу бөлу қондырғыларын пайдалануға;

4) оттықтарды алдын ала үрлемей қондырғыны жағуға және форсункалар немесе газ жанарғылары жанбаған кезде отын беруге;

5) жанғыш материалдарды қазандықтарда немесе бу өткізгіштерде кептіруге жол берілмейді.

112. Пешпен жылу беруді пайдалану кезінде:

1) от жанып жатқан пешті қараусыз қалдыруға, сондай-ақ оларды қадағалауды балаларға тапсыруға;

2) жағу үшін дайындалған отынды, сондай-ақ басқа да жанғыш заттар мен материалдарды пештің алдындағы табаққа орналастыруға;

3) қатты отын жағылатын пештерді жағу үшін тез тұтанатын және жанғыш сұйықтықтарды қолдануға;

4) пештің нақты бір түріне арналмаған отын түрлерімен пешті жағуға;

5) үй-жайларда жиналыстар мен басқа да көпшілік іс-шаралар өткізу уақытында пештерді жағуға;

6) пештерді шамадан тыс қыздыруға;

7) жанғыш заттар мен материалдарды пештер мен түтіндіктердің бегінен 0,5 м кем қашықтықта кептіруге;

8) ысырмаларды (жаппаларды) жобалау нормаларында көзделген

ойықтарсыз қолдануға;

9) желдету және газ арналарын түтіндіктер ретінде қолдануға, транзиттік түтіндіктерді тұрғын үй-жайлар арқылы төсеуге жол берілмейді.

113. Құрамында қыздырылған және бықсыған материалдар бар күл мен шлак оттықтан шығарылғаннан кейін өрттің шығу мүмкіндігін болдырмайтын, осы үшін арнайы бөлінген жерге шығарылады және оларға су құйылады.

114. Жанғыш заттарды, материалдарды, бұйымдар мен жабдықты пештердің оттықтарының саңылауларына дейін кемінде 1,25 м және пештердің басқа қыздырылатын бөліктеріне дейін кемінде 0,7 м қашықтықта орналастыруға жол берілмейді.

115. Қатты отынмен жұмыс істейтін қазандық қондырғыларының түтін құбырлары ұшқын сөндіргіштермен жабдықталады.

116. Отын (көмір) осы үшін арнайы бейімделген үй-жайларда немесе жанатын құрылыстардан 8 м алшақ орналасқан, арнайы бөлінген алаңдарда сақталады.

117. Зауытта дайындалған пештерді өнеркәсіптік кәсіпорындардың жатақханаларының, әкімшілік, қоғамдық және тұрмыстық ғимараттарының үй-жайларында, тұрғын үйлерде орнатқан кезде осы өнім түрлерін өндіруші зауыттардың нұсқаулығының талаптары, сондай-ақ жылу беру жүйелеріне қойылатын сәулет, қала құрылысы және құрылыс саласындағы мемлекеттік нормативтердің талаптары орындалады.

118. Уақытша металл пештерді орнату кезінде мынадай өрт қауіпсіздігі талаптарын сақтау қамтамасыз етіледі:

1) металл пештер биіктігі кемінде 0,2 м табандармен қамтамасыз етіледі;

2) металл пештер кемінде мынадай қашықтықта орнатылады: ағаш конструкциялардан, жиһаздан, тауарлардан, стеллаждардан, витриналардан, сөрелерден және басқа жабдықтардан – 1 м; жанудан қорғалған конструкциялардан – 0,7 м; оттық саңылауларынан бастап ағаш конструкциялар мен басқа жабдықтарға дейін – 1,25 м.

119. Металл мұржа терезе арқылы шығарылған кезде оған бөл-

гішті алмастыратын, мөлшері мұржаның үш диаметрінен кем болмайтын жабындық темірден жасалған қабат қойылады.

Мұржаның ұшы ғимарат қабырғасының сыртынан кемінде 0,7 м орнатылады, биіктігі 0,5 м келтеқұбырмен жоғары қарай бағытталады. Жоғарғы қабаттың терезесінен шығарылған келтеқұбыр ернеуден кемінде 1 м шығып тұрады. Келтеқұбырға қақпақ орнатылады.

120. Желдету камералары, циклондар, сүзгілер, ауа өткізгіштер жанғыш шандардан, өндіріс қалдықтарынан және май тұнбаларынан тазартылады.

Тазарту кезеңділігі еркін нысанда тиісті акт жасала отырып, Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2021 жылғы 1 қыркүйектегі № ҚР ДСМ-95 бұйрығымен бекітілген «Желдету мен ауаны баптау жүйелеріне, оларды тазалау мен дезинфекциялауға қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар» санитариялық қағидаларында (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 24230 болып тіркелген) белгіленген мерзімдерде жүзеге асырылады.

121. Желдету және ауа баптау жүйелерін пайдалану кезінде:

- 1) желдету камераларының есіктерін ашық қалдыруға;
- 2) сору арналарын, саңылаулар мен торларды жабуға;
- 3) ауа өткізгіштерге газбен жылыту аспаптарын қосуға;
- 4) ауа өткізгіштерде жиналған май тұнбаларын, тозаңды немесе басқа жанғыш заттарды жағуға жол берілмейді.

122. Гидравликалық, құрғақ сүзгілер, тозаң ұстайтын және желдету (аспирациялау) жүйелерінің басқа құрылғылары ақау болған және ажыратылған кезде жарылыс қаупі және өрт қаупі бар өндірісі (қондырғылары) бар үй-жайларда технологиялық жабдықтың жұмыс істеуіне жол берілмейді.

123. Жанғыш тозаңды, талшықты және қатты қоспалары бар басқа қалдықтарды кетіретін желдеткіштерге қатты заттардың түсіп кетуіне жол бермеу үшін олардың алдына – тас тұтқыштар, ал металл заттарды алып тастау үшін магниттік сепараторлар орнатылады.

124. Пневматикалық көліктің құбыржолдарында және жергілікті сору жүйелерінің ауа өткізгіштерінде кезеңдік қарап-тексеру, тексеру және өрт шыққан жағдайда оны сөндіру үшін тығыз жабылатын люк-

тер көзделеді.

125. Байқап-қарау люктері бір-бірінен, сондай-ақ үштіктерде, бұрылыстарда, құбыржолдардың қабырғалар мен аражабындар арқылы өтетін жерлерінде 15 м аспайтындай етіп орналастырылады.

126. Желдеткіш жұмыс істемегенде қыздырғыш элементтерге электр энергиясын беруге жол бермейтін жарамды дабылы мен бұғаттағышы және электр мен жылудан қорғалып көзделген, шығатын ауаның температурасын бақылау және оны реттеу автоматикасы бар электркалориферлер пайдалануға беріледі.

127. Калориферлерді пайдалану кезінде:

- 1) сигнализацияны немесе бұғаттағышты сөндіруге;
- 2) электркалорифердің корпусы мен желдеткіш арасындағы иілгіш ендіріме үшін жанғыш материалдарды қолдануға;
- 3) электркалориферден шығу жолындағы ауаның дайындаушы-зауыт белгілеген шекті рұқсат етілген температурасын арттыруға;
- 4) желдеткіш жұмыс істемегенде электркалориферді қосуға (қондырғыны әр іске қосқан сайын бұғаттағыш тексеріледі);
- 5) электркалориферде немесе оның маңында жабдықтарды және жанғыш материалдарды орналастыруға жол берілмейді.

128. Түтін арнасының конструкциясында оларды ауық-ауық күйден тазарту үшін технологиялық ойықтар қамтамасыз етіледі.

129. Қатты отынмен жұмыс істейтін жылу бөлу аппараттары оттығының есігі астындағы жанғыш материалдардан жасалған еден оттық алдындағы металл қабатпен қорғалады, оның ұзын жағы пештің бойымен ошақ саңылауында орналасады, ойықтарсыз өлшемі кемінде 0,5 x 0,7 м болады.

5-тарау.

Желдеткіш жүйелерін ұстау кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі

130. Ауа өткізгіштердегі от жалынын бөгейтін құрылғылар (жапқыштар, шиберлер, клапандар), автоматты өрт сигнализациясы немесе өрт сөндіру құрылғылары бар желдеткіш жүйелерінің бұғаттау құрылғылары, өрт кезінде желдеткішті автоматты түрде өшіретін

құрылғылар техникалық құжаттамада белгіленген мерзімдерде тексеріледі және жарамды күйде ұсталады. Ысырма жетегінің сезгіш элементтері (тез балқытын құлыптар, тез жанатын қондырмалар, термосезгіш элементтер) жанғыш тозаңмен ластанудан уақтылы тазартылады.

131. Әртүрлі мақсаттағы желдету жүйелерінің ауа өткізгіштерінің және ағынды-сорғы түтіннен желдету жүйелерінің және транзиттік арналарының (оның ішінде ауа өткізгіштердің, коллекторлардың, шахталардың) конструкциялары жобалық құжаттамаға сәйкес пайдаланылады.

132. Желдеткіш камераларында қандай да бір жабдық пен материалдарды сақтауға жол берілмейді. Желдеткіш камералары үнемі құлыппен жабылады.

133. Жылу шығаратын аппараттардан жану өнімдері ғимараттар мен құрылыстардан тыс осы мақсаттарға арнайы арналған түтін арналары арқылы шығарылады. Түтін арналары ретінде желдету жүйесінің ауа өткізгіштерін пайдалануға жол берілмейді.

6-тарау.

Тоңазытқыш қондырғыларын ұстау кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі

134. Аммиакты тоңазытқыш қондырғыларының машина және аппарат бөлімшелерінің үй-жайларында кемінде екі хладагент буының газ талдағышы орнатылады, олар ағынды-сорғы желдеткішпен және компрессорларды ажырату құрылғыларымен бұғатталады.

135. Хладагенттері (аммиак) бар баллондар арнайы қоймаларда сақталады. Оларды машина бөлімшелерінде сақтауға жол берілмейді.

Хладагенті бар коммуникацияларды эвакуациялау дәліздерінде және өтетін жерлерде, сағылы торларда, көтергіш шахталарында орналастыруға, сондай-ақ оларды өрт және жарылыс қауіпті үй-жайлар арқылы транзиттік төсеуге жол берілмейді.

136. Машина және аппарат бөлімшелерінің желдеткіш жүйелері басқа үй-жайлардың желдеткіш жүйелерінен оқшауланады.

137. Аммиакты тоңазытқыш қондырғыларының машина және ап-

парат бөлімшелеріндегі жарылыстан қорғалған электр жабдығы техникалық жарамды күйде ұсталады.

138. Аммиакты тоңазытқыш қондырғыларының машина және аппарат бөлімшелерінің үй-жайларын пайдалану процесінде жеңіл лақтырылатын элементтерді (панельдерді, терезелерді, есіктерді) ауыстыруға жол берілмейді.

139. Жүйені толтыруды тездету үшін хладагенттері бар баллондарды жылытуға жол берілмейді. Аммиагы бар баллондар ашық от көздерінен кемінде 10 м және жылу беру аспаптарынан 5 м қашықтықта алыс орналастырылады.

140. Майлау материалдарын компрессорлық үй-жайларда тек ауысымдық қажеттіліктен аспайтын мөлшерде жабық металл ыдыста ғана сақтауға рұқсат етіледі.

141. Аммиакты тоңазытқыш қондырғыларда компрессорға сұйық хладагенттің түсу мүмкіндігіне жол берілмейді.

142. Аммиакты тоңазытқыш қондырғылардың үй-жайларында ішкі өрт крандары шашыраған суды алуға мүмкіндік беретін шашыратқыш оқпандармен жабдықталады.

143. Компрессорлық бөлімшелердің үй-жайларында компрессорлармен конструкциялық немесе технологиялық байланысы жоқ аппараттарды немесе жабдықты орнатуға, сондай-ақ жұмыс орнын, кеңсе және қойма бөлмелерін салуға жол берілмейді.

144. Құбырларды, бекіту құрылғыларын, жабдықтарды жылыту үшін ыстық су, бу немесе қыздырылған құм пайдаланылады.

145. Хладагенттері бар құбырлар оларда тасымалданатын заттарға байланысты танып ажырату бояуымен және сандық белгілеулермен стандарттау жөніндегі құжаттардың талаптарына сәйкес қамтамасыз етіледі.

146. Хладагенті бар құбырлардың қолданыстағы орналасу схемасын өзгертуге жол берілмейді.

147. Хладагенттері бар құбырлардың механикалық зақымдалуы мүмкін жерлеріне қорғайтын бүркеніштер, торлар, кішкене көпіршелер орнатылады.

148. Хладагенттері бар құбырлардың жанбайтын жылу оқшаулағышын жанатын оқшаулағышқа ауыстыруға жол берілмейді.

149. Тоңазытқыш станциясының үй-жайлары тығыз тығыны бар өздігінен жабылатын есіктермен жабдықталады.

2-бөлім.

Елді мекендерді ұстау кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі

1-тарау.

Тұрғын, қоғамдық (көп функционалды) ғимараттар мен жатақханаларды ұстау кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі

150. Тұрғын үйлердің пәтерлері мен жатақханалардың үй-жайларында жарылыс, өрт қауіпті заттар мен материалдар қолданылатын және сақталатын әртүрлі шеберханалар мен койма үй-жайларын орнатуға жол берілмейді.

151. Пәтерлер мен тұрғын бөлмелерінде:

- 1) балкондар мен лоджияларда тез тұтанатын, жанғыш сұйықтықтарды, жарылғыш заттарды, газ баллондарын сақтауға;
- 2) төсекте темекі шегуге;
- 3) балкондардан, лоджиялардан және терезелерден темекі тұқылын лақтыруға;
- 4) тұтанған темекіні қалдыруға жол берілмейді.

152. Жатақханаларда (тұрғын үй-жайлардан басқа) темекі шегуге арналған орындар «Темекі шегуге арналған орын» деген жазумен, жанбайтын материалдардан жасалған урналармен немесе темекі тұқылын салғыштармен жабдықталады.

153. Шам қойғыштар, ашық отты пайдаланатын шырағандар жанбайтын берік тұғырларға орнатылады және олардың құлауын болдырмайтындай жағдайларда пайдаланылады.

Ашық жану көзі бар заттар мен құрылғыларды пайдалану кезінде мыналарға жол берілмейді:

- 1) ашық жану көзі бар заттар мен құрылғыларды желдің өтіне, тез тұтанатын материалдардың жанына қоюға;
- 2) ашық жану көзі бар заттар мен құрылғыларды қараусыз қалдыруға, сондай-ақ балалар мен үй жануарларына қолжетімді жерлерде

қалдыруға болмайды.

154. Жеке тұрғын үйлерде және көп пәтерлі тұрғын ғимараттарда осы Қағидалардың талаптарына сәйкес құрғақ ыстық монша (сауна) үй-жайларын орнатуға жол беріледі.

155. Биіктігі 28 метрден астам ғимараттарда:

- 1) автосатыларды немесе иінді көтергіштерді орнатуға және олардың бұрылысына арналған алаңдарды үймелеуге;
- 2) түтінге қарсы қорғау жүйесін қабылдағаннан кейін жүйені басқаратын электр қалқанын токтан ажыратуға;
- 3) өртке қарсы қорғау жүйелерін ретке келтіргенге дейін жаңадан салынған ғимаратты пайдалануға беруге;
- 4) тұйық қалқаларда және түтінденбейтін саты торларын үй-жайлардан, өту жолдарынан, жертөле үй-жайларынан есік ойықтарын, сондай-ақ көтергіш қабырғаларда ойықтар орнатуға;
- 5) автоматты өрт хабарлағыштары мен суландырғыштарды бояуға, әктеуге, жабуға, оқшаулауға;
- 6) балкондар мен лоджиялардың қоршауларын жанғыш материалдармен әрлеуге жол берілмейді.

156. Қоғамдық мақсаттағы үй-жайлардың кіру және эвакуациялық шығу жолдары ғимараттың тұрғын бөлігінен оқшауланады.

2-тарау.

Саяжай кооперативтерін, бау-бақша серіктестіктерін, ауылдық елді мекендердің аумақтарын ұстау кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі

157. Автокөліктің бау-бақша серіктестіктеріне баратын жолдарында негізгі магистральдан өту кезінде, одан соң әрбір бұрылыста немесе жол айрығында саяжай кооперативінің, бау-бақша серіктестігінің атауы мен оларға дейінгі қашықтықты нұсқағыштар орнатылады.

158. Саяжай кооперативтерінің, бау-бақша серіктестіктерінің, гараж кооперативтерінің аумағына өту жолдарында стандарттау жөніндегі құжаттардың талаптарына сәйкес оларға қолданыстағы және салынып жатқан және уақытша ғимараттар (құрылыстар), өту жолдары,

кіреберістер, өрт сөндірушілердің өту жолдары, өртке қарсы сумен жабдықтау көздерінің, өрт сөндіру құралдарының, өрт техникасының орналасқан орны көрсетілген схемалар ілінеді.

Схемалар атмосфералық әсерге төзімді материалдан жасалады.

159. Ауылдық елді мекендердің, саяжай кооперативтерінің, бау-бақша серіктестерінің аумағында:

1) өрт шыққан жағдайда адамдарға құлақтандыру үшін дыбыстық сигналдарға арнайы құрылғылар орнатылуы қажет және өрт сөндіру мақсатында су қоры құрылуы тиіс;

2) жазғы маусымда әрбір тұрғын үй ғимаратының жанында жиынтық су қоры кемінде 200 литр сыйымдылық орнатылуы немесе өрт сөндіргіш болуы тиіс;

3) жанғыш қалдықтардың үйінділерін ұйымдастыруға жол берілмейді. Пайдаға асырылмайтын қалдықтар мен қоқыстарды тұрғын үй ғимараттары мен жатақханалардың, саяжай кооперативтерінің, бау-бақша серіктестіктерінің, гараждардың және ашық алаңдардың аумақтарында (қоқыс өткізгішпен жабдықталмаған) арнайы жабдықталған орындарында жабылатын қақпақтары бар металл сыйымдылықтар орнатылады. Сыйымдылықтар бетондалған немесе асфальтталған алаңдарда ғимараттар мен құрылыстардан кемінде 25 м қашықтықта орнатылады.

160. Аумағында өртке қарсы қызмет бөлімшелері орналастырылмаған ауылдық жердегі елді мекендерде, бау-бақша серіктестіктерінде, саяжай кооперативтерінде (серіктестіктерде, тұтыну кооперативтерінде, коммерциялық емес серіктестіктерде) жергілікті атқарушы органдар немесе азаматтардың көрсетілген коммерциялық емес бірлестіктерінің басқармалары ерікті өрт сөндіру құралымдарының қоғамдық бірлестіктерін ұйымдастырады, сондай-ақ осы үшін арнайы бөлінген орында немесе жеке тұрғын үйлерде (аулалық құрылыстарда) өрт жеңқұбырлары мен оқпандары жиынтығы бар өрт сөндіру мотопомпаларын, бастапқы өрт сөндіру құралдарын, өрт сөндіру кезінде пайдаланылатын механикаландырылмаған құрал-саймандар мен өрт сөндіру мүкәммалдарын сатып алу, сақтау стандарттау жөніндегі құжаттардың талаптарына сәйкес қамтамасыз етіледі.

Ерікті өрт сөндіру құралымдары мүшелерінің қоғамдық бірлестік-

тері қатарынан өрт орнына қажетті жеңқұбырлар мен оқпандар жиынтығы бар өрт сөндіру мотопомпаларын жеткізуді қамтамасыз ететін адамдар тағайындалады.

Аталған елді мекендер өрт сөндіру мотопомпалары бар тіркемелі мобильді өрт сөндіру кешендерімен қамтамасыз етіледі.

161. Ауылдық елді мекендердің, бау-бақша серіктестіктерінің, саяжай кооперативтерінің, блок-контейнерлік ғимараттардың аумақтарында жергілікті атқарушы органдар және азаматтар бірлестіктерінің басқармалары өрт туралы адамдарды құлақтандыру үшін дыбыстық сигнализация құралдарын орнатады, өрт сөндіру мақсаттары үшін су қорын сақтайды, сондай-ақ өртке қарсы қызмет бөлімшелерін шақыру қажеттілігі белгілейді.

162. Жазғы кезеңде ауылдық елді мекендерде, бау-бақша серіктестіктерінде, саяжай кооперативтерінде және кәсіпорындарда жергілікті атқарушы органдар, бау-бақша серіктестіктерінің, саяжай кооперативтерінің басқармалары, ұйым басшылары тиісінше айрықша өртке қарсы режимді белгілейді және өрттің шығу қауіптілігін төмендету бойынша қосымша шараларды қабылдайды, өрт қаупі бар жұмыстарды жүргізу, алау жағу, автмотокөліктің орман алқаптарына кіруі бойынша шектеулер енгізеді, халықтың және ерікті өрт сөндіру құралымдарының қоғамдық бірлестігі мүшелерінің күштерімен бастапқы өрт сөндіру құралдарымен елді мекендердің аумақтарын және олармен іргелес орман (дала) алқаптарын патрульдеуді, сондай-ақ өрт сөндіру мақсаттары үшін бейімделген техниканы ықтимал пайдалануға дайындықты ұйымдастырады.

163. Өртке қарсы үзіктер шектерінде жанғыш материалдарды жинап қоюға, көлік тұрағына, ғимараттар мен құрылыстарды, оның ішінде уақытша құрылыстарды салуға (орнатуға) жол берілмейді.

164. Ғимараттарға, құрылыстарға, ашық қоймаларға, сыртқы өрт сөндіру сатыларына және өртке қарсы сумен жабдықтау көздеріне апаратын жолдар, өтетін жерлер мен кіреберістер жарамды күйде және өрт сөндіру техникасының өтуі үшін қолжетімді етіп ұсталады, ал қыста қардан тазартылады.

Тұрғын үйлер аумағына өту жолында шлагбаумдарды орнату кезінде персоналдың тәулік бойы кезекшілігімен тұрақты бекет ұй-

ымдастырылады және шлагбаумдар оларды қолмен ашуға арналған құрылғымен қамтамасыз етіледі.

Жолдар мен өтетін жерлерді пайдалануға жауапты ұйым жөндеуге байланысты немесе өрт техникасының өтуіне кедергі келтіретін басқа себептер бойынша олардың жабылатындығы туралы шығу ауданында осы жолдар мен өтетін жерлер бар мемлекеттік өртке қарсы қызмет органдарына уақтылы хабарлайды.

Жолдар жабылған кезеңде тиісті орындарда айналып өту бағытын нұсқағыштар орнатылады немесе жолдардың немесе өтетін жерлердің жөнделетін учаскелері арқылы өткелдер салынады.

165. Ғимараттар мен құрылыстарға өтетін жолдарда және кіреберістерде өрт техникасының өтуіне кедергі келтіретін автокөлік тұрағына және оны қоюға, сондай-ақ өрт гидранттары құдықтарының қақпақтарында автокөлік тұрағына және оны қоюға жол берілмейді.

166. Елді мекендер мен ұйымдардың аумағы түнгі уақытта өрт гидранттарын, сыртқы өрт сатыларын және өрт мүкәммалдарын орналастыру орындарын, сондай-ақ өрт сөндіру су айдындарының пирстеріне кіреберістерді тез табу үшін сыртқы жарықтандырумен қамтамасыз етіледі.

Өрт қауіпсіздігі белгілерін түрлі-түсті түспен бейнелеу және оларды орналастыру (орнату) орындары стандарттау жөніндегі құжаттардың талаптарына сәйкес көзделеді.

167. Ұйымдардың аумағында теміржол өткелдері тәуліктің кез келген уақытында өрт сөндіру автомобильдерінің теміржол төсемін кедергісіз кесіп өтуін қамтамасыз етеді.

168. Елді мекендердің (өнеркәсіптік кәсіпорындардың шектерінен тыс), бау-бақша серіктестіктерінің және саяжай кооперативтерінің аумағында тез тұтанатын және жанғыш сұйықтықтары бар ыдысты, сондай-ақ сығымдалған және сұйытылған газдары бар баллондарды ашық жинауға (сақтауға) жол берілмейді.

169. Ғимараттар мен құрылыстардың арасындағы өртке қарсы қашықтықтарда қандай да бір конструкциялардың, құрылымдардың заттарын орналастыруға (жинауға), сондай-ақ көлік тұрағы үшін және ғимараттар мен құрылыстарды салу (орнату) үшін пайдалануға жол берілмейді.

170. Саяжай кооперативінің, бау-бақша серіктестігінің аумағында әр 20 учаскеге бір қалқан есебімен өрт қалқандары орнатылады.

171. Су тегеуріні мұнараларында, сондай-ақ жазғы уақытта пайдаланылатын су өткізу жүйелерінде (диаметрі 100 миллиметр және одан астам) әрбір 120 метр сайын өрт шыққан жағдайда өрт техникасымен су алуға арналған құралдар көзделеді. Бұл құралдар жарамды күйде ұсталады.

172. Саяжайларды, бағбандық үйлерді ұзақ уақытқа жапқан кезде электр желісі ток көзінен ажыратылады, газы бар баллондардың бұрамалары (клапандары) тығыз етіп жабылады.

173. Ормандар мен дала алқаптарында орналасқан елді мекендер үшін жергілікті атқарушы органдар мен орман иеленушілер ені кемінде 4 метр өртке қарсы қорғаныш жолақтарын орнатуды, жапырақты екпелер отырғызуды, жазғы кезеңде құрғақ өсімдіктерді алып тастауды қамтамасыз етеді.

174. Құрғақ, ыстық және желді ауа райы тұрақты болған жағдайда қалаларда, ауылдық елді мекендерде және кәсіпорындарда, саяжайлық ауылдарда, бау-бақша учаскелерінде от жағуға, көмір жағуға, өрт қауіпті жұмыстарды жүргізуге, пештерді, ас-үй ошақтарын және қатты отынмен жұмыс істейтін қазандық қондырғыларын жағуға жол берілмейді.

175. Тұрғын үйлердің қожалық учаскелерінде ірі жемшөптерді жинау ғимараттарға және аула алдындағы құрылыстарға дейін кемінде 15 метр қашықтықта орындалады. Көрсетілген қашықтықта ірі жемшөптерді жинау мүмкін болмаған кезде, жинау орнын кемінде 500 литр суы бар қосымша сыйымдылықпен қамтамасыз еткен жағдайда қашықтық 5 метрге дейін қысқартылады.

176. Мыналарға:

- 1) қоралар мен басқа да шаруашылық құрылыстардың шатырларына;
- 2) электр жеткізу желілерінің астына;
- 3) учаскенің сыртқы қоршауынан кемінде 3 метр қашықтықта шөп шошақтарын, шөмелелерді, ірі жем-шөп маяларын, өзге де жанғыш заттар мен материалдарды жинауға жол берілмейді.

177. Ірі жемшөптерді тасымалдау арнайы жабдықталған көлік

құралымен жүзеге асырылады, олардың пайдаланылған құбырлары радиатордың астына шығарылады және ұшқын сөндіргіштермен жабдықталады.

178. Ірі жемшөптерді тасымалдауға арналған көлік құралдары екі ұнтақты өрт сөндіргішпен қосымша жабдықталады.

179. Ірі жемшөптерді жинау биіктігі жер деңгейінен 4 метрден аспайтындай етіп орындалады.

180. Елді мекендерде, саяжай және бау-бақша үйлерінің аумағында тамақ даярлау үшін жанғыш көмірді орналастыруға арналған арнайы құралдарды (мангалды, барбекюді, грильді) пайдалану кезінде:

1) мангал (барбекю, гриль) орнын өрт сөндіргіш затының салмағы кемінде 2 кг бір өрт сөндіргішпен немесе кемінде 10 литр суы бар сыйымдылықпен жабдықтау;

2) жанғыш көмірді орналастыруға арналған арнайы құралдардың (мангалдың, барбекюдің, грильдің және сол сияқтылардың) шетінен ғимараттар мен құрылыстарға дейінгі минималды қашықтық (жоспарда) кемінде 10 метр болуы тиіс.

181. Жанғыш көмірді орналастыруға арналған арнайы құралдарды (мангалды, барбекюді, грильді):

- 1) құрғақ өсімдіктері бар орындарда;
- 2) ағаштардың түбінде;
- 3) жанғыш материалдардан жасалған жабындардың астында;
- 4) тұрғын ғимараттың үй-жайларында, сондай-ақ балкондарда және лоджияларда;
- 5) шаруашылық құрылыстарда, гараждарда, шатырларда, жазық төбелерде орнатуға жол берілмейді.

182. Жанып жатқан көмірді қараусыз қалдыруға жол берілмейді. Ас даярлау аяқталған соң, бықсу толық тоқтағанға дейін жанған көмірге су құю қажет.

183. Алау жағу, қалдықтар мен ыдыстарды өртеу ғимараттар мен құрылыстардан кемінде 50 м қашықтықта жүзеге асырылады.

Қалдықтар мен ыдыстарды өртеу осы мақсатқа арнайы бөлінген жерлерде қызмет көрсетуші персоналдың бақылауымен жүргізіледі.

184. Ормандар мен дала алқаптарында орналасқан шипажайлардың, демалыс үйлерінің және басқа да сауықтыру мекемелерінің

(оның ішінде жазғы балалар саяжайларының, балалардың сауықтыру лагерьлерінің) аумағы периметр бойымен орман мен дала өрттері кезінде өрттің таралу мүмкіндігін болдырмайтын, ені кемінде 4 м минералдандырылған қорғау жолағымен қамтамасыз етіледі.

3-тарау.

Вахталық объектілердің аумағы мен үй-жайларын ұстау кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі

185. Вахталық объектінің аумағы көктемгі-жазғы өрт қауіпті кезеңде периметрі бойынша ені кемінде 4 м минералдандырылған жолақпен қорғалады.

186. Автокөлік, техника тұрағы блок-контейнерлерден, құрылыстардан, материалдар мен жабдықты ашық сақтау орындарынан кемінде 15 м қашықтықта жүзеге асырылады.

187. Отын құю техникасының тұрағы блок-контейнерлерден, құрылыстардан, материалдар мен жабдықты ашық сақтау орындарынан, басқа автокөлік техникасының тұрақтарынан кемінде 50 м қашықтықта болады.

188. Вахталық объектіге кіре берісте мыналар көрсетілген схема ілінеді:

1) ғимараттарды, блок-контейнерлерді, құрылыстарды, автокөлікті, техниканы, материалдар мен жабдықтарды сақтау орындарын орналастыру орындары;

2) автокөлік техникасының қозғалысын ұйымдастыру;

3) бастапқы өрт сөндіру құралдарын орналастыру орындары;

4) жақын маңдағы өртке қарсы су көздері орналасқан жерлері.

189. Вахталық объектінің аумағы қорғалатын аумақтың әрбір 1000 м² өрт қалқанымен, сондай-ақ Қағидаларға 7-қосымшада айқындалған мөлшерде бастапқы өрт сөндіру құралдарымен жаракталады.

190. Ғимараттар, құрылыстар, электр жабдығын басқару қалқаншаларының корпустары, блок-контейнерлер жерге тұйықталумен қамтамасыз етіледі.

191. Үй-жайларда, құрылыстарда, блок-контейнерлерде ашық отты қолдануға жол берілмейді.

192. Вахталық объектілердің үй-жайлары әрбір адамға жеке қорғау құралдарымен қамтамасыз етіледі. Вахталық объектінің үй-жайларында көрінетін жерде өрт қауіпсіздігі шаралары туралы нұсқаулық ілінеді.

193. Вахталық объектілердің аумағында тұратын адамдар өрт қауіпсіздігі шаралары туралы нұсқаулықпен қол қою арқылы немесе жұмыс орнында өртке қарсы нұсқама жүргізу кезінде танысады.

194. Блок-контейнерлерді, құрастырмалы-модульдік кешендерді жинау кезінде неғұрлым алыс нүктеден адам орналасқан жерге дейінгі эвакуациялық шығу жолының ұзындығы 20 м-ден аспайтын етіп көзделеді.

195. Блок-контейнерлерде, құрастырмалы-модульдік кешендерде жабық үлгідегі қыздыру элементтері бар зауытта жасалған жылу беру көзделеді.

196. Вахталық объектінің аумағында ашық алаңдарда сығымдалған және (немесе) сұйытылған газы бар баллондарды, тез тұтанатын және жанғыш сұйықтықтары бар сыйымдылықтарды қалдыруға, жылыту құралдарының үстінде киім мен іш киім кептіруге, алау жағуға, ашық отты қолдануға жол берілмейді.

4-тарау.

Қонақ үйлерді, мотельдерді, кемпингтерді (глэмпингтерді), хостелдерді ұстау кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі

197. Қонақ үйлерде, мотельдерде, кемпингтерде (глэмпингтерде), хостелдерде өрт қауіпсіздігі шаралары туралы жаднамалар ілінеді. Шетел азаматтары тұрған кезде өрт қауіпсіздігі шаралары туралы жаднамалар халықаралық қатынас тілдерінде орындалады.

198. Есіктің ішкі жағында қонақ үйлердің, мотельдердің, кемпингтердің (глэмпингтердің) және хостелдердің нөмірлерінде нөмірі немесе бөлмесі, эвакуациялық шығу жолдары мен оларға қарай жүру жолдары, өрт сөндіру құралдары мен сигнализация орналасқан орындар көрсетіле отырып, өрт шыққан жағдайда адамдарды эвакуациялаудың жеке жоспарлары ілінеді.

199. Қонақ үйлердің, мотельдердің, кемпингтердің (глэмпингтердің)

пингтердің), хостелдердің үй-жайларында тұрғын қабаттарда қойма, кеңсе үй-жайларын орналастыруға жол берілмейді.

5-тарау.

Ғылыми ұйымдарды және білім беру ұйымдарын ұстау кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі

200. Білім алушылармен тұрмыстағы өрт қауіпсіздігі шараларын және өрт туындаған жағдайдағы іс-қимылдарды зерделеу бойынша сабақтар ұйымдастырылады. Бастауыш білім оқушыларымен, сондай-ақ мектепке дейінгі балалар ұйымдарында өртке қарсы тақырып бойынша әңгімелесулер жүргізіледі. Жалпы білім беретін мектептерде, кәсіптік мектептерде, колледждер мен жоғары оқу орындарында өрт қауіпсіздігі қағидаларын зерделеу бойынша нұсқаулық сабақтарын өткізу қажет.

201. Зертханаларда тез тұтанатын және жанғыш сұйықтықтарды ауысымдық қажеттіліктен аспайтын мөлшерде сақтауға жол беріледі. Тез тұтанатын және жанғыш сұйықтықтарды үй-жайға жеткізу жабық қауіпсіз ыдыста жүзеге асырылады.

202. Сорып шығатын шкафта орындалатын операцияларға жатпайтын заттар, материалдар мен жабдықтар болған кезде, сондай-ақ ол жарамсыз және желдеткіш жүйесі іске қосылмаған кезде жұмыс жүргізуге жол берілмейді.

203. Сорып шығатын шкафтардың тез тұтанатын және жанғыш сұйықтықтармен жұмыс жүргізілетін ағаш бөліктері оттан қорғау заттармен сырланады немесе жанбайтын материалдармен жабылады.

204. Қолданылған тез тұтанатын сұйықтықтар мен жанғыш сұйықтықтар жұмыс соңында арнайы жабық ыдысқа жиналып, бұдан әрі кәдеге жарату үшін зертханадан шығарылады.

205. Тез тұтанатын және жанғыш сұйықтықтарды су бұру жүйесіне төгуге жол берілмейді.

206. Тез тұтанатын және жанғыш сұйықтықтармен жұмыс жүргізілген ыдыстар тәжірибе аяқталғаннан кейін өртке қауіпсіз ерітінділермен жуылады.

207. Балалар ұйымдарының ғимараттарында мектепке дейінгі

және бастауыш мектеп жасындағы балалардың топтары (сыныптары) үшінші қабаттан жоғары орналастырылмайды.

208. Сыныптарда, кабинеттерде, шеберханаларда, жатын бөлмелерде, асханалар мен басқа да бөлмелерде жиһаздар мен жабдықты орналастыру кезінде адамдарды кедергісіз эвакуациялау және өрт сөндіру құралдарына жету қамтамасыз етіледі.

209. Оқу сыныптары мен кабинеттерінде шкафтарда, сөрелерде немесе тұрақты орнатылған тіреулерде сақталуы тиіс оқу процесін қамтамасыз етуге қажетті жиһаздар, аспаптар, үлгілер, керек-жарактар, құралдар ғана орналастырылады.

210. Оқу сыныптары мен кабинеттеріндегі парталар (үстелдер) саны жобалау құжаттамасында белгіленген саннан аспауы тиіс.

211. Сабақтар аяқталғаннан кейін кабинеттерде, зертханаларда және шеберханаларда тез тұтанатын және жанғыш сұйықтықтар жеке үй-жайларда орнатылатын жанбайтын шкафтарға (жәшіктерге) жиналады.

212. Жұмыс аяқталғаннан кейін үздіксіз жұмыс істеу үшін көзделгендерден басқа, электр аспаптарын өшіре отырып, барлық үй-жайларға тексеру жүргізіледі.

213. Балалар тәулік бойы болатын білім беру ұйымдарында және мектепке дейінгі балалар ұйымдарында телефон байланысын қамтамасыз ете отырып, қызмет көрсету персоналының тәулік бойы кезекшілігі белгіленеді.

6-тарау.

Балалардың жазғы демалыс орындары мен сауықтыру лагерлерін ұстау кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі

214. Балаларды сауықтыру лагерлері бір қабаттан жоғары ағаш ғимараттарда орналастыруға жол берілмейді. Каркас және қалқанды ғимараттар сыланады және жанбайтын жабыны мен жанбайтын жылытқышы болады.

215. Мыналарға:

1) ғимараттарды жанғыш материалдармен, оның ішінде сабанмен, жаңқамен, қамыспен, жоңқамен жабуға;

2) балалар бар ағаш ғимараттарда асүйлер, кір жуатын орындар орнатуға;

3) отқа төзімділігі IV және V дәрежелі ғимараттар мен құрылыстарда 50-ден астам баланы орналастыруға;

4) жазғы кезеңде балалар жұмыс істейтін үй-жайларда пеш жағуға, керосинді және электрмен жылыту аспаптарын қолдануға жол берілмейді;

5) отшашулар жасауға, пиротехникалық бұйымдарды пайдалануға жол берілмейді.

216. Балалардың жазғы демалыс орындарындағы және сауықтыру лагерлеріндегі кір жуатын орындар мен асүйлер балалар орналасатын ағаш ғимараттардан кемінде 15 метр қашықтықта оқшауланған құрылыстарда орналастырылады.

217. Балаларды сыртқы өртке қарсы сумен жабдықтаумен қамтамасыз етілмеген жазғы демалыс орындарында, сауықтыру лагерлерінде орналастыруға жол берілмейді.

218. Балалардың жазғы демалыс орындары, жазғы сауықтыру лагерлері өрт болған жағдайда дабыл сигналымен және бастапқы өрт сөндіру құралдарымен қамтамасыз етіледі. Оларда қызмет көрсетуші персоналдың тәулік бойы кезекшілігі белгіленеді.

219. Балалар лагерінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөніндегі ұйымдастыру-техникалық іс-шаралар жоспарын және лагерьдің (базаның) схемасын әзірлейді, онда барлық ғимараттар, адамдар тұратын орындар (тұрғын үйлер, шатырлар), шаруашылық мақсаттағы орындар, сыртқы өртке қарсы сумен жабдықтау көздері, автомобильдердің тұрақтары көрсетіледі. Схема лагерь (база) аумағына кіреберісте ілінеді.

220. Балалардың жазғы демалыс орындарының және сауықтыру лагерлерінің аумағында шатырларды (киіз үйлерді) орналастыру кезінде бір топ алып жатқан аумақтың алаңы (1 немесе 2 қатар) 800 шаршы метрден аспайды. Топтар арасындағы қашықтық кемінде 15 метр, ал шатырлар (киіз үйлер) арасында кемінде 2,5 метр етіп қабылданады.

7-тарау.**Мерекелік іс-шараларды өткізу орындарын ұстау кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі**

221. Адамдар жаппай жиналатын іс-шараларды ұйымдастыру және өткізу кезінде:

1) кемінде екі эвакуациялау жолымен қамтамасыз етілген және жанғыш қалқалары бар ғимараттарда екінші қабаттан жоғары емес орналасқан үй-жайлар ғана пайдаланылады;

2) жаңа жылдық шыршалар тұрақты негізде орнатылады, олармен үй-жайдан шығатын жолдарды үйемелеуге жол берілмейді;

3) шырша бұтақтары қабырғалар мен төбеден кемінде 1 метр қашықтықта орналасады;

4) үй-жайда электрмен жарықтандыру болмаған жағдайда шырша жанындағы мерекелік іс-шаралар тәуліктің жарық уақытында ғана өткізіледі;

5) иллюминация ЭҚОЕ талаптарын сақтай отырып орындалады. Төмендеткіш трансформаторсыз электр жарықтандыру желісін пайдалану кезінде шыршада кернеуі 12 Вольтқа дейінгі шамдарды тізбектей қосу арқылы ғана гирляндар қолданылады. Шамдардың рұқсат етілген қуаты 25 Ватт;

6) иллюминацияда ақау табылған кезде (сымдардың қызуы, шамдардың жыпылықтауы, ұшқындау) ол дереу токтан ажыратылады;

7) іс-шараларды өткізу кезінде сахнада және зал үй-жайларында өрт қауіпсіздігін қамтамасыз етуге жауапты адамдардың, өртке қарсы қызмет қызметкерлерінің кезекшілігі ұйымдастырылады. Іс-шаралар өткізілетін үй-жайлар осы Қағидаларға 3-қосымшада белгіленген бастапқы өрт сөндіру құралдарымен қамтамасыз етіледі.

222. Мыналарға:

1) іс-шаралар өткізілетін үй-жайлардың терезелерінде торлар болған кезде оларды өткізуге;

2) доғалы прожекторларды, шырақтарды және шартылдақтарды қолдануға, отшашулар, өртке әкелуі мүмкін жарықтық өрт қауіпті әсерлер жасауға;

3) отпен жүргізілетін, бояу, жарылыс, өрт қауіпті және өрт қауіпті жұмыстарды жүргізуге;

4) үй-жайларды қараңғылау үшін терезелердегі жапқыштарды пайдалануға;

5) қатарлар арасындағы өту жолдарының енін қысқартуға және өту жолдарында қосымша креслолар, орындықтар орнатуға жол берілмейді;

6) қойылым кезінде үй-жайдағы жарықты толық өшіруге;

7) үй-жайларды жобалау құжаттамасында белгіленген нормадан артық адамдармен толтыруға жол берілмейді.

223. Ашық от көзін қолдана отырып басқарылмайтын ұшатын фонарьларды пайдалануға және іске қосуға жол берілмейді.

224. Пиротехникалық бұйымдарды пайдалану кезінде жол берілмейді:

1) салюттарды ғимараттар мен құрылыстардан 50 метр жақын жерде, ағаштар бастырмалары мен бастырмаларының астында орналастыруға;

2) оларды желді ауа райында қолдануға.

225. Ғимараттар мен құрылыстарда жаппай болатын іс-шараларды (демалыс кештерін, дискотекаларды, жаңа жылдық қойылымдарды) өткізуге өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ететін адам өрт қауіпсіздігі талаптарына сәйкестігіне профилактикалық қарап-тексергеннен кейін ғана жол беріледі.

Профилактикалық қарап-тексеру нәтижелері іс-шараны өткізу кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз етуге жауапты адамның немесе ұйым басшысының қолымен еркін нысанда толтырылатын бұқаралық іс-шаралар өткізілетін орындарды профилактикалық қарап-тексеру журналына енгізіледі.

8-тарау.**Сайлау учаскелерін ұстау кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі**

226. Әрбір сайлау учаскесінде оның жұмысы басталғанға дейін 10 күнтізбелік күннен кешіктірмей ұйым басшы осы Қағидаларды сақта-

уды қамтамасыз етеді, оның ішінде:

1) сыртқы және ішкі өртке қарсы су құбырларының (міндетті түрде су жібере отырып), жарықтандыру және күштік желілерінің, түтінге қарсы желдеткіштің және автоматты өрт дабылы жүйелерінің жарамдылығы тексеріледі, сондай-ақ тексеру еркін нысанда акт жасау арқылы жүргізіледі. Барлық кемшіліктерді ұйым басшысы сайлау учаскесінің жұмысы басталғанға дейін жояды. Анықталған кемшіліктерді жою нәтижелері бойынша немесе олардың болмауы бойынша сайлау учаскесінің жұмысқа дайындығы туралы акт жасалады (актілер сайлау учаскесінің жұмысы аяқталғанға дейін объектінің өрт қауіпсіздігін қамтамасыз етуге жауапты адамда сақталады);

2) өртке қарсы қорғау құралдарының болуы, жарамдылығы және қолдануға тұрақты әзірлігі қамтамасыз етіледі;

3) сайлау комиссиясының мүшелерімен және қызмет көрсету үшін тартылған персоналмен қол қойғызып, өрт қауіпсіздігі шаралары және өрт кезіндегі іс-қимылдар туралы нұсқама жүргізіледі;

4) тамақ дайындауға арналған орындар белгіленеді және қыздыру аспаптарын пайдалану айқындалады;

б) темекі шегуге арналған орындар анықталады және жабдықталады.

227. Сайлау учаскелері ғимараттарда екінші қабаттан жоғары орналастырылмайды. Ғимарат ішінде уақытша сауда, буфеттер ұйымдастыруға, кино және бейнефильмдер көрсетуге жол берілмейді.

228. Дауыс беруге арналған үстелдерді, кабиналарды, жәшіктер мен жабдықтарды орналастыру адамдар мен материалдық құндылықтарды қауіпсіз эвакуациялауды қамтамасыз етуді ескере отырып жүзеге асырылады.

229. Сайлау учаскелерінің үй-жайларында авариялық-қалпына келтіру жұмыстарын қоспағанда, ашық отты пайдалануға байланысты құрылыс, жөндеу және басқа да жұмыстарды жүргізуге, сондай-ақ от жағуға, қоқысты, қалдықтарды, ыдыстарды жағуға және электрмен-газбен дәнекерлеу жұмыстарын жүргізуге жол берілмейді. Көрсетілген жұмыстар қызмет көрсетуші персоналдың тұрақты бақылауымен жүргізіледі.

230. Сайлаушыларды тіркеу, бюллетеньдерді беру орындары, да-

уыс беруге арналған кабиналар әр жерге орналасқан кемінде екі эвакуациялау жолмен қамтамасыз етілген үй-жайларда орналастырылады.

231. Сайлаушылардың қозғалысы адамдарды қауіпсіз эвакуациялауды ескере отырып ұйымдастырылады. Адам ағындарының қозғалыс бағыты көрсеткіштермен белгіленеді.

9-тарау.

Мәдени-ағарту және ойын-сауық мекемелерін ұстау кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі

232. Мұражайлар мен сурет галереяларында экспонаттар мен құндылықтарды эвакуациялау жоспары, ал цирктер мен хайуанаттар парктерінде жануарларды эвакуациялау жоспары әзірленеді.

233. Көрермендер залдары мен мінбелерде барлық креслолар мен орындықтар бір-біріне қосылып, еденге мықтап бекітіледі. Өз бетімен шығу жолы болған кезде орын саны 12-ден аспайтын ложаларда креслолар мен орындықтар бекітілмейді.

Би кештері үшін пайдаланылатын, орын саны 200-ден аспайтын көрермен залдарында оларды бір қатарға міндетті түрде қосу кезінде орындықтарды еденге бекіту жүргізілмейді.

234. Сахналық қораптардың ағаш конструкциялары (желтартқыштар, сахна төсеніштері, аспалы көпірлер, жұмыс галереялары) құрылыс процесінде антипирендермен терең сіңіріледі.

Көрсетілген конструкциялар, сондай-ақ жанғыш декорациялар, сахналық және көрмелік безендіру, көрермендер және экспозициялық залдардағы, фойдегі, буфеттердегі драпировкалар оттан қорғау құрамымен мерзімді түрде өңделеді.

235. Театр-ойын-сауық мекемелерінің сахналық қораптарының шегінде бір мезгілде екі спектакльге арналған декорациялар мен сахналық жабдықтар болуы мүмкін. Сахнадағы декорацияларды сақтау орындары белгілермен белгіленеді. Декорацияларды, бутафорилерді, ағаш станоктарды, еңістерді, мүкәммалдарды және мүлікті трюмдерде, желтартқыштарда және жұмыс алаңдарында (галереяларда), саты баспалдақтарының және алаңдарының астында, сондай-ақ көрермен

залдарының жертөлелерінде сақтауға жол берілмейді.

236. Сахна планшетінің айналасындағы қойылымдарды безендіру кезінде ені кемінде 1 метр еркін айналма жол қамтамасыз етіледі.

Қойылым аяқталған соң барлық декорациялар мен бутафориялар бөлшектеніп, сахнадан арнайы қоймаларға жинастырылады.

237. Сахнада темекі шегуге, ашық отты, доғалы прожекторларды, фейерверктерді және басқа да от түріндегі әсерлерді қолдануға жол берілмейді.

238. Ірі көлемдегі декоративтік безендіруді (залдың бүкіл биіктігіне) пайдалану кезінде жабынның көтергіш конструкцияларының төменгі белдеуіне дейінгі биіктігі 12 метр және одан астам спорт залдарында осы безендіруді, атап айтқанда уақытша су перделерін монтаждау, тез алынатын бекіту түрінде қорғайтын қосымша іс-шаралар көзделеді.

239. Көрермендерге арналған уақытша орындарды (жылжымалы, алынатын, жиналып бөлшектелетін), сондай-ақ орындықтар мінбелерде жабық және ашық спорт құрылыстарының жол берілмейді синтетикалық материалдардан бөлетін және жану кезінде қауіптілігі жоғары және өте қауіпті жану өнімдері. Уақытша орындардың астында жанғыш материалдар мен жабдықтарды сақтауға, сондай-ақ техниканың тұруына жол берілмейді. Уақытша мінбелер астындағы кеңістік әрбір жарыс басталар алдында жанғыш қоқыстан және кепкен шөптен тазартылады.

Эвакуациялау жолдарында қосалқы орындықтарды орнатуға жол берілмейді.

240. Спорттық-көркемдік мерекелерді өткізу, халықаралық жарыстарды немесе халықаралық іс-шараларды, сондай-ақ мәдени ойын-сауық іс-шараларын ашу және жабу кезінде мінбелерге фонды орналастыруға арналған отырғыштар алмалы-салмалы етіп орындалады.

241. Спорт залдарындағы көрермендерге арналған креслоларды орналастыру тұрақты және уақытша мінбелерден көрермендердің қарама-қарсы немесе қиылысатын легі болмайтындай етіп көзделеді.

242. Жабық спорт құрылыстарында көрермендердің отыруына арналған уақытша конструкцияларды бекітуге, сондай-ақ тұғырлар-

ды, эстрадааларды, рингтерді бекітуге арналған құрылғылар жарамды күйде ұсталады. Ақаулы бекітпелері бар мұндай құрылымдарды орнатуға жол берілмейді.

243. Спорт ғимараттарындағы телевизиялық камералар адамдарды қауіпсіз эвакуациялауды ескере отырып орналастырылады.

244. Көрермендерге арналған мінбелері бар спорт залдарында жасанды мұз жабындары болған кезде мұз тазалайтын машиналардың уақытша (жарыстар, қойылымдар, жаттығулар, репетициялар өткізу кезеңіне) тұруына арналған орындар көзделеді. Машиналар тұрақта эвакуациялау жолдарының есептік ені тарылмайтындай етіп орнатылады. Жарыстар, қойылымдар, жаттығулар, репетициялар аяқталғаннан кейін оларды арнайы бөлінген үй-жайларға жинайды. Уақытша тұрақта мұз тазалайтын машинаға отын құюға жол берілмейді.

245. Жанғыш спорт мүкәммалдарын, залдардың жинау-бөлшектеу конструкцияларын, залдардың алмалы-салмалы жабындарын және басқа да материалдарды стеллажсыз сақтау кезінде олар ауданы 100 м² аспайтын қатарларға жиналады. Қатарлардың биіктігі 2,5 метрден артық емес және жабынның немесе жабынның көтергіш конструкцияларынан 0,5 метрден кем емес етіп қабылданады. Қатарлар арасындағы және қатарлар мен қабырғалар арасындағы өту жолының ені кемінде 0,8 метр етіп орындалады. Қойма және мінбе астындағы үй-жайлардағы есік ойықтарына қарама-қарсы өтетін жолдардың ені есіктердің енінен кем болмауы тиіс. Өткелдердің ені мен қоймалау орындары еденге салынған шектеу сызықтарымен белгіленеді.

Стеллаждарда материалдар мен спорттық мүкәммалды сақтау олар стеллаждардың габаритінен шықпайтындай етіп жүргізіледі.

246. Спорт залдарында жанғыш материалдарды, сондай-ақ құрылымдары жанғыш материалдардан жасалған үй-жайларды металл және ағаш көтергіш құрылымдарды бекіту тораптарының астына тікелей орнатуға жол берілмейді.

Сақтау үшін дайындалған спорттық мүкәммалдарды қолдана отырып, жылуұстағыштық үлесі жоғары синтетикалық материалдар және бөлетін жану кезінде қауіптілігі жоғары және өте қауіпті жану өнімдерін, үй-жайлар пайдаланылады бөлінген басқа үй-жайлардан өртке қарсы қалқалармен және жабындармен бөлінеді.

Спорт залдарында жаттығулар мен жарыстар арасындағы кезеңде, сондай-ақ олар аяқталғаннан кейін синтетикалық материалдардан жасалған жұмсақ толтырылған қонуға арналған шұңқырлар жанбайтын қалқандармен жабылады.

Залдардың шегінде қатарларға жиналған поролонды маттар жанбайтын материалмен жабылады.

247. Спорттың техникалық түрлері бойынша жарыстар мен жаттығулар өткізу кезінде:

1) жанармай құю қатты жабыны және қоршау ернеулері жанбайтын материалдардан жасалған және спорт құрылысынан кемінде 25 метр қашықтықта орналасқан арнайы бөлінген алаңдарда жүзеге асырылады;

2) далалық жағдайларда отын құюға арналған орын жарыс трассасынан кемінде 15 метр қашықтықта орналасқан және қатты жабыны және жарыс трассасынан басқа жаққа қарай еңісі бар алаңдарда орналасады. Спорт ғимараттарының мінбе астындағы кеңістігінде көлік құралдарын дайындауға және оларға техникалық қызмет көрсетуге жол берілмейді;

3) электр аппаратурасы трансформацияланатын эстрадалар мен тұғырлардың шегінен тыс орналасқан аппараттық үй-жайларда орналастырылады.

248. Қойылым немесе иллюминациялық жарықтандыру үшін лазерлердің блоктарын генерациялайтын лазерлік қондырғылар пайдаланылған кезде аппараттық үй-жайларда жанғыш конструкциялар мен декорациялардың үстіңгі қабатынан кемінде бір метр қашықтықта жанбайтын материалдардан жасалған тұғырларға орнатылады. Көрсетілген жұмыстар үшін өрт қауіпсіздігі сипаттамалары бар лазерлік қондырғылар қолданылады.

249. Тұғырдың (эстраданың) ағаш рампасы мен электр шырақтарының қаптамалары арасында қалыңдығы 8-10 мм жанбайтын материал төселеді, ал эстрадаға немесе тұғырға орнатылатын барлық тасымалданатын электр фонарьлары (көмескілері) сыртқы жағынан жанбайтын материалдармен қорғалады. Шамдарды эстраданың немесе тұғырдың планшетіне тікелей орнату кезінде олардың астына жанбайтын материалдардан жасалған кілемшелер орнатылады. Жарық

сүзгілері жоқ эстрададағы, тұғырдағы софиттер және жұмыс бабында жарықтандыру үшін пайдаланылатын эстрада, тұғырлар әйнекпен жабылады.

Барлық софиттерге жарық жағынан шамдардың әйнектерінің және лампалардың жарылған колбаларының сынықтарының түсуін болдырмайтын қорғайтын металл тор орнатылады.

250. Проекторлар мен софиттерде әйнектің орнына жанғыш материалдардан жасалған жарық сүзгілерін қолдануға жол берілмейді.

251. Қараю немесе дөңестену іздері бар лампалар, әйнектер жаңаларына ауыстырылады.

10-тарау.

Спорт ғимараттарының емдеу-профилактикалық үй-жайларын, оңалту-қалпына келтіру орталықтарын ұстау кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі

252. Спорт ғимараттарының емдеу-профилактикалық үй-жайларында, оңалту-қалпына келтіру орталықтарында орналасқан медициналық қызмет көрсетуге арналған үй-жайларда тез тұтанатын дәрілік препараттарды сақтау үшін бірге сақтауға болатын заттардың тізбесі бар жанбайтын материалдардан жасалған шкаф көзделеді. Шкаф жылыту және жылыту аспаптарынан кемінде 1 м қашықтықта орнатылады.

Әртүрлі өрт қауіпті қасиеттері бар препараттарды шкафта бір сөреде сақтауға жол берілмейді.

253. Медициналық қызмет көрсетуге арналған үй-жайларда пайдаланылған сұрту және таңу материалдарын уақытша сақтау үшін жабылатын қақпағы бар металл урна орнатылады. Объектінің жұмысы аяқталғаннан кейін жәшіктің ішіндегісі қоқысты ортақ сақтау орындарына шығарылады.

254. Спорт ғимараттарының емдеу-профилактикалық үй-жайларында, оңалту-қалпына келтіру орталықтарында орналасқан медициналық қызмет көрсетуге арналған үй-жайларда медициналық құралдарды стерильдеу үшін сұйық немесе газ тәрізді отынмен жұмыс істейтін жылыту аспаптарын (керогаздарды, керосин лампаларын,

примустарды), сондай-ақ спиралі ашық электр плиталарын пайдалануға жол берілмейді.

11-тарау.

Монша-сауналарды ұстау кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі

255. Құрғақ ыстық камераның жабдығында ақаулық пайда болған немесе жану белгілері (түтін, күйік иісі, құрғақ ыстық камераның ағаш қаптамасының көмірге айналуы) анықталған кезде оны пайдалану дереу тоқтатылады және бұл туралы объектінің әкімшілігіне хабарланады.

256. Құрғақ жылу камерасынан шығатын түтік тікелей сыртқа шығарылады және бөлек ұсталады.

257. Сауналардың үй-жайларында желіге қосылған тас пештің электр қыздырғышын қараусыз қалдыруға, саунаның үй-жайларында арнайы жабдықталған орындардан тыс тұрмыстық электр қыздырғыш аспаптарын пайдалануға жол берілмейді.

258. Төбенің астындағы тас пештің үстінде төбенің қаптамасынан кемінде 0,05 м қашықтықта жанбайтын жылу оқшаулағыш қалқан қамтамасыз етіледі.

259. Тас пештің оттығы бу бөлмесіне жапсарлас арнайы үй-жайда көзделеді.

260. Қорғаныс экраны жоқ электр тас пешті пайдалануға жол берілмейді.

261. Ғимаратқа кіреберісте өрт қауіпсіздігі шаралары туралы ақпарат орналастырылады.

12-тарау.

Сауда объектілерін ұстау кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі

262. Сауда залдары мен эвакуациялау жолдарында жанғыш материалдарды, қалдықтарды, орамалар мен контейнерлерді уақытша сақтауға, сонымен қатар жанғыш ыдыстарды ғимарат терезелерінің

сыртқы және ішкі жағына жапсарлас орналастыруға болмайды.

263. Терезелері немесе түтін шығарылатын шахтасы жоқ жайларда (бөлмелерде) жанғыш орамаларда жанғыш немесе жанбайтын тауарларды сақтауға болмайды. Жанғыш тауарлар мен жанғыш орамадағы тауарлар қоймалары сыртқы қабырғалардың жанында орналастырылады.

264. Өрт қауіпті тауарлы-материалдық құндылықтарды сәйкестік белгілеріне сай арнайы белгіленген жайларда сақтайды.

Қарулардың оқ-дәрілері және пиротехникалық бұйымдар басқа жайлардан өртке қарсы қалқалармен оқшауланған жайларда жанбайтын материалдардан жасалынған шкафтарда сақталады. Аталған шкафтарды жергілікті үй-жайларда орналастыруға болмайды.

265. Сауда кәсіпорындарында болмайды:

1) сатып алушылар жүрген сауда залдарында отты пайдалану арқылы жүргізілетін жұмыстарды жүргізуге;

2) сауда залдарында ауа шарларын толтыратын немесе басқа да мақсатта жанғыш газдары бар баллондарды орнатуға;

3) баспалдақ торлары алаңдарында, тамбурлерде және басқа көшіру жолдарында сауда, ойын аппараттарын орналастыруға және тауарлар сатуға; көшіру жолдарында сауда, ойын аппараттарын және құрал-жабдықтарды орналастыруға және тауарлар сатуға;

4) сауда ғимараттарына жатпайтын басқа мақсаттағы ғимараттарда тез тұтанатын және жанғыш сұйықтықтарды (дәрілік құралдарды, медициналық бұйымдарды, косметикалық және алкогольдік өнімдерді есепке алмағанда), жанғыш газдарды, оқ-дәрілерді, капсюлдерді, пиротехникалық және жарылыс қауіпті бұйымдарды орналастырғанда оларды сатуға;

266. Адамдар жаппай болатын сатылым, жарнамалық акциялар мен іс-шаралар өткізу кезінде басшылар олардың қауіпсіздігін қамтамасыз ететін, атап айтқанда келушілердің кіру санын шектеу, қосымша кезекшілерді тағайындау бойынша қосымша шаралар қабылдайды.

267. Базарларды ашық алаңдарда немесе ғимараттарда (құрылыстарда) орналастырғанда келесі өрт қауіпсіздігі шаралары орындалады:

1) ашық базарлардағы сауда қатарларының жабындылары жанбайтын материалдардан жасалады;

4) сауда қатарлары арасындағы өтетін ашық жолдарды матамен, қағазбен, үлдірмен және басқа жанғыш материалдармен жабуға болмайды.

268. Базарларды басқа мақсаттағы ғимараттар бөлігінде немесе оларға іргелес құрылыстарда орналастыруға жол берілмейді.

Басқа мақсаттағы ғимараттардың бөлігінде немесе оларға жапсарлас құрылыстарда базарлар орналастыруға болмайды.

269. Ғимараттар мен құрылыстарда орналастырылатын дүңгіршектер мен шағын дүкендер, павильондар жанбайтын материалдардан салынады. Жанғыш сұйықтықтарды, дезодоранттарды, сығылған газдарды сатуға арналған павильондар мен дүңгіршектер жеке тұрған немесе ұқсас тауарларды сататын дүңгіршектер тобында отқа төзімділігі I, II, III дәрежелі етіп салынады.

270. Жұмыс уақытында тауарларды тиеу және ыдыстарды түсіру сатып алушылардың эвакуациялық шығу жолдарына қатысы жоқ жолдар арқылы жүзеге асырылады.

271. Әрқайсысының сыйымдылығы 1 литрден асатын шыны ыдыстарға құйылған тұрмыстық химиялық тауарларды, лактарды, бояуларды және жылдам тұтанатын және жанғыш сұйықтықтарды, сонымен қатар «От қауіпті», «Отқа жақын шашыратпа» сияқты ескерту жазбалары бар этикеткалары жоқ өрт қауіпті тауарларды сатуға болмайды.

Өрт қауіпті тауарларды бөлшектеп орау осы мақсатқа арнайы лайықталған жайларда жүзеге асырылады.

272. Бөлініп берілген аумақта дүңгіршектерді, сондай-ақ ауданы 35 шаршы метрді қоса есептегенге дейінгі бір қабатты павильондар топтармен орналастырылады. Бір топта отқа төзімділігі I, II, III, IIIa дәрежелі 20-дан көп емес дүңгіршектер пен павильондар немесе 10 отқа төзімділігі IIIб, IV, IVa және V дәрежелі орналастырылады.

Топтағы дүңгіршектер мен павильондардың арасындағы қашықтық есептелінбейді.

Топтарды 1-типтік өртке қарсы қалқалармен 10 контейнерден тұратын бөліктерге бөлінеді.

273. Осы Қағидалардың 272-тармағында көрсетілген топтардың арасындағы, сондай-ақ топтар мен жеке тұрған павильондар мен дүңгіршіктерден басқа ғимараттар мен құрылыстарға дейінгі өртке қарсы арақашықтық осы Қағидаларға 8-қосымшаға сәйкес қабылданады.

274. Жанатын қалдықтарды жинау орындары дүңгіршектер мен павильондардан 15 метрден кем емес қашықтықта орналастырылады.

275. Орама материалдар мен мүкәммалдарды сақтауға арналған жайлардың ауданы 5 м2 аспайтындай етіп көзделеді.

276. Елді мекендерде орналастырылатын дүңгіршектерге электр (сәйкестік сертификаты бар майлы радиаторларды, қыздыратын панельдерді қолдана отырып), бумен немесе сумен жылу беру қолданылады.

277. Елді мекендерден тысқары жерлерде орналастырылатын дүңгіршектерде осы Қағидаларға сәйкес пешпен жылытуды қолдануға болады.

278. Дүңгіршектер мен павильондар құрылыстың сыртқы бетіне немесе нақты қорғалатын жайға (автономды өрт хабарлағыштары) шығарылған дыбыстық және жарық дабылы бар автоматты өрт дабылымен жабдықталады.

279. Сауда-ойын-сауық орталықтарында балалардың ойын алаңдарын цокольды немесе жертөле қабаттарында орналастыруға болмайды.

280. Базарда өрт шыққан кезде адамдардың қауіпсіздігі қамтамасыз етіледі, сондай-ақ әрбір павильон, алаң, дүңгіршек (шағын сауда орны, бутиктер) үшін объектінің басшысы бекіткен өрт қауіпсіздігі шаралары туралы нұсқама жасалынады.

АҚ бойынша мамандардың назарына: Объектілік өрт сөндіру командасына қанша қол өрт сөндіргіші керек? Объектіде азаматтық қорғау күштерін жаңа норматив бойынша қалай есептелінеді?

**АҚ БОЙЫНША МАМАНДАРДЫҢ НАЗАРЫНА:
ОБЪЕКТІЛІК ӨРТ СӨНДІРУ КОМАНДАСЫНА ҚАНША
ҚОЛ ӨРТ СӨНДІРГІШІ КЕРЕК? ОБЪЕКТИДЕ АЗАМАТТЫҚ
ҚОРҒАУ КҮШТЕРІ ЖАҢА НОРМАТИВ БОЙЫНША
ҚАЛАЙ ЕСЕПТЕЛІНЕДІ?**

Ұйым басшылары, азаматтық қорғаныс бастығы ретінде азаматтық қорғаудың объектілік кіші жүйесіне қажетті күштер мен құралдарды есептеудің өзгергенін білуі қажет.

2022 жылдың 22 ақпанынан бастап азаматтық қорғау құралымдарын (бұдан әрі -АҚҚ) құру тәртібі өзгеріп қана қоймай, сондай-ақ объектілік азаматтық қорғау құралымдарын жарактандыру нормативі де өзгерді.

Барлығын рет-ретімен айтамыз. Сонымен, үстіміздегі жылдың 22 ақпанында ҚР ТЖМ бұйрығымен ҚР ПМ «Азаматтық қорғау құралымдарын құру, ұстау, материалдық-техникалық қамтамасыз ету, дайындау және оларды тарту қағидаларын бекіту туралы» 2015 жылғы 23 сәуірдегі № 387 бұйрығына өзгертулер мен толықтырулар енгізілді.

Жаңа заң актісіндегі өзгерістері мына төмендегі салыстырмалық таблица арқылы танысуды ұсынамыз.

№	Заң актісінің тарауы	№387 бұйрық (ескі редакция)	№387 бұйрық (жаңа редакция)
1	1-тарау 2-тармақша	Азаматтық қорғау құралымдары, ұйымдар құрған және бейбіт және соғыс уақытында авариялық-құтқару жұмыстары мен кезек күттірмейтін жұмыстарды жүргізуге арналған азаматтық қорғау күштері құрамындағы болып табылады.	«АҚҚ <i>орталық және жергілікті атқарушы органдар</i> мен ұйымдар құрған » бұдан әрі мәтін бойынша
2	2-тарау 9-тармақша	Азаматтық қорғау құралымдарының жеке құрамының жалпы саны:жер сілкінісіне ұшырағыш аймақтар үшін халықтың он адамына құралымның бір мүшесі есебінен; басқа өңірлер үшін халықтың жиырма адамына құралымның бір мүшесі есебінен есептеледі	Азаматтық қорғау <i>аумақтық құралымдарының</i> жеке құрамының жалпы саны: жер сілкінісіне бейім өңірлер үшін <i>зардап шеккен</i> халықтың он адамына құралымның бір мүшесі есебінен; басқа өңірлер үшін <i>зардап шеккен</i> халықтың жиырма адамына құралымның бір мүшесі есебінен есептеледі.

3	3- тарау 21- т а р - мақша	Елуден аспайтын адам саны бар ұйымдарда, сондай-ақ орталық атқарушы органдарында объектілік азаматтық қорғау құралымдарын материалдық-техникалық қамтамасыз ету басшының шешімімен жүзеге асырылады және оған: әр құралым мүшесіне өрт сөндіргіш, дәрі қобдишасы - екі дана, азаматтық қорғау басқару органдарына арналған келіссөз құрылғысы жатады.	Саны елу адамнан аспайтын ұйымдарда, сондай-ақ орталық және жергілікті атқарушы органда азаматтық қорғаудың объектілік құралымдарын материалдық-техникалық қамтамасыз ету басшының шешімі бойынша жүзеге асырылады және оған: құрылатын бір азаматтық қорғау құралымына <i>(жасақ, команда, буын, бекет) екі өрт сөндіргіш, бір медициналық дәрі қобдишасы және екі бірлік тасымалданатын радиостанция</i> кіреді.
4	2-тарау 13-тар- мақша	АҚҚ ұйымдастырушылық құрылымы жергілікті жағдайларға, құрылымына және өндірістің ерекшелігіне, қызметтің түріне, жұмысшылардың санына, мүліктің болуына, техникаға, көлік құралдарына және соның базасында азаматтық қорғау құралымдары құрылған ұйымдардың қызметін анықтайтын басқа да факторларға байланысты нақтыланады.	АҚҚ жергілікті жағдайлар мен өндірістің ерекшеліктеріне, қызмет түріне, жұмыс істейтіндердің санына, базасында азаматтық қорғау құралымдары құрылған ұйымдардың қызметін айқындайтын мүліктің, техника мен көлік құралдарының <i>болуына қарай құрылады.</i>

5	5-тарау 25- т а р - мақша	Азаматтық қорғау құралымдарын дайындауды ұйымдастыруды құралым командирлері жүзеге асырады.	АҚҚ жеке құрамын жыл сайын оқытуды <i>азаматтық қорғау саласындағы уәкілетті органның аумақтық бөлімшелерінде немесе ұйымдарында және оқу орындарында үш жылда бір рет оқудан өткен және тиісті сертификаттары бар азаматтық қорғау жөніндегі сабақтар топтарының басшылары және азаматтық қорғау құралымдарының командирлері</i> жүргізеді.
6	5- т а р а у 28-1 тар- мақша	Мұндай тарамақша болмаған	Азаматтық қорғаудың әрбір құралымы үшін <i>әзірлікке келтіру жоспары</i> әзірленеді
7	№ 1 қ о - сымша	Азаматтық қорғаудың құралымдарындағы қажеттілік есебі АҚҚ-ның 33 командасынан тұрады	Азаматтық қорғаудың құралымдарындағы қажеттілік есебіне жаңадан 3 команда қосылған: -қоғамдық тәртіпті қорғау тобы; -өрт сөндіру командасы; -радиациялық-химиялық қорғау командасы. <i>Сондай-ақ АҚҚ-ның 21 командасындағы жеке құрам саны 10 адамнан бастап . әрі мәтін бойынша.</i>

АЗАМАТТЫҚ ҚОРҒАУ ТЕРМИНОЛОГИЯЛЫҚ СӨЗДІГІ

Д-

Дайындаушы (орындаушы) - өнімдерді тізбекті меншігінен шығару немесе өндірістік мақсаттарда өзі тұтыну үшін шығаратын, сондай-ақ өтеп және (немесе) өтеусіз шарт бойынша жұмыстарды орындайтын немесе қызметтер көрсететін жеке немесе заңды тұлғалар;

Дауыл - жылдамдығы 32 м/с асатын, айтарлықтай ұзақтығы мен қиратқыш күші бар жойқын жел;

Дәрілік зат - затты не заттардың комбинациясын білдіретін немесе қамтитын, адам организмімен байланысқа түсетін, адамның ауруларын емдеуге, олардың профилактикасына немесе оның физиологиялық функцияларын фармакологиялық, иммунологиялық не метаболизмдік әсер ету арқылы қалпына келтіруге, түзетуге немесе өзгертуге немесе адамның аурулары мен жай-күйінің диагностикасына арналған зат;

Дәрігерге дейінгі медициналық көмек – орта медицина қызметкерлері дербес немесе денсаулықты насихаттауды, пациенттің жай-күйін бағалауды, дәрігерге дейін диагноз қоюды, дәрігерге дейінгі араласу жоспарын тағайындауды, дәрігерге дейінгі манипуляциялар мен емшараларды орындауды және науқастарға, мүгедектер мен хал үстіндегі адамдарға күтімді қамтитын мультитиптік команда құрамында көрсететін медициналық көмек;

Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдардың айналысы саласындағы объектілер - дәріхана, оның ішінде Интернет арқылы өткізуді жүзеге асыратын дәріхана, денсаулық сақтау ұйымдарындағы дәріхана пункті, шалғайдағы ауылдық жерлерге арналған, дәріханадан ұйымдастырылған жылжымалы дәріхана пункті, дәріхана (дистрибьюторлық) қоймасы, дәрілік заттарды, медициналық бұйымдарды уақытша сақтау қоймасы, оптика дүкені, медициналық бұйымдар дүкені, медициналық бұйымдар қоймасы, дәрілік заттар мен медициналық бұйымдарды өндіру жөніндегі ұйымдар;

Дәрі қобдишасы – зардап шегушіге (ауруға) алғашқы медийиналық көмек көрсетіге арналған медициналық құралдардың жиынтығы;

Дезинсекция - адамды, жануарларды, үй-жайлар мен аумақты жәндіктер мен буынаяқтылардан қорғау мақсатында оларды жою жөніндегі профилактикалық және қырып-жою іс-шараларының кешені;

Дезинфекция - сыртқы ортада инфекциялық және паразиттік аурулардың қоздырғыштарын жоюға бағытталған арнайы іс-шаралар кешені;

Дезактивациялау – қандай да бір беттен немесе қандай да бір ортадан радиоактивті ластануды жою немесе төмендету;

Денсаулық - аурулар мен дене кемістіктерінің болмауы ғана емес, тұтастай тәндік, рухани (психикалық) және әлеуметтік саламаттылық жай-күйі;

Денсаулық сақтау - аурулардың алдын алуға және оларды емдеуге, қоғамдық гигиена мен санитарияны қолдауға, әрбір адамның тәндік және психикалық денсаулығын сақтауға және нығайтуға, оның ұзақ жыл белсенді өмір сүруін қолдауға, денсаулығынан айырылған жағдайда оған медициналық көмек беруге бағытталған саяси, экономикалық, құқықтық, әлеуметтік, мәдени, медициналық сипаттағы шаралар жүйесі;

Денсаулық сақтау жүйесі - қызметі Қазақстан Республикасы азаматтарының денсаулығын сақтау құқықтарын қамтамасыз етуге бағытталған мемлекеттік органдар мен денсаулық сақтау субъектілерінің жиынтығы;

Денсаулық сақтау саласындағы сараптама - Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес денсаулық сақтау қызметінің әртүрлі салаларындағы құралдардың, әдістердің, технологиялардың, білім беру және ғылыми бағдарламалардың, көрсетілетін қызметтердің тиімділігі мен сапасын айқындауға, сондай-ақ денсаулық жағдайы бойынша еңбекке уақытша жарамсыздығын, кәсіби жарамдылығын айқындауға бағытталған ұйымдастырушылық, талдамалық және практикалық іс-шаралар жиынтығы;

Денсаулық сақтау саласындағы стандарт (бұдан әрі - стандарт) - медициналық, фармацевтикалық қызмет, денсаулық сақтау

саласындағы білім беру және ғылыми қызмет, цифрлық денсаулық сақтау аясында денсаулық сақтау саласындағы стандарттауды қамтамасыз ету үшін қағидаларды, жалпы қағидаттар мен сипаттамаларды белгілейтін нормативтік құқықтық акт;

Денсаулық сақтау саласындағы ұлттық оператор - денсаулық сақтау саласында, оның ішінде денсаулық сақтау инфрақұрылымын дамыту жөніндегі қызметті жүзеге асыратын заңды тұлға;

Депрессия - түңілу, психологиялық жағдай;

Дератизация - кеміргіштерді жоюға немесе олардың санын азайтуға бағытталған профилактикалық және қырып-жою іс-шаралары кешені;

Детоксикация - адам организмінен эндоген немесе экзоген текті уытты заттарды шығаруға бағытталған медициналық іс-шаралар кешені;

Детерминирленген сәулелену әсерлері – иондаушы сәулелену тудырған, оларға қатысты одан төмен болғанда әсер болмайтын, ал одан жоғары болғанда әсердің ауырлығы дозаға байланысты болатын шектің болуы болжанатын, клиникалық анықталатын зиянды биологиялық әсерлер;

Децибел (бұдан әрі – дБА) – шу деңгейінің 0,1 бел-ге тең өлшем бірлігі;

Диагностика - аурудың болуы немесе болмау фактісін анықтауға бағытталған медициналық көрсетілетін қызметтер кешені;

Динамикалық байқау – пациенттің денсаулық жағдайын жүйелі түрде байқау, сондай-ақ осы байқау нәтижелері бойынша қажетті медициналық көмек көрсету;

Доза қуаты – уақыт бірлігі (секунд, минут, сағат) ішіндегі сәулелену дозасы;

Доза шегі – қалыпты жұмыс жағдайларында жоғарыламауы тиіс жылдық тиімді немесе эквивалентті техногендік сәулелену дозасының шамасы. Жылдық доза шегін сақтау детерминирленген әсерлердің пайда болуының алдын алады, ал бұл ретте стохастикалық әсердің ықтималдығы қолайлы деңгейде сақталады;

Донор - донорлық қанды, оның компоненттерін, өзге де донорлық материалды (оның ішінде шәует, аналық жасушалар, репродук-

тивтік ағзалардың, жыныс жасушаларының, эмбриондардың тіндері) алу, сондай-ақ реципиентке трансплантаттау үшін ағзаларды (ағзаның бөлігін) және (немесе) тіндерді (тіннің бөлігін) алу жүргізілетін адам, адамның мәйіті, жануар;

Донорлық ұйым - трансплантаттау мақсатында мәйіттерден ағзаларды (ағзаның бөлігін) және (немесе) тіндерді (тіннің бөлігін) алу және консервациялау жүзеге асырылатын денсаулық сақтау ұйымы;

Дренчерлік өрт сөндіру қондырғысы - ашық дренчерлік суландырғышпен жабдықталған және өртті барлық есептік алаңы бойынша анықтау мен өшіруге, сондай-ақ су бүркеуін құруға арналған сумен өрт сөндіру қондырғысы;

«Д» сыныбындағы медициналық қалдықтар - радиоактивті медициналық қалдықтар (құрамында Қазақстан Республикасының атом энергиясын пайдалану саласындағы заңнамасымен белгіленген, радиоактивті заттар үшін регламенттелген мәннен асатын мөлшерде және шоғырлануда радиоактивті заттар бар);

Дүлей зілзала – нәтижесінде адамдардың өмірі мен денсаулығына қауіп төнуі мүмкін немесе төнген, қоршаған табиғи орта құрамының және материалдық құндылықтардың қирауы немесе жойылуы мүмкін жойқын табиғи құбылыс немесе айтарлықтай ауқымдағы процесс;

Дүрбелең (паника) - бақылауға келмейтін қорқыныш үрей;

Діріл – техникадағы (машинадағы, механизмдегі, конструкциядағы, қозғалтқыштағы) механикалық діріл;

-Е-

Елді мекеннің аумағы - қалалық немесе ауылдық елді мекеннің белгіленген шекара (ішкі аумағы) шегіндегі кеңістік;

Елді мекеннің бас жоспары - аймақтарға бөлуді, оның аумағының жоспарлы құрылымы мен функционалдық ұйымдастыруды, көлік және инженерлік коммуникацияларды, көгалдандыру мен абаттандыру жүйелерін белгілейтін, қаланы, кентті, ауылды не басқа да қонысты дамыту мен салуды кешенді жоспарлаудың қала

құрылысы жобасы;

Елді мекендердің ауызсумен жабдықтау жүйесі – су тұтынушыларды ауызсумен қамтамасыз етуге арналған су тарту құрылыстарын, су құбырын тазартқыш құрылыстарды, таза су резервуарларын, су құбырының сорғы стансалары мен желілерін біріктіретін, өзара байланысты су объектілері мен гидротехникалық құрылыстар кешені;

Емдеу - ауруды жоюға, оның бетін қайтаруға және (немесе) оның ағымын жеңілдетуге, сондай-ақ оның өршуінің алдын алуға бағытталған медициналық көрсетілетін қызметтер кешені;

Еңбек – адам мен қоғамның өмір сүру және қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін қажетті материалдық, рухани және басқа да құндылықтарды жасауға бағытталған адам қызметі;

Еңбек гигиенасы – жұмыскерлердің денсаулығын сақтау, өндірістік орта мен еңбек процесінің қолайсыз әсерлерінің профилактикасы жөніндегі санитариялық-эпидемиологиялық шаралар мен құралдар кешені;

Еңбек қауіпсіздігі – еңбек қызметі процесінде жұмыскерлерге зиянды және (немесе) қауіпті өндірістік факторлардың әсерін болғызбайтын іс-шаралар кешенімен қамтамасыз етілген, жұмыскерлердің қорғалуының жай-күйі;

Еңбек қауіпсіздігі жағдайлары – жұмыскер еңбек міндеттерін орындаған кезде еңбек процесі мен өндірістік ортаның еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау талаптарына сәйкестігі;

Еңбек қызметіне байланысты жазатайым оқиға – өзінің еңбек (қызметтік) міндеттерін немесе жұмыс берушінің не қабылдаушы тараптың тапсырмаларын орындауы кезінде жұмыскердің, жіберуші тарап жұмыскерінің өндірістік жарақаттануы, денсаулығының кенеттен нашарлауы немесе улануы салдарынан олардың еңбекке қабілеттілігінен уақытша немесе тұрақты айырылуына не қайтыс болуына әкеп соқтырған зиянды және (немесе) қауіпті өндірістік фактордың жұмыскерге, жіберуші тараптың жұмыскеріне әсер етуі;

Еңбекті қорғау – құқықтық, әлеуметтік-экономикалық, ұйымдастырушылық-техникалық, санитариялық-эпидемиологиялық, емде-

у-профилактикалық, оңалту және өзге де іс-шаралар мен құралдарды қамтитын, еңбек қызметі процесінде жұмыскерлердің өмірі мен денсаулығының қауіпсіздігін қамтамасыз ету жүйесі;

Ерекше маңызды жұмыстар мен іс-шаралар – мемлекет және үкімет басшыларының Қазақстан Республикасының аумағы бойынша жол жүруіне байланысты жұмыстар мен іс-шаралар;

Ерекше тәртіп бойынша жүргізілетін тексеру - адамның өмірі мен денсаулығына, қоршаған ортаға, жеке және заңды тұлғалардың, мемлекеттің заңды мүдделеріне төнетін тікелей қатердің алдын алу және (немесе) оны жою мақсатында бақылау және қадағалау органы мемлекеттік бақылау және қадағалау салаларында тәуекел дәрежесін бағалау негізінде нақты бақылау және қадағалау субъектісіне (объектісіне) қатысты тағайындайтын тексеру;

Ерекше қорғалатын табиғи аумақтарды қорғау – судың қолайсыз әсерін жою, өсімдіктерді зиянкестер мен аурулардан қорғау, жануарлар санын реттеу үшін ерекше қорғалатын табиғи аумақта жүргізілуі мүмкін іс-шаралар кешені;

Ерікті өрт сөндіруші - өрттің алдын алу және (немесе) оны сендіру жөніндегі қызметке ерікті негізде (еңбек шартын жасаспай) тікелей қатысатын азамат;

Ерекше қорғалатын табиғи аумақ – ерекше қорғау режимі белгіленген мемлекеттік табиғи-қорық қорының табиғи кешендері мен объектілері бар жер учаскелері, су объектілері және олардың үстіндегі әуе кеңістігі;

Ереже - қандай да бір қызмет түрін ұйымдастыру және жүзеге асыру тәртібін айқындайтын нормативтік құқықтық акт;

Есептік (алдын ала) санитариялық-қорғаныш аймағы - атмосфералық ауа ластануының жайылуы, адам денсаулығына физикалық (шу, діріл, иондамайтын сәулелену) және (немесе) радиациялық әсер ету есептері бар жоба негізінде айқындалатын санитариялық-қорғаныш аймағының аумағы;

-Ж-

Жабық сынық - жарақаттың бір түрі, сүйек сынған кезінде сынған жерде жара болмайды. Өзіне тән сыртқы пішіні сүйек тұт-

тастығының бұзылуы мен сынған жерде «сатының» пайда болуы болып табылады;

Жағалау белдеуі - экологиялық талаптарды сақтай отырып, навигациялық белгілер мен жабдықтарды орнатуға арналған су объектілері жағалауының бойындағы жағалау жиегінен ені жиырма метр құрлық белдеуі;

Жағалау жиегі - су объектісі жағалауының судың барынша көтерілуі (лық толуы) нәтижесінде пайда болатын жиегі;

Жағымсыз реакция - организмнің дәрілік (зерттелетін) препаратты қолданумен байланысты және осы дәрілік (зерттелетін) препараттың қолданылуымен ықтимал өзара байланыстың болуы болжанып, байқаусызда болған қолайсыз реакциясы;

Жалпыға ортақ пайдаланылатын орындар – халық үшін қолжетімді немесе ашық болатын аумақтар, объектілер;

Жалын таралуының температуралық шегі (жалындау) – қаныққан бу тотықтырғыш ортада жалын таралудың сәйкесінше төменгі (төменгі температуралық шегі) және жоғарғы (жоғарғы температуралық шегі) концентрациялық шегіне тең концентрация жасайтын зат температурасы;

Жалын таралудың қалыпты жылдамдығы – жалын фронтының оның бетіне перпендикуляр бағытта жанбаған газға қатынаста орын ауыстыру жылдамдығы;

Жалын таралудың төменгі (жоғарғы) шоғырланған шегі – жалынның жану көзінен қоспа бойынша кез келген қашықтыққа таралуы мүмкін болатын қышқыл ортасы бар біртекті қоспада жанғыш заттың ең аз мөлшері;

Жалындау – от алу көзінен басталған және оны жойғаннан кейін де жалғасатын заттың жалындап жануы;

Жалындық өрт хабарлағыш - жалынның электромагниттік сәулеленуіне ден қоятын автоматты өрт хабарлағышы;

Жалпы қолданылатын өрт автомобильдері - қала мен тұрғылықты тармақтарда өрт сөндіруге арналған автомобильдер;

Жануарлар – құрғақта, суда, атмосферада және топырақта табиғи еркіндік жағдайында болатын жабайы жануарлар (сүтқо-

ректілер, құстар, бауырымен жорғалаушылар, қосмекенділер, балықтар, моллюскалар, жәндіктер және тағы басқалары);

Жануарлар дүниесі мониторингі – жануарлар дүниесін қорғау, өсімін молайту және пайдалану саласындағы мемлекеттік басқару және биологиялық әртүрлілікті сақтау мақсатында жануарлар дүниесі объектілерінің жай-күйі мен динамикасын байқау, бағалау және болжау жүйесі;

Жануарлар дүниесін қорғау – жануарлар дүниесін, олар мекендейтін органы және биологиялық сан алуандықты сақтауға, жануарлар дүниесі объектілерін орнықты пайдалану мен өсімін молайтуға бағытталған қызмет, сондай-ақ жануарлар дүниесін қорғау, өсімін молайту және пайдалану саласындағы құқық бұзушылықтардың профилактикасы мен оларға қарсы күрес жөніндегі іс-шаралар кешені;

Жануарлар ауруларын қоздырушылар - вирустар, бактериялар, риккетсиялар, хламидиялар, микоплазмалар, приондар, қарапайым жәндіктер, саңырауқұлақтар, гельминттер, кенелер, жәндіктер;

Жануарларды карантиндеу – диагностикалық зерттеулер мен ветеринариялық дауалау жүргізу мақсатында жаңадан келіп түскен, әкелінген, сатып алынған, әкетілетін, орны ауыстырылатын жануарларды оқшаулап ұстау;

Жануарлардың аса қауіпті аурулары - уәкілетті орган айқындайтын, жануарлар мен адамға ортақ ауруларды қоса алғанда, тез немесе кең таралатын, жануарлардың ауруға шалдыққыштығына немесе өлуіне, үлкен әлеуметтік-экономикалық залалға әкеп соғатын жануарлар аурулары;

Жануарлардың жұқпалы аурулары - жануардың организміне инфекцияның өзіндік ерекшелігі бар қоздырғышын (инвазия) енгізу салдарынан пайда болатын және жануардан жануарға және адамға жұғатын жануарлар аурулары;

Жануарлардың энзоотиялық аурулары – облыстардың, республикалық маңызы бар қалалардың, астананың жергілікті атқарушы органдары айқындайтын, белгілі бір жерде тұрақты немесе жиі қайталанатын көрінісімен, әлеуметтік-экономикалық залалымен сипатталатын жануарлар аурулары;

Жара - механикалық әсер ету салдарынан тері мен шырышты қабақ тұтастығының бұзылуы, ағза жасушаларының зақымдануы;

Жарақат алған – еңбек қабілетін жоғалтуды немесе кемінде бір тәулік мерзімге емханаға жатқызудың қажеттігіне немесе алғашқы медициналық көмек көрсетілгеннен кейін амбулаториялық емдеу тағайындауға әкелген табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдай және (немесе) төтенше оқиға, өрттің қауіпті факторларының, сондай-ақ өрттің қауіпті факторларының екінші мәрте қайталануынан, авария, қауіпті өндірістік факторлардың зиянды әсерінен, жазатайым оқиға, қауіпті табиғи құбылыстың, апаттың, дүлей немесе өзге де зілзала салдарынан дене жарақатын алған адам;

Жартылай автоматты басқару - өрт сигнал беру жабдығының немесе өрт сөндірудің автоматты қондырғыларынан команда импульсін алған кезде хабарландыру және диспетчердің эвакуацияны басқару жүйесін әрекетке келтіру;

Жарылғыш зат - белгілі бір жағдайларда сыртқы әсерлердің әсерінен жылу мен газ тәрізді өнімдердің көп мөлшерін бөле отырып, тез өздігінен таралатын химиялық айналуға (жарылысқа) қабілетті конденсацияланған химиялық зат немесе осындай заттардың қоспасы;

Жарылғыш зат негізіндегі бұйым - өздігінен немесе басқа жарылғыш заттармен бірге дайындалған түрде пайдалануға арналған қабықшаға немесе онсыз жасалған соңғы мөлшердегі жарылғыш заттың жинақы салмағы;

Жарылыс - көп мөлшердегі энергияның қысқа уақыт аралығында шектеулі көлемде босауы;

Жауынгерлік есеп - нормативтік құжаттармен белгіленген міндеттері бар өрт машинасындағы жеке құрам;

Жану – от алу көзінің әсерінен өртені бастауы;

Жану жылдамдығы – аудан бірлігінен уақыт бірлігіне жанатын сұйықтық мөлшері;

Жанғыш орта – тұтану көзі әсері кезінде жалындауға қабілетті орта;

Жанғыштық – заттар мен материалдардың жалындауға, өздігінен жану және (немесе) бықсу қабілеттілігі;

Жану орнына су беру – өртті жойғаннан кейін жанған конструкциялар мен материалдарды бақылау түрінде бөлшектеу (тексеру) процесіне жалғасатын жану орнын салқындату бойынша іс-қимылдар;

Жарақат алған – еңбек қабілетін жоғалтуды немесе кемінде бір тәулік мерзімге емханаға жатқызудың қажеттігіне немесе алғашқы медициналық көмек көрсетілгеннен кейін амбулаториялық емдеу тағайындауға әкелген табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдай және (немесе) төтенше оқиға, өрттің қауіпті факторларының, сондай-ақ өрттің қауіпті факторларының екінші мәрте қайталануынан, авария, қауіпті өндірістік факторлардың зиянды әсерінен, жазатайым оқиға, қауіпті табиғи құбылыстың, апаттың, дүлей немесе өзге де зілзала салдарынан дене жарақатын алған адам;

Жарма - су торабының құрылыстары орналасқан өзен учаскесі.

Жасанды су объектілері - сарқынды суларды табиғи биологиялық тазартуға арналған, жинағыш тоғандар, буландырғыш тоғандар, биологиялық тоғандар, сүзгі алқаптары, суару алқаптары;

Жауынгерлік әзірлік – Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің, басқа да әскерлер мен әскери құралымдардың өздеріне жүктелген міндеттерді белгіленген мерзімдерде орындауға дайындығының дәрежесін айқындайтын жағдай;

Жауынгерлік қабілеттілік – Қазақстан Республикасының Қарулы Күштері, басқа да әскерлер мен әскери құралымдар әскерлерінің (күштерінің) мақсатқа сай жауынгерлік (әскери, арнайы) іс-қимылдар жүргізуіне және өздерінің жауынгерлік мүмкіншіліктерін іске асыруына мүмкіндік беретін жай-күйі;

Жауынгерлік міндет – ұрыста (операцияда) белгілі бір мақсатқа белгіленген мерзімде қол жеткізу үшін жоғары тұрған командир (бастық) қойған міндет;

Жедел медициналық жәрдем – өмірге қатер төндіретін жіті аурулар мен жай-күйлер кезінде, сондай-ақ оқиға орнында және (немесе) медициналық ұйымға бару жолында денсаулыққа елеулі зиянды болғызбау үшін шұғыл және кезек күттірмейтін нысандағы медициналық көмекті ұйымдастыру жүйесі;

Жедел ден қою шаралары - Қазақстан Республикасының

зандарында көзделген, қоғамдық қауіпті салдарлардың туындауын болғызбау мақсатында тексерілетін субъектілерге тексеруді жүзеге асыру барысында және оның нәтижелері бойынша қолданылатын ықпал ету тәсілдері;

Жедел-құтқару отрядтары – Қазақстан Республикасы Төтенше жағдай министрлігіне қарасты жол қатынасы қиын аудандарда және аса күрделі объектілерде іздеу-құтқару жұмыстарын жүргізуге арналған республикалық, облыстық, қалалық, аудандық ұйымдар;

Жеке дәрі қобдишасы – медициналық өзіне өзі көмектесу құралдарының жиынтығы, оған ағзаға енген уларды залалсыздандыру құралдары (антидоттар), ауруды басатын және ралиацияға қарсы құралдар мен антибиотиктер кіреді;

Жеке медициналық кітапша - жұмысқа жіберілу туралы белгі қойылып, міндетті медициналық қарап-тексерудің нәтижелері енгізілетін дербес құжат;

Женева конвенциясы – 1949 жылғы 12 тамыздағы қолданыстағы әскерлердегі жаралылар мен науқастардың тағдырын жақсарту туралы Женева конвенциясы, теңіздегі Қарулы Күштер құрамынан жараланғандардың, науқастар мен кеме апатына ұшыраған адамдардың тағдырын жақсарту туралы 1949 жылғы 12 тамыздағы Женева конвенциясы, 1949 жылғы 12 тамыздағы әскери тұтқындармен қарым-қатынас туралы Женева конвенциясы, соғыс кезінде бейбіт тұрғындарды қорғау туралы 1949 жылғы 12 тамыздағы Женева конвенциясы;

Жеңқұбыр бөгелі - жеңқұбыр желісін биіктікте бекітуге арналған құрылғы;

Жеңқұбыр желісі – өзара аралары қосылған қысымды өрт жеңқұбырлары;

Жеңқұбыр көпірі - өрт жеңқұбырының үстінен жол көлігі өткен кезде оны бүлінуден қорғауға арналған құрылғы;

Жеңіл рельсті көлік – жеке бөлінген жолдар бойынша жолаушыларды және багажды әлеуметтік маңызы бар тұрақты тасымалдауды жүзеге асыратын және метрополитен мен темір жолға қарағанда габариттерінің, жүк көтергіштігінің және қатынас жылдамдығының аздығымен сипатталатын қалалық рельстік көлік түрі;

жағдайлар туралы мәліметтер;

Жеке тұрғын үй – үй-жай учаскесінде орналасқан, шаруашылық және басқа да құрылыстарымен және жасыл екпелерімен бірге азаматтың меншігіндегі жеке (отбасымен) тұруға арналған үй;

Желілік құрылыстар – белгілерді хабарлаушылардан қабылдау-бақылау құралына, сондай-ақ қабылдау-бақылау құралынан құлақтандыру құрылғылары мен өртке қарсы қорғау жүйелеріне беруге арналған өрт дабылы қондырғысының бөлігі;

Желілік құрылымдар - белгілерді хабарлаушылардан қабылдау-бақылау құралына, сондай-ақ қабылдау-бақылау құралынан хабарлау құрылғылары мен өртке қарсы қорғаныс жүйелеріне беруге арналған өрт дабылы қондырғысының бөлігі;

«Жел тармағы» – көп жылғы бақылаулар бойынша белгіленген орында желдің режимін сипаттайтын векторлық диаграмма;

Жер асты шаруашылық-ауыз сулары - өзінің табиғи жай-күйіндегі немесе өңделгеннен кейінгі сапасы бойынша нормативтік талаптарға сай келетін және адамның ауыз суға және шаруашылық қажетіне, не ауыз су өнімдерін өндіруге арналған жерасты сулары;

Жерасты өрт гидранты - суды өрт сөндіруге қажеттіктері үшін өрт бағаналарының көмегімен су құбыры желісінен алуға арналған құрылғы;

Жерасты сулары – жер қойнауындағы су шоғырланымдары;

Жер асты суларының бассейні - жер қойнауында орналасқан су тұтқыш жиектер жиынтығы;

Жер асты шаруашылық-ауыз сулары - өзінің табиғи жай-күйіндегі немесе өңделгеннен кейінгі сапасы бойынша нормативтік талаптарға сай келетін және адамның ауыз суға және шаруашылық қажетіне, не ауыз су өнімдерін өндіруге арналған жерасты сулары;

Жергілікті және (немесе) қашықтан іске қосатын өрт сөндіру құрылғысы - іске қол тәсілімен қосылатын өрт сөндіру қондырғысы;

Жер үсті су объектілері - шекарасы, көлемі мен су режимі бар, құрлық бетінде оның бедері нысанында сулардың тұрақты немесе уақытша жинақталуы;

Жергілікті атқарушы орган (әкімдік) - облыстың, республикалық маңызы бар қаланың және астананың, ауданның (облыстық маңызы бар қаланың) әкімі басқаратын, өз құзыреті шегінде тиісті аумақта жергілікті мемлекеттік басқаруды және өзін-өзі басқаруды жүзеге асыратын алқалы атқарушы орган;

Жергілікті жердің комендатурасы – төтенше жағдай енгізілген жергілікті жерде төтенше жағдай режимін қамтамасыз ету үшін Қазақстан Республикасының Президенті құратын уақытша арнаулы орган;

Жергілікті өкілді орган (мәслихат) - облыстың, республикалық маңызы бар қаланың және астананың немесе ауданның (облыстық маңызы бар қаланың) халқы сайлайтын, халықтың еркін білдіретін және Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес оны іске асыру үшін қажетті шараларды айқындайтын және олардың жүзеге асырылуын бақылайтын сайланбалы орган;

Жергілікті телекоммуникация желісі - елді мекеннің аумағында электр байланысын жүзеге асыруға арналған телекоммуникация желісі мен құралдары. Жергілікті телекоммуникация желілері елді мекеннің мәртебесіне қарай қалалық және ауылдық болып бөлінеді;

Жер сілкінісі - жер қыртысында немесе мантияның үстіңгі бөлігінде кенеттен болған қозғалыс пен жарылыс нәтижесінде пайда болған және елеулі ауытқу түрінде едәуір қашықтыққа таралатын жер асты дүмпуі немесе қозғалысы;

Жер сілкінісінің қарқындылығы — жер сілкінісінің сыртқы әсері, шығын дәрежесі;

Жер сілкінісінің ошағы (орталық нүкте) – жер сілкінісіне себеп болатын, жоғарғы мантия немесе жер қыртысының қалыңдығында жер асты соққыларының пайда болған аумағы;

Жедел ақпарат – азаматтық қорғау саласындағы уәкілетті органның аумақтық бөлімшелері, ведомстволық бағынысты мемлекеттік мекемелері мен ұйымдары басшыларының қолы қойылып, азаматтық қорғау саласындағы уәкілетті органға дереу немесе бекітілген уақыт аралығында азаматтық қорғау саласындағы уәкілетті органның аумақтық бөлімшелерінің жедел кезекшілерінің қолы қойылып берілетін табиғи және техногендік сипаттағы ТЖ, оқиғалар және

Жиіліктер белдеуін, радиожиілікті (радиожиілік арнасын) иелікке беру (тағайындау) - тиісті радиожиілік органы радиожиілік спектрін пайдаланушыға осы рұқсатта көрсетілетін жиіліктер белдеуін, радиожиілікті (радиожиілік арнасын) радиоэлектрондық құралды қолдана отырып пайдалану үшін берілетін радиожиілік спектрін пайдалануға арналған рұқсат;

Жиынтық лафетті өрт ұңғысы - өрт сөндіру кезінде тегіс немесе тегіс және жалынның өзгеретін бұрышымен тозаңдатылған су ағынын, сондай-ақ төмен еселікті ауа-механикалық көбік ағынын қалыптастыруға арналған өрт ұңғысы;

Жиынтық өрт сөндіргіш - екі және одан көп өрт сөндіргіш заттар зарядымен өрт сөндіргіш;

Жиынтық қол өрт бағанасы - тегіс немесе тозаңдатылған су ағынын және төмен еселікті ауа - механикалық көбікті қалыптастырып, оны өрт ошағына бағыттауға арналған өрт бағанасы;

Жиынтықты өрт сорғысы - қалыпты және жоғары қысымды жүйелі қосылған сорғылардан тұратын және бір жетекке ие сорғы;

Жиынтық өшіретін өрт автомобилі - өрт орнына әскери есепті, өрт сөндіргіш құралдардың бірнеше түрлерін жеткізуге және оларды өрт ошағына беруге арналған автомобиль;

Жоба – жеке және заңды тұлғалардың түпкі ойының мәнін және оны практикада іске асыру мүмкіндігін ашып көрсететін, сәулет, қала құрылысы және құрылыс құжаттамасы (сызбалар, графикалық және мәтіндік материалдар, инженерлік және сметалық есеп-қисаптар), оның ішінде құрылыстың техникалық-экономикалық негіздемесі және (немесе) жобалау-сметалық құжаттамасы нысанында ұсынылған, адамның мекендеуі мен тыныс-тіршілігіне қажетті жағдайларды қамтамасыз ету жөніндегі түпкі ойы;

Жобалар сараптамасы – Қазақстан Республикасының заңнамасында көзделген, жобалау үшін бастапқы құжаттардың (материалдардың, деректердің) шарттарына жобалық шешімдердің сәйкестігін (сәйкессіздігін) анықтау, сондай-ақ жобалық шешімдер мен есеп-қисаптарда қала құрылысы және техникалық регламенттердің, мемлекеттік және мемлекетаралық нормативтік құжаттар нормалары мен ережелерінің талаптарын сақтау арқылы жобалардың сапа-

сына талдау мен бағалау жүргізуден тұратын сараптамалық қызмет;

Жобалық өнеркәсіптік авария - бастапқы және ақырғы жағдайы жобамен белгіленген және белгіленген шектермен авария салдарының шектеуін қамтамасыз ететін, қауіпсіздік жүйесі қарастырылған өнеркәсіптік авария;

Жоғары қолбасшылық (жоғары қолбасшылық құрам) – Қазақстан Республикасының Қорғаныс министрі, оның орынбасарлары, Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері түрлерінің бас қолбасшылары және Қазақстан Республикасының Президенті тағайындайтын өзге де лауазымды адамдар;

Жоғары қарқынды әскери қақтығыс - шешу үшін ол тұратын Ұжымдық қауіпсіздік ұйымдарының мүмкіндіктері есебінен мемлекеттің әскери әлеуетін күшейту талап етілетін әскери жанжал;

Жоғарғы қысымды сорғылы өрт автомобилі - жоғары қысымды өрт сорғысымен жабдықталған және өрт орнына әскери есеп пен өрт-техникалық жарақтарын жеткізуге арналған автомобиль;

Жол берілетін микроклиматтық жағдайлар – адамға ұзақ және жүйелі түрде әсер ету кезінде организмнің жылулық жағдайына өтпелі және тез қалпына келтіретін өзгеріс туғызуы мүмкін микроклимат параметрлерінің үйлесімділігі;

Жол берілмейтін доза – қорғау іс-шаралармен жол берілмейтін радиациялық авария салдарынан болжанатын доза;

Жол жүрісі қауіпсіздігін қамтамасыз ету – жол-көлік оқиғаларын, жол жүрісінің экологиялық жағдайға, халықтың денсаулығына теріс әсерін болғызбауға, олардың зардаптарының ауырлығын азайтуға, сондай-ақ осындай зардаптарды жоюға бағытталған қызмет;

Жол-көлік оқиғасы – көлік құралының жолда жүруі процесінде және оның қатысуымен туындаған, адамның денсаулығына зиян келтіруге, өліміне, көлік құралдарының, құрылыстардың, жүктердің бүлінуіне не өзге де материалдық залалға әкеп соққан оқиға;

Жоспардан тыс тексеру - адамның өмірі мен денсаулығына, қоршаған ортаға, жеке және заңды тұлғалардың, мемлекеттің заңды мүдделеріне төнетін тікелей қатердің алдын алу және (немесе) оны жою мақсатында бақылау және қадағалау органы нақты бақылау және қадағалау субъектісіне (объектісіне) қатысты жоспардан тыс

тексеруді тағайындауға негіз болған нақты фактілер мен мән-жайлар бойынша тағайындайтын тексеру;

Жоспардан тыс өртке қарсы нұсқама - жеке немесе ортақ жұмыс орны шегінде біртекті жабдықтарға қызмет көрсететін қызметкерлер жүргізеді. Жоспардан тыс өртке қарсы нұсқаманың мазмұны әрбір нақты жағдайда оны өткізудің қажеттілігінен туындаған себептер мен жағдайларға байланысты анықталады.

Жоспарланатын арттырылған сәулелену – радиациялық авариялар дамуының немесе оның салдарларын ескерту мақсатында белгіленген негізгі дозалар шегінен асатын дозаларда персоналдың жоспарланатын сәулеленуі;

Жұмылдыру – Қазақстан Республикасының мемлекеттік органдарын, ұйымдарын, Қарулы Күштерін, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарын, халқын, аумағы мен экономикасын (жалпы жұмылдыру) немесе олардың қайсы бір бөлігін (ішінара жұмылдыру) соғыс жағдайы режиміне көшіруге байланысты жалпы мемлекеттік іс-шаралар кешені;

Жұмылдыру дайындығы – бейбіт уақытта жүргізілетін және соғыс уақытында мемлекетті орнықты басқаруға, ел экономикасын Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарының, арнаулы мемлекеттік органдарының және халқының қажеттіліктерін қамтамасыз етуге ұйымдасқан түрде көшіруге, елді қарулы қорғауға және оның қорғанысына, жұмылдыру, соғыс жағдайы кезеңі мен соғыс уақытында әкімшілік-аумақтық бірліктердің жұмыс істеуін қамтамасыз етуге бағытталған іс-шаралар кешені;

Жұмылдыру қуаттары – жұмылдыру тапсырыстарын орындауға арналған өндірістік алаңдар, технологиялық жабдық, инженерлік-техникалық және өзге де құжаттама;

Жұмылдыру резерві – мемлекеттік материалдық резервтің құрамдас бөлігі болып табылатын, жұмылдыру, соғыс жағдайы кезінде және соғыс уақытында жұмылдыру тапсырысын орындауға, табиғи, техногендік және әлеуметтік сипаттағы төтенше жағдайлар мен олардың салдарының алдын алу және оларды жою жөніндегі шараларды қолдануға, бейбіт уақытта гуманитарлық көмек көрсе-

туге қажетті шектеулі номенклатура бойынша материалдық құндылықтар запасы, сондай-ақ арнаулы құралымдардың материалдық-техникалық құралдары;

Жұмылдыру тапсырмасы – мемлекеттік органдарға жұмылдыру, соғыс жағдайы кезеңінде және соғыс уақытында мемлекеттің орнықты жұмыс істеуін қамтамасыз ету жөніндегі міндеттерді шешуге бағытталған іс-шараларды орындауға берілетін тапсырма;

Жұмылдыру тапсырысы – ұйымдарға жұмылдыру, соғыс жағдайы кезеңінде және соғыс уақытында белгілі бір номенклатурада тауарлар өндіруге, жұмыстар орындауға және қызметтер көрсетуге, олардың мөлшері мен сапасына, арнаулы құралымдар құруға берілетін мемлекеттік тапсырыс;

Жұқпалы аурулар — зардапты вирустардың, микоплазмалардың, хламидийлердің, риккетсиялардың, спирохеталардың организмге еніп, онда өсіп-өну және өмір сүру салдарынан туатын аурулар. Жұқпалы аурулар бактериялардан және басқа организмдерден (жанды денелерден) пайда болады, олар организмге аса зиянды. Олар әр түрлі жолдармен тарайды;

Жұмыс орны – жұмыскердің еңбек қызметі процесінде еңбек міндеттерін орындауы кезінде оның тұрақты немесе уақытша болатын орны;

Жүктілікті жасанды ұзу - тиісті бейіндегі жоғары медициналық білімі бар медицина қызметкерлері жүргізетін, дәрі-дәрмектік немесе хирургиялық әдістерді пайдалана отырып, шарананың тіршілікке қабілеттілік мерзіміне дейін жүктілікті ұзу;

Жылжымалы медициналық кешендер - ауылдық жерлердің және шалғайдағы елді мекендердің халқына көрсетілетін медициналық қызметтердің қолжетімділігін қамтамасыз ету және тізбесін кеңейту үшін не қорғаныс және ұлттық қауіпсіздік мүддесі үшін пайдаланылатын, қажетті медициналық жабдықпен жарактандырылған автомобиль көлігі базасындағы мобильді клиникалар (кабинеттер);

Жылдам салынатын панахана - жиналатын қоршау конструкцияларын және оңайлатылған ішкі жабдықтарды қолдана отырып, қатер төнген кезеңде немесе соғыс уақытында қысқа мерзім ішінде

салынатын құрылыс;

Жылдың жылы кезеңі – сыртқы ауаның орташа тәуліктік температурасының 10 градус Цельсийден (бұдан әрі – +0С) жоғарылығын сипаттайтын жыл кезеңі;

Жылдың суық кезеңі – сыртқы ауаның тәуліктік температурасы +10⁰С тең және төмендігін сипаттайтын жыл кезеңі;

Жылдық тиімді (эквивалентті) доза – күнтізбелік жыл ішінде алынған сыртқы сәулеленудің тиімді (эквивалентті) дозасының және осы жыл ішінде ағзаға радионуклидтердің келіп түсуіне негізделген ішкі сәулеленудің күтілетін тиімді (эквивалентті) дозасының жиынтығы. Жылдық тиімді дозаның бірлігі – Зиверт (Зв);

Жылдық түсу шегі (бұдан әрі – ЖТШ) – монофакторлық әсер кезінде шартты адамның жылдық дозаның тиісті шегіне тең күтілетін дозамен сәулеленуіне әкеп соғатын бір жыл ішінде нақты радионуклидтің ағзаға түсуінің рұқсат етілген деңгейі;

Жылжымалы басқару пункті – азаматтық қорғауды басқару органдарын орналастыруға және жұмысын қамтамасыз етуге арналған көлік құралы;

Жылуга төзімді өрттен құтқару бауы - оған ашық жалын мен жоғары температуралар мүмкін әсер ету аймағында өрт сөндіру кезінде апаттық-құтқару жұмыстарын орындауға арналған арнайы бау;

Жылу өздігінен жанудың шарты – қоршаған орта температурасы, зат (материал) саны және оның өздігінен жану сәтіне дейінгі уақыт арасындағы эксперименттік анықталған тәуелділік;

Жылжымалы өрт техникасы - автомобиль шассиіне, тіркемеге немесе жартылай тіркемеге орнатылған және өрт сөндіру, адамдар мен материалдық құндылықтарды өрттен қорғауға арналған ықшам техникалық құралдар;

Жылжымалы өрт сатысы - арқандық тарту әсерінен бірнеше телескоптық жылжитын иіндерден тұратын, өрт бөлімшесінің жеке құрамын ғимараттардың екінші және үшінші қабаттарына, үй-жайлардың шатыры мен төбесіне көтерілуі үшін, өрт кезінде ғимарат ішінде (залдарда) жұмыс істеу үшін, сондай-ақ оқу-жаттығу жұмыстарына арналған өрт қол сатысы;

Жылжымалы өрт сөндіргіш - доңғалақты немесе арбаға салынған өрт сөндіргіш;

Жылулық өрт хабарлағыш - температураның бегілі бір маңызына және (немесе) оның өсу жылдамдығына ден қоятын автоматты өрт хабарлағыш;

Жылыту микроклиматы – килограммға шаққандағы 0,87 килоджоуль (бұдан әрі – кДж/кг) оңтайлы мөлшердің ағзадағы жылуның жиналуы сыртқы шекарадан артық болумен айқындалатын адамның қоршаған ортамен жылу айналымының бұзылуы орын алған кездегі микроклимат параметрлерінің (температура, ылғал, жылдамдық, ауа қозғалысының жылдамдығы, салыстырмалы ылғалдық, жылу шығару) үйлесімі немесе жылу теңгерімінің жалпы құрылымында тердің 30% артық бөлінуі, жалпы және жергілікті қолайсыздық сезіну (сәл жылы, жылы, ыстық) пайда болуы;

-3-

Заманауи зақымдаушы құралдар – зақымдаушы (қирату) факторлары адамдарды, жануарлар мен өсімдіктерді зақымдауға, объектілерді бүлдіруге немесе қиратуға, қайталама зақымдау факторларының пайда болуына есептелген, жаппай қырып-жою қаруын және қарапайым зақымдаушы құралдарды, оның ішінде зымырандық, авиациялық және атыс қаруын қамтитын құрылғылар мен құралдар;

Заң – аса маңызды қоғамдық қатынастарды реттейтін, Қазақстан Республикасының Конституциясында көзделген негізге алынатын қағидаттар мен нормаларды белгілейтін нормативтік құқықтық акт;

Залалсыздандырудың механикалық әдісі - ылғалдап тазарту, қағу, әктеу, шаңнан тазарту;

Заңнамалық акт – заңнамалық акт – Қазақстан Республикасының Конституциясына өзгерістер мен толықтырулар енгізетін заң, конституциялық заң, кодекс, шоғырландырылған заң, заң, Қазақстан Республикасы Парламентінің қаулысы, Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының және Мәжілісінің қаулылары;

Зардап шеккен халықты қабылдау пункттері - төтенше жағдайлардың түріне байланысты төтенше жағдайлардың салда-

рын жою кезеңінде зардап шеккен халықты тікелей орналастыруды ұйымдастыруға арналған.

Зардап шегуші – табиғи немесе техногендік сипаттағы төтенше жағдай салдарынан зиян (нұқсан) келтірілген жеке тұлға;

Заттар мен материалдардың өрт-жарылыс қауіптілігі – өрт жағдайында (немесе) физикалық-химиялық қасиеттерімен және қалпымен сипатталатын, заттар мен материалдардың жанғыш (өрт қауіпті немесе жарылыс қауіпті) органы жасау қабілеті;

Зиверт - сәуленің эквиваленттік дозасының бірліктердің халықаралық жүйесіндегі (СИ) өлшеу бірлігі. 1 Зв=1 Дж/кг=102 бэр;

Зиянды заттар – ауадағы рұқсат етілген шекті шоғырланудан асатын, адамның организмне теріс әсер ететін заттар;

Зиянды (ластаушы) заттар – атмосфералық ауада болатын және жол берілген шекті нормативтерден асатын белгілі бір шоғырлануда адамның денсаулығына және қоршаған ортаға зиянды әсер ететін химиялық немесе биологиялық зат немесе осындай заттардың қоспасы;

Зиянды заттардың жол берілетін шоғырлануы – су бұру жүйесіне ағызылатын, су тұтынушының сарқынды суларында болатын зиянды заттардың жол берілетін шамасы;

Зиянды еңбек жағдайлары – зиянды өндірістік факторлардың болуымен сипатталатын еңбек жағдайлары;

Зиян (нұқсан) келтіруші - әрекеті (әрекетсіздігі) салдарынан техногендік сипаттағы төтенше жағдай болған жеке немесе заңды тұлға;

Зиянды өндірістік фактор – жұмыскерге әсері ауруға немесе жұмыс жарамдылығының төмендеуіне және (немесе) ұрпағының денсаулығына теріс әсеріне алып келуі мүмкін өндірістік фактор;

Зілзала - Жаһандық және өңірлік масштабтағы әкеп соқтыратын жойқын апат;

Жамбыл облысының Байзақов ауданындағы әскери қоймадағы оқ-дәрілердің жарылуы

Буранбаев М.Р. -
АҚ РОӘО оқытушысы

Қазақстан Республикасы үнемі табиғи және техногендік қауіптерден туындайтын қауіп жағдайында өмір сүреді. Өнеркәсіптің дамуымен және технологиялардың күрделенуімен техногендік факторлардың қоршаған ортаға, экономикаға және халыққа кері әсері артып келеді. Мәселен, Қазақстан Республикасы Төтенше жағдайлар министрлігінің мәліметі бойынша республиканың авари-

ялық-құтқару қызметтері мен құралымдары жыл сайын әртүрлі төтенше жағдайларға шығады, оның ішінде тіркелген төтенше жағдайлардың жалпы 80%-дан астамы техногендік сипаттағы төтенше жағдайларды құрайды, саны 15-18 мыңға дейінгі аралықта.

Қазақстан Республикасының «Азаматтық қорғау туралы» Заңының 1-бабына және Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрлігінің 2015 жылғы 3 наурыздағы №175 бұйрығына сәйкес техногендік сипаттағы төтенше жағдайларға мыналар жатады: көліктегі оқиғалар, өрттер, ҚӘУЗ шығарылуымен болатын апаттар, тұрғын үй, әлеуметтік және мәдени мақсаттағы ғимараттардың қирауы, соның ішінде оқ-дәрілер мен басқа да жарылғыш құрылғылардың қатысуымен болатын апаттар.

Қазақстан Республикасында соңғы жылдардағы проблемалық мәселелердің бірі - Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарының әскери қоймаларында орналасқан оқ-дәрілердің және басқа да

жарылғыш құрылғылардың жарылыстары болып табылады.

Оқ-дәрілердің, басқа да жарылғыш заттар мен құрылғылардың жарылуымен байланысты төтенше жағдайлардың себептерін елеулі материалдық шығын және қоршаған ортаға залал

келтіретін, олардың көріну сипаты бойынша екі түрге бөлуге болады:

Біріншісі - табиғи сипаттағылар, олардың пайда болу себебі - найзағай немесе өздігінен жану;

ал екіншісі - тікелей немесе жанама түрде қауіпсіздік ережелерін бұзудымен байланысты адам факторымен байланысты.

Мысалы, Ішкі істер министрлігінің Ұлттық ұланынан басқа, Қазақстан Республикасы Ұлттық қауіпсіздік комитетінің Шекара қызметінен, ҚР Қорғаныс министрлігінің мәліметі бойынша, қазіргі уақытта тек республиканың Қарулы Күштері ғана. Қазақстанда қару мен оқ-дәрілерді сақтайтын 10-нан астам қойма бар.

Соңғы 20 жылда Қазақстан Республикасында ҚР Қарулы Күштерінің, және басқа да әскери құралымдарының әскери қоймаларында оқ-дәрілердің, жарылғыш заттар мен құрылғылардың жарылуымен байланысты 8 төтенше жағдай тіркелді.

2019 жылдың маусым айында Түркістан облысының Арыс қаласында оқ-дәрілердің жарылуының оқыс оқиғасы орын алды, онда төрт адам қаза тапты, 400-ден астам адам медициналық көмекке жүгінді, 7634 үй мен ғимарат зақымданды, 500-ге жуық тұрғын тұруға жарамсыз болды.

Қылмыстық іс бойынша 1473 адам жәбірленуші деп таныл-

ды. Сот процесі 2021 жылдың 26 шілдесінде аяқталды: 12 айыпталушы 4 жылдан 10 жылға дейін бас бостандығынан айырылды, тағы төртеуі шартты түрде сотталды. Қорғаныс министрлігі мен әскери бөлімнің басшылығы қызметке салғырт қарағаны, қызметтік міндеттердің орындалуын бақылау шараларын қолданбағаны және оқ-дәрімен жұмыс істеу ережелерін бұзғаны үшін кінәлі деп танылды.

Арыс қаласындағы 44856 әскери бөлімінің оқ-дәрі қоймасында орын алған төтенше жағдайлардан кейін еліміздің заңнамалық базасында халықты және аумақты осындай техногендік сипаттағы төтенше жағдайлардан қорғауға бағытталған өзгерістер енгізілді. Атап айтқанда «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қарулы Күштердің, басқа да әскерлер мен әскери құралымдар қару-жарақтарының, базаларының және қоймаларындағы тыйым салынған аймақтардың және тыйым салынған аймақтардың мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2020 жылғы 29 мамырдағы № 337-VI ҚРЗ Заңы».

Сондай-ақ осы заңмен Қазақстан Республикасының Жер кодексіне, Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне, «Республикадағы сәулет, қала құрылысы және құрылыс қызметі туралы», «Қазақстан Республикасының қорғанысы және Қарулы Күштері туралы» Қазақстан Республикасының Заңдарына өзгерістер мен толықтырулар енгізілді. Осы өзгерістер мен толықтырулардың нәтижесінде талаптар күшейтіліп, осындай апат кезінде анықталған барлық кемшіліктер мен

бұзушылықтар ескерілді, сондай-ақ жарылыс қаупі мен төтенше жағдайларға жол берген тұлғалардың жауапкершілік шаралары ескеріліп, жауапқа тарту қарастырылған.

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев 44856 әскери бөлімінің оқ-дәрі қоймасында болған жарылыстан кейін Арыс қаласына жұмыс сапарымен барған кезде: «Біз мұндай жағдайдың қайталануына ешбір жағдайда жол бермеуіміз керек. маңызды мәселе, ол менің жеке бақылауымда болады», - деп атап өтті.

Алайда екі жылдан кейін Қазақстанның оңтүстігінде 2021 жылдың 26 тамызында сағат 18:47-де ҚР Төтенше жағдайлар департаментінің Байзақ ауданындағы №8 өрт сөндіру бекетінің «101» пультінің оқ-дәрілер қайтадан жарылуы туралы суыт хабар түсті. Жамбыл облысындағы Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрлігі 28349 әскери бөлімінің (Жамбыл облысы, Королевка ауылы, Тараз қаласынан 30 шақырым жерде) оқ-дәрі қоймасында түтін шыққаны туралы айтылған бұл хабарламада.

28349 әскери бөліміндегі оқ-дәрі қоймасы 1972 жылдан бері бар. Бұл инженерлік оқ-дәрілерді - жарылғыш заттар мен алыс қашықтыққа жетпейтін миналарды сақтайтын жер үсті қоймасы.

Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрлігінің мәліметі бойынша инженерлік оқ-дәрілер – бұл табиғи (тастар, таулар), сондай-ақ жасалған (ғимараттар, құрылыстар) әртүрлі объектілерді бұзуға арналған құрылғылар. Оларды жау техникасы мен адам күшін жою үшін де пайдалануға болады. Бұл зарядтар, миналар, жаяу әскерге және танкке қарсы миналар, тротил және басқа да жарылғыш заттар. Артиллериялық және зымырандық оқ-дәрілерден айырмашылығы, олар инженерлік оқ-дәрілер снарядтармен жабдықталмаған. Аталған қаурылап өрт пен жарылы-

Азаматтық қорғау республикалық оқу-әдістемелік орталығы
www.tg-oku.kz

стың, үлкен соққы толқынның, жалын және шудың әсерінен жарылады.

Жамбыл облысы ТЖД өрт сөндіру бөлімшелерінің күштері мен құралдары өрт орнына 34 техника мен 114 адам жеке құрамнан тұратын күштер, 15 жедел жәрдем бригадасы жұмылдырылды, оның ішінде 4 бірлік төтенше жағдай аймағында болды. Гарнизон жоғары сынақ дәрежесіне көтерілді. Бұл туралы ҚР Төтенше жағдайлар министрлігінің ресми өкілі хабарлады.

Барлық аумақта қойма ғимараты жалынға оранды. Фрагменттердің кеңею радиусы 2 км-ге дейін болды. Алдын ала мәлімет бойынша, қоймада 500 тоннадан астам тротил сақталған көрінеді. Барлығы 10-ға жуық жарылыс болып, өрт аумағы 700 шаршы метрді құрады.

Өрт жақын жерде 3 елді мекендерге әсер етті: Жібек жолы ауылы 3 км (378 адам), ст. Үшбұлақ – 8 км (216 адам), Ботамойнақ – 10 км (492 адам), жалпы халық саны 1086 адам. Салдарынан Тараз қаласында 710 тұрғын эвакуацияланды (Жамбыл политехникалық колледжі, Темір жол колледжі, Қазақ-түрік

колледжі, Тараз сервис және технология колледжі, Қант зауыты колледжі, № 5, 6, 10, 44, 23, 9, 12, 8, 54 және 53 орта мектептеріне), адамдардың 128-і эвакуациялау пункттерінде орналасса, 582-сі туыстарын апаналады.

Жамбыл облысы Байзақ ауданында орналасқан әскери бөлімде болған өрт пен одан кейінгі жа-

рылыстардың салдарынан 17 адам қаза тауып, 98 адам жарақат алды, 1 адам із-түзсіз жоғалды. Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрлігінің із-түзсіз жоғалған қызметкерін іздеу жұмыстары күні бүгінге дейін жалғасуда. Қаза тапқандар арасында Төтенше жағдайлар департаментінің қызметкерлері, прокуратура және әскери қызметкерлер бар.

Сонымен қатар, 176 ғимарат пен құрылыс қирады, оның ішінде 106 тұрғын үй, басқа да кәсіпкерлік нысандар, оқу орындары және т.б.

Оқиға орнында Қорғаныс министрінің, Төтенше жағдайлар министрінің, Жамбыл облысы әкімінің, мемлекеттік органдардың жедел штаб басшыларының қатысуымен жиын өтті. Оқиғаның салдарын жою бойынша барлық мемлекеттік органдардың, соның ішінде Қарулы Күштердің, Төтенше жағдайлар департаментінің, Ішкі істер органдарының, әкімдік-

тің, медициналық мекемелердің бөлімшелерінің іс-қимылдары үйлестірілді. Әскерилер оқиға болған аумақты қоршауға алып, ұшқышсыз ұшу аппараттары арқылы қоймадағы жағдайды бақылауды ұйымдастырды.

Алдағы уақытта Қазақстан Республикасы Төтенше жағдайлар министрлігінің күштері мен құралдары қалған өрттерді сөндіруге, сондай-ақ тұрғындарды тұрақты орналасу орындарына қайтаруға, теміржол көлігі мен автомобиль жолдарын қалпына келтіруге жұмылдырылды.

Сондай-ақ, Алматы қаласынан 6 бірлік техника және жеке құрамнан 22 адам, Түркістан қаласынан ОӘК 1 техникасы, Шымкент қаласы Төтенше жағдайлар департаментінің 8 бірлік құрамда біріктірілген жасағы ТЖ аумағына жіберілді. Оқиға орнына Қазақстан Республикасы Төтенше жағдайлар министрлі-

гінің Апаттар медицинасы орталығының техникасы, 33 адамы мен қызметкерлері келді.

Барлығы төтенше жағдайды жоюға мыналар қатысады:

- ҚР Төтенше жағдайлар министрлігінен – 153 қызметкер, 46 бірлік техника;

- Ішкі істер министрлігінен – 400 қызметкер, 54 техника;

- №28349 әскери бөлімі – 8 қызметкер, 2 бірлік техника;

- №5513 Ұлттық ұлан әскери бөлімінен - 273 әскери қызметші, 12 техника;

–Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрлігі Ұлттық ұланынан 520 адам және 250 адам запаста болды.

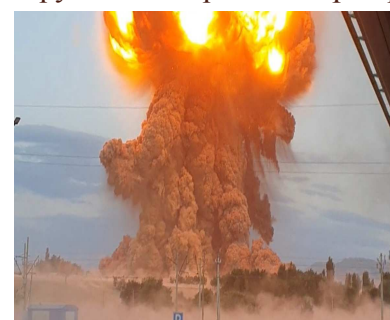
Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрлігінің 28349 әскери бөлімінде (Жамбыл облысы, Королевка ауылы, Тараз қаласынан 30 шақырым жерде) жарылыс салдарынан Қылмыстық кодекстің «Қарумен, сондай-ақ айналаға қауіпті заттармен жұмыс істеу Ережелерін бұзу» 462-бабы бойынша қылмыстық іс қозғалды. Бүгінгі күні уақытта құқық қорғау органдарымен процессуалдық шешімдерді түпкілікті қабылдау бойынша жедел-іздестіру шараларын толықтай аятады.

Тұрғындарға ақпараттық-психологиялық көмек көрсету үшін Қазақстан Республикасы Төтенше жағдайлар министрлігі мен Жамбыл облысы Төтенше жағдайлар департаментінде сенім телефоны ашылды: Қазақстан Республикасы Төтенше жағдайлар министрлігінің телефондары – 33-32-89, 53-32-79, Жамбыл облысы Төтенше жағдайлар департаменті - 8 (7262) 51-41-67, 51-37-75, +7 778 810 91 09.

Жамбыл облысының Байзақ ауданында адам өліміне әкеп соқтырған қайғылы оқиғаға байланысты Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығымен 29 тамыз жалпыұлттық аза тұту

күні болып жарияланды (бұл оныншы жалпыұлттық аза тұту болды). 2006 жылдан бастап және 2019 жылдың маусымынан бастап үшінші аза тұту күні. Қазақстан Республикасының Президенті қаза тапқан сарбаздар мен құтқарушылар ерлік пен жанқиярлық көрсеткенін, олардың халық жадында мәңгі сақталатынын атап өтті.

Сонымен қатар, Қазақстан Президенті өрт кезінде қаза тапқан құтқарушыларды қайтыс болғаннан кейін ордендермен марапаттады. Еліміздегі ең жоғары атақ – «Халық қаһарманы» Жамбыл облысы Төтенше жағдайлар департаменті «Өрт сөндіру және авариялық-құтқару жұмыстар қызметі» ММ қызметі

бастығының орынбасары (қайтыс болғаннан кейін) полковник Мейіржан Аймановқа берілді.

2022 жылғы 6 мамырда Тараз қаласының №1 Мамандандырылған өрт сөндіру бекетінің аумағында Байзақ ауданындағы әскери қоймадағы өртті сөндіру кезінде қызметтік борышын өтеу кезінде қаза тапқан батырларға ар-

налған ескерткіш ашылды.

Ескерткіштің ашылуында басты мақсаты – өскелең ұрпақты отансүйгіштікке баулу, халықтың жүрегі мен жадында мәңгі сақталуына үлес қосу, жанын қиған батырлардың, Жамбыл облысының Азаматтық қорғау органдары мекеме қызметкерлерінің ерлік істерін дәріптеу болып табылды.

Жарылыстан зардап шеккен «Beeline Қазақстан», Қайнар, Үшбұлақ, Жібек жолы, Базарбай және Жаңатұрмыс ауылдарының тұрғындарына 10 ГБ мобильді интернет-трафик пен барлық бағыттар бойынша 100 минуттық дауыстық байланыс берілді. Жергілікті билік жарылыстардан зардап шеккен Байзақ ауданының бірде-бір тұрғынын көмексіз қалдырмады. Қалпына келтіру

жұмыстарына 112 мердігер тартылды, қираған нысандарды қалпына келтіру бойынша барлық жұмыстар 2021 жылдың 30 қыркүйегіне дейін аяқталды.

Қалпына келтіру жұмыстарына ҚР Үкіметінің резервінен 1,2 млрд теңге бөлінді, демеушілік қаражаттан 102,3 млн теңге тартылды.

Қаза тапқандардың отбасыларына материалдық көмек ретінде әрқайсысына 15 миллион теңгеден төленді. Сонымен қатар, «Сенім Байзақ» қорына түскен қаражат есебінен қосалқы құрылыстар да қалпына келтірілді.

Қаза болғандардың отбасы мүшелерінің банктер мен микроқаржы ұйымдарына қарыздары толығымен өтелді.

Қорытындылай келе, Арыс қаласындағы жарылыстан кейін Қазақстан Республикасының Президенті алдағы уақытта осындай жағдайлардың алдын алу үшін барлық оқ-дәрі қоймаларын елді мекендерден тыс жерлерге көшіріп, оқ-дәрілерді сақтауда қауіпсіздікке толық кепілдік беруді тапсырғанын айта аламыз.

2020 жылғы мамырда Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне тыйым салынған аймақтары мен қару-жарақтардың, Қарулы Күштер, басқа да әскерлер мен әскери құрамалардың базалар мен қоймалардағы тыйым салынған аймақтардың мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» заңға қол қойды. Құжатта Қарулы Күштердің, басқа да әскерлер мен әскери құралымдардың арсеналдары, базалары мен қоймаларының аумақтары әскери полигондардың аумақтарына ұқсастығы бойынша жерді пайдаланудың ерекше шарттары бар аймақтарға жатады. Сонымен қатар, Заң қару-жарақтар мен қоймалардағы тыйым салынған аймақтар мен аумақтарды айқындайды, тыйым салынған аймақтар мен аумақтардың тізбесін, оларды белгілеу қағидаларын бекіту құқығын беру бөлігінде үкіметтің өкілеттіктерін кеңейтті, сондай-ақ мемлекеттік органдардың құзыретін толықтырды, тиісті мемлекеттік

органдармен келісім бойынша тыйым салынған аумақтар мен аумақтардың шекаралары мен орналасқан жер бойынша әкімдіктерге жаңа функциялары берілді.

2020 жылдың маусымында ҚР Қорғаныс министрінің орынбасары Бақыт Құрманбаев 2020 жылы екі заманауи оқ-дәрі қоймасының құрылысы басталатынын хабарлады – бейбіт тұрғындардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету мақсатында олар Ақтөбе

және Қарағанды облыстарындағы шөлейт аймақтарда салынды және барлық басқа қоймаларды және максималды жүктерді түсіруді қамтамасыз ететін болды.

Объектілердің құрылысы оқ-дәрілерді қауіпсіз сақтау үшін барлық жағдайларды ескере отырып ұйымдастырылған. Сонымен қатар, техникалық қорғаныс құралдарымен, бейнебақылау жүйелерімен және автоматты өрт сөндіру жүйелерімен, сондай-ақ елді мекендерден қоймаларды шығару, арсеналдар мен базалардағы тыйым салынған аймақтар мен аумақтардың шекараларын сақтау қарастырылған. Бұл талаптар 2020 жылы, сондай-ақ Мемлекет басшысы 2021 жылғы 24 қыркүйекте реформалар жөніндегі Жоғарғы кеңестің отырысында мақұлданған «Қауіпсіз ел» ұлттық жобасының негізгі ережелерін іске асыру үшін заңнамалық тұрғыдан бекітілді.

2021 жылы Мемлекет басшысы «Қауіпсіз ел» ұлттық жобасын бекітті. Сондай-ақ «Қазақстан Республикасының қорғанысы және Қарулы Күштері туралы» Заңға да әскери қоймалардағы одан әрі мазмұны нақты қауіп төндіретін оқ-дәрілердің айналымының нормалары мен ерекшеліктерін қозғайтын түзетулер енгізілді.

Заңнамадағы жоғарыда аталған өзгерістер алдағы уақытта

қорғаныс істері жөніндегі департаментке жарамсыз оқ-дәрілерді жоюмен дербес айналысуға мүмкіндік береді. Ағымдағы жылдың көктемінде оларды кәдеге жарату жұмыстары басталды, оған Қарулы Күштердің инженерлік-саперлік бөлімшелері тартылады.

Қазіргі уақытта, Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрлігінің баспасөз қызметінің хабарлауынша, 2019 және 2021 жылдары болған әскери қоймалардағы жарылыстардың салдарын жою жұмыстары қайта жандануда.

Ағымдағы жылдың наурыз айының соңынан бастап Қарулы күштердің инженерлік-саперлік бөлімшелері Жамбыл облысының Арыс қаласы мен Байзақ ауданындағы оқ-дәрі қоймаларындағы оқиғалардың салдарын жою жұмыстарын бастады. Іс-шаралар «Қауіпсіз ел» ұлттық жобасын және Президент Қасым-Жомарт Тоқаевтың оқ-дәрілердің қауіпсіз сақталуын қамтамасыз ету жөніндегі тапсырмасын іске асыру аясында жүзеге асырылуда», - делінген хабарламада. Барлық фрагменттер қоймалардың техникалық аумағынан шығарылып, жарылыс арқылы жойылу үшін арнайы жабдықталған полигонға жеткізілді. Жамбыл облысындағы инженерлік оқ-дәрілер қоймасы фрагменттерді орнында жоюға арналған құрылғылармен жабдықталған. Оқ-дәрілердің бір бөлігі де арнайы полигондарда алынып, жойылатын болды.

Мұның бәрі болашақта оқ-дәрілерді сақтау кезінде болуы мүмкін төтенше жағдай кезінде халықты, азаматтық және басқа да инфрақұрылымды қорғауды қамтамасыз етеді.

«СҰРАҚТАР МЕН ЖАУАПТАР»

5 жылдың жүзі болды біз журналымыздың «Сұрақтар мен жауаптар» атты айдарында журналдың оқырмандарының назарына азаматтық қорғаныс санатына жатқызылған объектілерге тән семинар тыңдаушыларының азаматтық қорғаныс бойынша сұрақтарды ұсынып келеміз.

Журналдың 2022 жылғы №2 санында семинар тыңдаушыларының үш сұрағын ұсынамыз. Сонымен бұл сұрақтардың сипаты мен мазмұны мынандай.

Сұрақ: *Жанболат Жақсылықұлы Сейілов – Қызылорда қаласы әкімі аппаратының жетекшісінен.*

Сұрақтың мазмұны: *Қорғаныс министрлігі мен Ұлттық ұланның бірнеше әскери бөлімдері Қызылорда қаласында орналасқан. Мені табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайларды жоюға ҚР Қорғаныс министрлігі, ПМ әскери бөлімдерінің әскери қызметшілерін тарту тәртібі туралы білгім келеді. Бұл қандай заңнамамен реттеледі?*

Жауапты
АҚ РОӘО оқытушысы
Исабаева Л.М. дайындады

Жауаптың мазмұны:

Табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайларды жоюға ҚР ҚМ, ПМ және ҰҚК әскери бөлімдерін тарту Қазақстан Республикасы «Азаматтық қорғау туралы» Заңының 52-бабында айқындалған. Осы НҚА бойынша төтенше жағдайларды жою үшін ішкі істер органдарының, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарының күштері мен құралдарын тарту, төтенше жағдай-

ды жоюға Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерін пайдалану Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес жүзеге асырылады және төтенше жағдайларды жою бойынша іс-қимыл (өзара әрекеттесу) жоспарларында көрсетілген деп атап өтеледі.

Төтенше жағдайларды жою бойынша мұндай іс-қимыл жоспарын облыстық, қалалық және аудандық деңгейдегі әрбір жергілікті атқарушы орган әзірлейді. Жоспардың төтенше жағдайларды жою жөніндегі бөлігінде күштер мен құралдарды топтастыру құрамындағы әскери бөлімдердің іс-әрекеттері әкімшілік-аумақтық бірлік әкімдерінің өтініші бойынша және Іс-қимылдар жоспары айқындалады. Айтып кету керек, әкімшілік-аумақтық бірлік әкімі тиісті аумақта орналастырылған әскери бөлімдермен өзара іс-қимыл жоспарын алдын ала жасайды, сол жоспардың негізінде әскери бөлімнің басшылығы елді-мекен аумағында орын алған төтенше жағдайларды жоюға қатысу үшін күштер мен құралдарды бөледі.

Ауқымды төтенше жағдайлар орын алғанда, мысалы, жаһандық және аймақтық ауқымдағы ТЖ кезінде, АҚМЖ аумақтық кіші жүйелерінің күштері мен құралдары төтенше жағдайларды жоюға төтеп бере алмайтын жағдайда, «Қазақстан Республикасының қорғанысы және Қарулы Күштері туралы» Заңның 18-бабының 2-тармағына сәйкес Қарулы Күштер, Қазақстан Республикасы Президентінің шешімдерінің негізімен табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайларды жою үшін пайдаланылуы мүмкін.

Сондай-ақ, «Қазақстан Республикасының Ұлттық ұланы туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 4-бабының 1-тармағының 2-тармақшасына сәйкес Ұлттық ұланға жүктелген міндеттердің бірі ішкі істер органдарымен бірге табиғи, техногендік және әлеуметтік сипаттағы төтенше жағдайлардың зардаптарын жою шараларына қатысу болып табылады.

Сонымен қатар, «Қазақстан Республикасының Ұлттық ұланы туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 5-бабына сәйкес

Ұлттық ұланның әскери бөлімдерін қолдану аймағында табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайлар және олардың зардаптары, сондай-ақ азаматтық қорғау саласындағы уәкілетті органмен немесе оның аумақтық бөлімшелерімен өзара әрекеттестікте авариялық-құтқару және шұғыл жұмыстарды жүргізу кезінде қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қатысу тәртібі бекітілді. Төтенше жағдайды жою кезінде авариялық-құтқару жұмыстарына қатысатын әскери бөлімдердің командирлері төтенше жағдайды жою басшысына бағынады.

Төтенше жағдайды жоюға әскери бөлімдердің жеке құрамын тарту Алматы қаласында жиі жүргізіледі. Мәселен, 2015 жылы су тасқынына байланысты төтенше жағдайды жою жұмыстарына 1000-нан астам әскери қызметкер қатысты.

Биыл көктемде Қазақстан Республикасы Ұлттық ұланының әскери қызметшілері еліміздің солтүстік облыстарында су тасқыны салдарынан туындаған төтенше жағдайларды жоюға қатысты.

№2 сұрақ: Мусаев Маден Токтарбаевич – Қордай ауданының әкімінің сұрағы

Сұрақтың мазмұны: Өрт сөндіру бекетінің құрамына кіретін ерікті өрт сөндіру қызметкерлерінің саны қандай болу керек?

*Осы сұраққа жауапты дайындаған
АҚ РОӘО оқытушысы
Садвакасов Е.Е.*

Сұрақтың жауабы: Қазіргі кезде, сөндіру бекеті құрамына кіретін ерікті өрт сөн-

дірушілердің саны өрт қауіпсіздігі саласындағы нормативтік құқықтық актлерде көрсетілмеген.

Аталған өрт қызметкерлерінің саны олардың мүмкіндігін, жергілікті жердің негізгі жағдайы мен қолда бар құралдардың есебін ескере отырып жергілікті атқарушы органның лауазымды тұлғасының ұйғарымы бойынша белгіленеді.

Өрт сөндіру бекетінің кезекшілік ауысымының шамамен құрамына мыналар кіруі мүмкін:

- ерікті өрт сөндірушілер саны 4 адамға дейін;
- өрт сөндіру көлігінің жүргізушісі (өрт сөндіру көлігі бар болса).

Өрт сөндіру бекетінің бастығы болып ерікті өрт сөндірушілердің бірі тағайындалады.

Мысалы, 2019 жылдың 4 шілдесінде Ақмола облысы Біржан сал ауданы Аңғал батыр ауылында өрт сөндіру бекеті ашылды. Өрт сөндіру бекеті Аңғалбатыр ауылдық округіне қарасты 3 елді мекенді өрттен қорғауды қамтамасыз етеді.

Өрт сөндіру бекеті жылытылатын гаражбен және телефондық байланыс жүйесімен қамтамасыз етілген. Степняк қаласындағы 21-ӨСБ балансынан жергілікті атқарушы органдардың қарауына берілген АТс-40 (130) 63Б өрт сөндіру автокөлігі қызмет етуде. Өрт бекетінің жеке құрамындағы 4 адам тәулік бойы жауынгерлік кезекшілік атқарады.

Қазақстан Республикасының аумағында өрт сөндіру бекеттерін құру тәжірибесі өрт бекеттеріндегі жеке құрамның орташа статистикалық саны 4 адамнан аспайтынын көрсетеді.

3 сұрақ: Рахметуллин Рауан Бисенғалиевтан- БҚО, Ақжайық ауданы әкімшілігі аппаратының жетекшісі.

Сұрақтың мазмұны: Эвакуациялық жинау пункттерінің негізгі міндеттері қандай?

Бұл сұраққа жауапты дайындаған АҚ РОӘО оқытушысы Айнабекова М.Б.

"Азаматтық қорғаныс іс-шараларын ұйымдастыру және жүргізу қағидаларын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрінің 2015 жылғы 6 наурыздағы № 190 бұйрығына сәйкес 5- тарау. 45, 46-тармақтар

45. Қазақстан Республикасы Азаматтық қорғаныс бастығының өкімі бойынша азаматтық қорғаныс бастықтары ведомстволық бағынысты аумақта эвакуациялық іс-шаралар жүргізеді.

46. Халықты орналастыру мен эвакуациялауды жоспарлауды және жүргізуді тікелей жүзеге асыру үшін ОАО-да, ЖАО-да және АҚ (азаматтық қорғаныс) бойынша санаттарға жатқзылған ұйымдарда эвакуациялық органдар құрылады.

Эвакуациялық жинау пункті ЭО құрамына кіреді.

Эвакуациялық жинау пункттері эвакуацияланғандарды жинауға және тіркеуге және оларды отырғызу пункттері мен бастапқы қозғалыс пункттеріне жіберуге арналған. Эвакуациялық жинау пункттерінің әкімшілігі алдын ала

жергілікті атқарушы органдардың қаулыларымен, ұйымдар бойынша бұйрықтармен тағайындалады. Құрама эвакуациялық пункттер өз қызметінде эвакуациялық комиссияларға бағынады.

Эвакуациялық жинау пунктінің негізгі міндеттері:

ЭЖП-не келген халықты тіркеу, оны көлік түрлері бойынша бөлу және отырғызу пункттеріне жіберу.

Қауіпсіз аудандарға көліктің барлық түрлерімен әкетілетін эвакуациялық қоныстанудың есебін жүргізу және жоғары тұрған эвакуациялық комиссияға мәліметтер ұсыну.

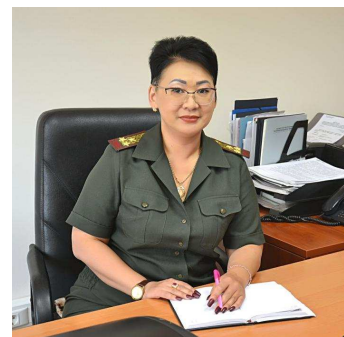
Құрама эвакуациялық пункттерде болған уақытта науқастарға медициналық көмек көрсетуді ұйымдастыру.

ЭЖП-дағы қоғамдық тәртіпті сақтауды және белгіленген дабылдар бойынша халықты жасыруды қамтамасыз ету.

Біздің оқырмандарымыздың пікірлері!

**РОӘО ОҚЫТУШЫЛАРЫНЫҢ ЖОҒАРЫ КӘСІБИ
ДЕҢГЕЙІН АТАП ӨТЕМІН**

ҚР ТЖМ
*медициналық-психологиялық
қызмет бастығы – азаматтық
қорғау полковнигі*
Светлана Байтасқызы Мұратбекова

2021 жылы 15-19 қараша аралығында мен Азаматтық қорғаудың республикалық оқу-әдістемелік орталығында дайындықтан өттім.

Бұл курс маған өте пайдалы болды, ТЖМ қызметкері ретінде азаматтық қорғау саласындағы дайындық деңгейім анағұрлым артты, сабақ барысында көптеген мағлұмат алдым, кейін сол ақпарат менің жұмысыма көмегін тигізетін болады.

Ең алдымен РОӘО оқытушылар құрамының жоғары кәсіби біліктілігі мен мол тәжірибесін атап өткім келеді. Бұл орайда оқытушылар: Мұрат Рахманұлы Боранбаевқа, Вера Васильевна Ильина, Ерлан Ермекұлы Сәдуақасовқа, Хұржамал Әлихайдарқызы Құлымбетоваға, Марал Бейсенбекқызы Айнабековаға және басқа орталық қызметкерлеріне алғыс айтамын.

Дәріс материалдары жақсы құрастырылған, жатық тілмен жеткізіледі, әрі табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайлар туралы мысалдармен толықтырылады. Мұның сыртында таптырмайтын мұрағат материалдары қолданылып, сабақтың тартымдылығы арта түседі.

Көркем жасалаған слайдтар сабақтың мәні мен мазмұнын

тыңдаушыларға тез меңгеруге септігін тигізеді. Бұл өте маңызды. Себебі тыңдаушылардың басым бөлігі – орталық және жергілікті атқарушы органдарындағы түрлі деңгейдегі басшылар мен мамандар. Мысалға, бюджеттік жоспарлау мен қазынашылық департаменттерінің басшылары өздерінің қызмет бабында төтенше жағдайды жоюға тікелей араласпайды. Мұндай тыңдаушылар санатына азаматтық қорғаудың қыры мен сыры таңсық болады. Алайда Орталықтың жоғары білікті оқытушылардың кәсіби шеберлігі мен тәжірибесінің арқасында тыңдаушылар сабақтың мазмұнын тез меңгеріп кете алады, бір сөзбен айтқанда олардың көзі ашылады.

Сабақты түсіндіру өте қызықты да тартымды түрде қолданылады, мұндағы мақсат тыңдайшыларды мейлінше қызықтыру. Семинар барысында оқытушылар тыңдаушылармен кері байланыс орнатуға тырысады, олардың туындаған сұрақтарына жан-жақты жауап береді. Былайша айтқанда сабақ берудің озық үрдісі – интерактивті тәсілі ұтымды қолданылады. Оқытушылар құрамының педагогикалық шеберлігі тыңдаушыларға сабақ барысында дәрісті толықтай меңгеруге мүмкіндік береді.

Бұл ретте Орталықтың оқу-материалдық базасын, оның оқу үрдісінің сапасын арттырудағы септігін айтпай кете алмаймын. Мамандандырылған сынып бөлмелері, сондай-ақ ондағы көрнекі оқу құралдары оқылатын сабақтың мазмұнымен ұтымды үйле-

скен, әрі оны толықтырып тұр. Орталықтың кітапханасын да атап өткен абзал, себебі мұнда азаматтық қорғаныстың барлық саласын қамтитын оқу-әдістемелік әдебиеттер мен бейнематериалдар жинақталған.

Орталықтың бай тарихи мен жылдар бойы қалыптасқан иігі дәстүрі бар. Жас оқытушылар осы дәстүрді ойдағыдай, жақсы істерімен жалғастырып, осылайша Орталықтың дамуына өзіндік үлес қосып отырғандығы қуантады.

Бізді кураторымыз болған Хурджамол Алихайдарқызына ерекше ризашылығымды білдіргім келеді. Ол тыңдаушылармен тіл табысып, қажетті көмегін бізден аямады.

Ұсыныс ретінде мынаны айтқым келеді. Пандемияға байланысты семинар онлайн режимінде өтіп жатыр. Алайда сабақтардың мәні мен мазмұнын сапалы игеру мақсатында, меніңше бұрынғы дәстүрлі дәріс формасына көшу қажет. Себебі онлайн кезінде тыңдаушылар өз жұмыс орнында болады да әрнәрсеге аландайды, зейін қойып тыңдау кей ретте мүмкін емес. Сондықтан да офлайн режиміне көшкен дұрыс.

Мақала соңында Орталық ұжымына берекелі жұмыс, шығармашылық табыс тілеймін. Қашан да білімнің биігінде болыңыздар.

ОҚУ ҚҰРАЛЫ

«Экономика ұйымдарында әскери міндеттілерді бекітіп қоюды ұйымдастыру»

Оқу құралы заңнамалық және нормативтік-құқықтық актілердің, азаматтық қорғау саласындағы басшы құрам мен лауазымды тұлғаларды оқыту бағдарламаларының, сондай-ақ азаматтық қорғау мәселелері бойынша жоспарлау құжаттарының нақты әзірленуінің тәжірибесі мен талдауының талаптары негізінде әзірленген.

Оқу құралында баяндалған материалдар азаматтық қорғау саласындағы уәкілетті органның аумақтық бөлімшелерінің лауазымды адамдарының ведомстволық бағынысты аумақтарда табиғи және техногендік сипаттағы болжанатын төтенше жағдайларды жинау, өңдеу және беру кезінде іс жүзінде пайдалануына арналған.

Бұдан басқа, бұл құрал азаматтық қорғау мәселелері бойынша жоспарлау құжаттарын әзірлеу кезінде көмек көрсету жөніндегі әдістемелік құрал ретінде, сондай-ақ табиғи және техногендік сипаттағы болжанатын ықтимал төтенше жағдайлардың деректерін жинау, өңдеу және беру мәселелері бойынша ұйымдастырушылық жұмыстың сапасы мен тиімділігін талдау және бағалау, толықтығы үшін беріледі.

I. Терминдер мен түсініктер.

Броньдау – қорды резервтеу.

Әскери міндеттілер - әскери есепте тұратын және әскери есепте тұрудың шекті жасына дейін запаста болатын Қазақстан Республикасының азаматтары;

Әскери міндеттілерді броньдау - жұмылдыру, соғыс жағдайы кезеңінде және соғыс уақытында олардың үздіксіз жұмысын қамтамасыз ету үшін мемлекеттік органдар мен ұйымдарға Еңбек ресурстарын бекіту.

Жұмылдыру – Қазақстан Республикасының мемлекеттік органдарын, ұйымдарын, Қарулы Күштерін, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарын, халқын, аумағы мен экономикасын (жалпы жұмылдыру) немесе олардың қайсы бір бөлігін (ішінара жұмылдыру) соғыс жағдайы режиміне көшіруге байланысты жалпымемлекеттік іс-шаралар кешені;

Жұмылдыру тапсырмасы – мемлекеттік органдарға жұмылдыру, соғыс жағдайы кезеңінде және соғыс уақытында мемлекеттің орнықты жұмыс істеуін қамтамасыз ету жөніндегі міндеттерді шешуге бағытталған іс-шараларды орындауға берілетін тапсырма;

Жұмылдыру тапсырысы – ұйымдарға жұмылдыру, соғыс жағдайы кезеңінде және соғыс уақытында белгілі бір номенклатурада тауарлар өндіруге, жұмыстар орындауға және қызметтер көрсетуге, олардың мөлшері мен сапасына, арнаулы құралымдар құруға берілетін мемлекеттік тапсырыс;

Ұйымның жұмылдыру жоспары – жұмылдыру тапсырыстарын орындау үшін ұйымның іс-шараларды жүзеге асыру мазмұнын, көлемін, тәртібі мен мерзімдерін айқындайтын құжаттар жиынтығы.

II. Кіріспе

Соңғы жылдардағы оқиғалар көрсеткендей, қазіргі әлем әлі де жетілмеген және өз мақсаттарына жету үшін көптеген мемлекеттер қарулы күштерді қолдануға жиі жүгінеді. Украинадағы оқиғалар бұған айқын мысал бола алады. Ел президенті Қ.Тоқаев өзінің 2022 жылғы 16 наурыздағы Қазақстан халқына жыл сайынғы Жолдауында мыналарды атап өтті: "Бүгін планетада жойқын геосаяси дауыл басталды. Біз барлық ішкі және сыртқы сын-қатерлерді

ескеруіміз керек. Қазіргі халықаралық жағдай Қазақстанға да әсер ететіні анық. Сондықтан мемлекеттің егемендігі мен аумақтық тұтастығын қорғауға, халқымыздың түпкі мүдделерін қамтамасыз етуге бағытталған стратегиялық бағытты берік ұстануымыз керек.

Міне, ең басты міндет осы".

Осыған байланысты, Қазақстан Республикасынан елдің қорғаныс қабілетін қамтамасыз ету және оның аумақтық тұтастығын қорғау мәселелеріне ерекше назар аудару талап етіледі. Жұмылдыру дайындығын жетілдірудің маңызды бағыттары органдарын, жергілікті өзін-өзі басқару органдарын және ұйымдарды, Қарулы Күштерді,

басқа да әскерлерді, әскери құралымдарды олардың мақсатына сәйкес міндеттерді орындауға және мемлекет пен халықтың қажеттіліктерін қанағаттандыруға даярлау аталды. Запастағы азаматтарды броньдауға қатысты ақпараттың бір бөлігі таратылуы шектеулі ақпаратқа жатады, сондықтан оны осы оқулыққа толық көлемде орналастыруға болмайды.

Әлемдегі күрделі әскери-саяси жағдай бейбіт уақытта өткізілетін және соғыс уақытында мемлекетті тұрақты басқаруға, ел экономикасын Қарулы Күштердің қажеттіліктерін қамтамасыз етуге, сондай-ақ жұмылдыру, соғыс жағдайы кезеңінде және соғыс уақытында әкімшілік-аумақтық бірліктердің жұмыс істеуін қамтамасыз етуге бағытталған жұмылдыру дайындығының өзектілігін сөзсіз арттырады. Жұмылдыру дайындығы мен жұмылдырудың маңызды шараларының бірі әскери міндеттілерді броньдауды ұйымдастыру болып табылады.

Мәселен, "Жұмылдыру дайындығы мен жұмылдыру туралы" Қазақстан Республикасы Заңының 4-бабының 5-тармағына сәйкес жұмылдыру дайындығы мен жұмылдыру іс-шаралары әскери мін-

деттілерді броньдауды қамтиды.

Бұл міндет, ең алдымен, мемлекеттен тауарларды өндіруге, жұмыстарды орындауға және белгілі бір номенклатураның қызметтерін көрсетуге, олардың саны мен қорғаныс қажеттіліктері үшін сапасына жұмылдыру тапсырысын алған экономика объектілеріне қатысты. Себебі жұмылдырудың негізгі құрамдас бөлігі және басым аспектісі экономика болып табылады. Сондықтан тұтастай алғанда елдің қорғаныс қабілеті экономика объектілерінің тұрақты жұмыс істеуіне байланысты. Егер әскери міндеттілерді броньдауды уақтылы жүргізбесе және бұл соғыс уақытында олардың үздіксіз жұмысын қамтамасыз ету үшін ұйымдарға еңбек ресурстарын шоғырландыру белгілі болса, онда жұмылдыру кезеңінде объектілерге мамандар мен жұмыс күшінсіз жұмылдыру тапсырысын орындау өте қиын болады.

"Жұмылдыру дайындығы және жұмылдыру туралы" Қазақстан Республикасы Заңының 8, 9 және 10-баптарының талаптарына сәйкес жұмылдыру дайындығы және жұмылдыру саласындағы ұйымдардың басшылары өз құзыреті шегінде әскери міндеттілерді броньдау жөніндегі жұмысты ұйымдастырады және жүргізеді.

III. Әскери міндеттілерді броньдау жұмылдыру дайындығының негізгі міндеті болып табылады

Бұл міндет, ең алдымен, мемлекеттен тауарларды өндіруге, жұмыстарды орындауға және белгілі бір номенклатураның қызметтерін көрсетуге, олардың саны мен қорғаныс қажеттіліктері үшін сапасына жұмылдыру тапсырысын алған экономика объектілеріне қатысты. Себебі жұмылдырудың негізгі құрамдас бөлігі және басым аспектісі экономика болып табылады. Сондықтан тұтастай алғанда елдің қорғаныс қабілеті экономика объектілерінің тұрақты жұмыс істеуіне байланысты. Егер әскери міндеттілерді броньдауды уақтылы жүргізбесе және бұл соғыс уақытында олардың үздіксіз жұмысын қамтамасыз ету үшін ұйымдарға еңбек ресур-

старын шоғырландыру белгілі болса, онда жұмылдыру кезеңінде объектілерге мамандар мен жұмыс күшінсіз жұмылдыру тапсырысын орындау өте қиын болады.

"Жұмылдыру дайындығы және жұмылдыру туралы" Қазақстан Республикасы Заңының 8, 9 және 10-баптарының талаптарына сәйкес жұмылдыру дайындығы және жұмылдыру саласындағы ұйымдардың басшылары өз құзыреті шегінде әскери міндеттілерді броньдау жөніндегі жұмысты ұйымдастырады және жүргізеді.

Әскери міндеттілерді мемлекеттік органдар мен ұйымдарға бекітіп қоюдың құқықтық негізі.

Бұдан басқа, осы НҚА-ның 17-бабының негізінде әскери міндеттілерді мемлекеттік органдар мен ұйымдарға броньдаудың құқықтық негізі айқындалды, яғни:

1. Әскери міндеттілерді мемлекеттік органдар мен ұйымдарға броньдау мемлекеттік органдар мен ұйымдардың үздіксіз жұмысын қамтамасыз ету мақсатында жүргізіледі.

2. Әскери міндеттілерді мемлекеттік органдар мен ұйымдарға броньдау Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес жүргізіледі.

Аталған заңның 18 бабында әскери міндеттілерді бекітіп қоюдың және броньдаудың ұйымдастырылуы мен тәртібі былайша көрсетілген:

1. Әскери міндеттілерді бекітіп қоюдың ұйымдастырылуы мен тәртібі осы Заңда және өзге де нормативтік құқықтық актілерде айқындалады.

2. Қазақстан Республикасының аумағында әскери міндеттілерді бекітіп қою жөніндегі жұмысқа басшылықты Әскери мін-

деттілерді бекітіп қою жөніндегі республикалық комиссия жүзеге асырады.

3. Бекітіп қоюға жататын лауазымдар мен мамандықтардың тізбесін әскери міндеттілерді бекітіп қою жөніндегі республикалық комиссия бекітеді.

4. Мемлекеттік органдарға, ұйымдарға бекітіп қойылған әскери міндеттілер өздеріне берілген кейінге қалдыру мерзімінің қолданыстағы уақытында жұмылдыру, соғыс жағдайы кезеңіндегі және соғыс уақытындағы шақырудан босатылады.

Запастағы азаматтарды броньдау жұмылдыру кезеңінде және соғыс уақытында мемлекеттік билік органдарын, жергілікті өзін-өзі басқару органдарын және ұйымдарды Қазақстан Республикасының Қарулы Күштері, басқа да әскерлері мен әскери құралымдары арасында алдын ала және ұтымды бөлу жолымен еңбек ресурстарымен қамтамасыз етуге бағытталған іс-шаралар кешенін білдіреді.

Запастағы азаматтарды броньдаудың негізгі міндеті жұмылдыру кезеңінде және соғыс уақытында мемлекеттік билік органдарына, жергілікті атқарушы органдардың органдарына, сондай-ақ запастағы азаматтар қатарынан басшыларды, мамандарды, біліктілігі жоғары жұмысшылар мен қызметшілерді жергілікті әскери басқару органдарында арнайы әскери есепке қою арқылы оларды бекітіп беру болып табылады.

Запастағы және әскерге шақыруды кейінге қалдыруға құқығы бар, бірақ мерзімді кейінге қалдыруды ресімдеуі салдарынан арнайы әскери есепке алынбаған Қазақстан Республикасының азаматтары жұмылдыру бойынша, соғыс жағдайы кезеңінде және соғыс уақытында әскери қызметке шақырылуға жатады. Запастағы броньдалған азаматтар жұмылдыру бойынша әскери қызмет-

Запастағы және әскерге шақыруды кейінге қалдыруға құқығы бар, бірақ мерзімді кейінге қалдыруды ресімдеуі салдарынан арнайы әскери есепке алынбаған Қазақстан Республикасының азаматтары жұмылдыру бойынша, соғыс жағдайы кезеңінде және соғыс уақытында әскери қызметке шақырылуға жатады. Запастағы броньдалған азаматтар жұмылдыру бойынша әскери қызмет-

ке шақырудан, соғыс жағдайы кезеңінде және соғыс уақытында берілген кейінге қалдырудың қолданылу мерзіміне, сондай-ақ бейбіт уақытта әскери жиындарға шақырудан босатылады.

Әскери міндеттілерді броньдау жөніндегі негізгі іс-шараларды ұйымдастыруды жергілікті атқарушы органдар, жұмылдыру саласындағы уәкілетті органдар, сондай-ақ Қазақстан Республикасының Қорғаныс министрлігі жергілікті әскери басқару органдары (бұдан әрі -ЖӘБО) арқылы жүзеге асырады.

Мемлекеттік органдар мен ұйымдар іс-шараларды жүзеге асырады:

- әскери міндеттілерді брондау бойынша тиісті құжаттаманы ресімдеу және жүргізу;
- ұйымның тіркелген жері бойынша аудандардың (облыстық маңызы бар қалалардың) ЖӘБО-ға әскери міндеттілерді броньдауды ресімдеу;
- жұмыс істейтін және брондалған әскери міндеттілердің есебін жүргізу;
- жыл сайын 1 қаңтардағы жағдай бойынша жұмыс істейтін және броньға қойылған әскери міндеттілердің саны туралы мәліметтерді жасау және оларды жоспарланған жылдың 15 қаңтарына дейінгі мерзімде ауданның (Республикалық маңызы бар қаланың) ЖӘБО-ға ұсыну;
- куәліктерді тапсыру бойынша іс-шаралар жоспарын әзірлеу және ай сайын нақтылау; - жұмыс орны бойынша брондалған әскери міндеттілерге жұмылдыру, соғыс жағдайы және соғыс уақытында жарияланған кезде куәліктер тапсыру. Бұдан басқа, әскери міндеттілерді броньдау шарттарына сәйкес мемлекеттік органдар

мен ұйымдар басшыларының лауазымдарын алмастыратын әскери міндеттілер, сондай-ақ олардың орынбасарлары броньдауға жатады.

Қарулы Күштерде, басқа да әскерлер мен әскери құралымдарда офицерлік лауазымдарда екі жылдан астам қызмет еткен запастағы офицерлер запасқа шығарылған күннен бастап бес жыл бойы броньдалмайды. Қарулы Күштерді, басқа да әскерлер мен әскери құралымдарды жеткізуге арналған автокөлік, жол-құрылыс,

көтергіш-көлік техникасында жұмыс істейтін әскери міндеттілер осы әскери міндеттілердің шақырылуына және осы техникамен бірге тиісті жұмылдыру жоспарларына сәйкес әскери бөлімдерге жөнелтілуіне байланысты броньдауға жатпайды.

Мемлекеттік органдар мен ұйымдар үшін броньдалған әскери міндеттілердің санын қызметкерлердің жалпы санының 65% - ынан аспайтын шекте комиссия айқындайды.

Әскери міндеттілерді брондау қолданылмайды:

- Қарулы Күштердің, Қазақстан Республикасы Республикалық Ұланының, арнаулы және құқық қорғау мемлекеттік органдарының кадрларында тұратын;
- шет елдердегі мекемелерде жұмыс істейтін Қазақстан Республикасы дипломатиялық қызметінің персоналын қоспағанда, Қазақстан Республикасынан тыс жерлерде тұрақты тұратын адамдар үшін;
- денсаулық жағдайы бойынша әскери қызмет өткеруге жарамсыз деп танылған;
- бас бостандығынан айыру және бас бостандығын шектеу түріндегі жазасын өтеушілерге.

Құрылған арнайы құралымдарға қабылданған, жұмылдыру

тапсырмалары мен тапсырыстарын орындайтын және Қарулы Күштерге берілуге жатпайтын әскери міндеттілер арнайы құралымдардың штаттарында көзделген атқаратын лауазымдарына қарамастан броньдалады.

2014 жылғы 5 шілдедегі Қазақстан Республикасының «Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне» 643-1 бабында әскери міндеттілерді броньдауды жүргізбеу заң бұзушылық болып табылады да оған мынандай жазалар тағайындалады:

ескерту жасауға немесе лауазымды адамдарға – отыз, шағын кәсіпкерлік субъектілеріне немесе коммерциялық емес ұйымдарға – қырық, орта кәсіпкерлік субъектілеріне – елу, ірі кәсіпкерлік субъектілеріне сексен айлық есептік көрсеткіш мөлшерінде айыппұл салуға алып келеді.

IV. Экономика ұйымдарында әскери міндеттілерді броньдау тәртібі

"Жұмылдыру дайындығы және жұмылдыру туралы" Қазақстан Республикасы Заңының 10-бабы 1-тармағының 7-тармақшасына сәйкес ұйымдардың басшылары әскери міндеттілерді броньдау жөніндегі жұмысты ұйымдастырады және жүргізеді. Броньдау-әскери міндетті ұйымдарды әскери есепке алу жүйесінің маңызды бөлігі. Ол ұйымдарды жұмылдыру кезінде немесе соғыс қимылдары кезінде запастағы азаматтар арасынан білікті және әкімшілік кадрлармен қамтамасыз етеді. Броньдау - бұл қажетті кадрлық ресурстарды бөлу және жұмылдыру бұйрығын немесе тапсырысты орындау үшін соғыс уақытында қызметін жалғастыратын ұйымдардың жұмыс істеуін қамтамасыз ету үшін әскери міндеттілерді шақырудан уақытша босату.

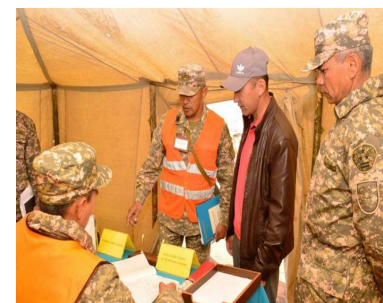
Запастағы азаматтарды броньдау жөніндегі жұмысты жүргізу үшін ұйымдар белгіленген тәртіппен запастағы азаматтар броньдалатын лауазымдар мен кәсіптердің тізбесін алады. Запастағы ұйым қызметкерлерін броньдау жұмылдыру кезеңінде және соғыс

уақытында ұйымдардың толыққанды жұмысын қамтамасыз ету мақсатында жүргізіледі. Әдетте, броньдау және әскери есепке алу ұйымдарында кадр қызметіне жүктеледі.

Жоғарыда айтылғандарды ескере отырып, ұйымдарда әскери міндеттілерді броньдау қажет:

жұмылдыру жоспарларына сәйкес ұйымдар үшін соғыс уақытында азаматтық қорғаныс жөніндегі топқа жатқызылған қалаларда өндірістік қызметі жалғастыратын ұйымдарда;

ұйымдар үшін қызмет соғыс уақытында тоқтатылмайды және олардың өндірістік бейініне сәйкес келетін және қала сыртындағы аймақта орналасқан жаңа базада жалғастырылуы мүмкін ұйымдарда.

Мұнда қауіпті өндірістік объектілерге қызмет көрсететін кәсіби авариялық-құтқару қызметтері мен құралымдарының жеке құрамы да броньдауға жататынын атап өту қажет.

Егер барлық жұмыс берушілер әскери есепке алуды жүргізсе, онда ұйым қызметкерлерін броньдайды:

мемлекеттік тапсырыстарды орындайтын ұйымдар;
жұмылдыру тапсырмаларын орындауға қатысатын ұйымдар;
Қазақстан Республикасының қауіпсіздігін және халықтың тыныс-тіршілігін қамтамасыз ететін ұйымдар.

Жұмылдыру кезеңінде ұйымдарда әскери міндеттілерді броньдау, соғыс жағдайын жүргізу және соғыс уақытында мынаған мүмкіндік береді:

мамандардың білікті кадрларын сақтауға;
жұмылдыру туралы хабарландыру кезінде және соғыс уақытында өз қызметін жалғастыратын ұйымның тұрақты жұмыс істеуін қамтамасыз етуге;

өнеркәсіп, ауыл шаруашылығы, Көлік, көлік инфрақұрылымы мен байланыс объектілерін қалпына келтіру, медициналық көмек

көрсету, сондай-ақ төтенше жағдайларды оқшаулау және жою жөніндегі жұмыстарды күзету және орындау үшін жұмылдыру мен соғыс уақытын жариялау кезінде қорғаныс жүйесінде броньды әскери міндеттілер күштері мен құралдарының топтарын құру жағдайларын қамтамасыз ету.

Жоғарыда атап өткеніміздей, ұйым басшылары әскери міндеттілерді броньдау жұмыстарын ұйымдастырады және жүргізеді, сонымен қатар олар ұйымдардағы броньдау жұмыстарының жай-күйіне жауап береді. Броньдалған қызметкерлер жұмылдыру бойынша әскери қызметке шақырудан және соғыс уақытында одан кейінгі шақырулардан босатылады, бірақ тұрақты емес, тек оларға берілген кейінге қалдыру әрекет еткенде ғана.

Жоғарыда айтылғандарды ескере отырып, ұйымдарда әскери міндеттілерді броньдау мынадай негізгі жұмыстарды орындауды қамтиды:

әскери міндеттілердің жұмыс (оқу)орны бойынша есебін жүргізу;

жұмылдыру кезеңінде және соғыс уақытында әскери міндеттілер қатарындағы басшылардың, мамандардың, жоғары білікті жұмысшылар мен қызметшілердің қажетті санын айқындау;

әскери міндеттілер броньдалатын лауазымдар мен кәсіптердің тізбелерін әзірлеу;

әскери қызметке шақыруды кейінге қалдыру құқығына броньдалған әскери міндетті құжаттарды ресімдеу және оларды арнайы әскери есепке қою;

броньдалған әскери міндеттілердің тұрғылықты жері бойынша қорғаныс істері жөніндегі органдарда арнайы әскери есепке алуды жүргізу; жұмылдыру кезеңінде және соғыс уақытында ұйымдардың әскери міндеттілер қатарынан еңбек ресурстарымен қамтамасыз етілуін талдау және әскери міндеттілерді броньдау бойынша жүргізіліп жатқан жұмыс туралы есептер негізінде.

Запастағы азаматтарды жұмылдыру кезеңіне және ұйымдардағы соғыс уақытына броньдау жөніндегі жұмысты

жүргізу үшін негіз болып табылады:

- шарттық (келісімшарттық) негізде орналастырылған және жұмылдыру кезеңінде және соғыс уақытында республикалық бюджет қаражаты есебінен қаржыландырылатын Қазақстан Республикасының мемлекеттік мұқтажы үшін өнімді жеткізуге (жұмыстарды орындауға, қызметтерді көрсетуге) жұмылдыру тапсырмаларының (тапсырыстарының) болуы;

- жергілікті атқарушы органдардың шешімдерімен белгіленген, шарттық (келісімшарттық) негізде орналастырылған және жұмылдыру кезеңінде және соғыс уақытында жергілікті бюджеттердің қаражаты есебінен қаржыландырылатын жергілікті мұқтаждар үшін өнімді жеткізуге (жұмыстарды орындауға, қызметтерді көрсетуге) жұмылдыру тапсырмаларының (тапсырыстарының) болуы;

- жұмылдыру кезеңінде және соғыс уақытында тиісті бюджеттердің қаражаты есебінен қаржыландырылатын ұйымдардың өкілеттіктері шегінде соғыс уақытына міндеттердің болуы; - елдің қорғанысы мен мемлекеттің қауіпсіздігін, халықтың тыныс-тіршілігін және жұмылдыру мен соғыс уақытын жариялау кезеңінде ұйымның өзінің орнықты жұмысын қамтамасыз ету мүддесінде соғыс уақытындағы қызметті жалғастыру.

Әскери міндеттілерді броньдаудың кезеңдері:

1-кезең.

Әскери міндеттілерді броньдауға жауапты тұлғаны тағайындау
Егер әскери міндеттілерді броньдауды жүргізуге жауапты адамды тағайындау сіздің ұйымыңызда бронь бойынша міндеттемелер болса, онда ұйым басшысы белгілі бір құрылымдық бөлімшеге немесе осы бөлімшенің қызметкеріне әскери міндеттілерге бронь

жасауды тапсыратын бұйрық шығаруға және әскери есепке алу мен броньдауды жүргізуге жауапты адамның лауазымдық нұсқаулығын бекітуге міндетті. Жоғарыда айтылғандай, броньдау негізінен кадр қызметіне жүктеледі.

2-кезең.

Броньдау мен әскери есепке алуға жауапты тұлғаның өз міндетін атқаруға дайындығы

Броньдауды жүргізуге жауапты қызметкер ұйым үшін әскери міндеттілерді броньдау жөніндегі басшылық құжаттардың талаптарын зерделеуі тиіс. Бұл қызметкер ұйымның орналасқан жері бойынша қорғаныс істері жөніндегі органдарға келіп, өзінің тағайындалғаны туралы ресми хабарлауы, нұсқамадан өтуі, жергілікті әскери қолбасшылық органының қызметкерлерімен байланысты жолға қоюы қажет.

3-кезең.

Броньдауға жауапты тұлға әскери міндеттілерді броньдаудың құжаттарын жүргізіп отыруы қажет

Ұйымда броньдауды ұйымдастыруға жауапты тұлға әскери міндеттілерді броньдау жөніндегі құжаттардың жүргізілуін қамтамасыз етуге тиіс. Әскери міндеттілерді броньдауға қатысты мәселелер бойынша жұмыс барысында жауапты адам бірқатар құжаттардың — журналдардың, кітаптардың, тізімдердің, есептердің және т. б. жүргізілуін қамтамасыз етуі керек.

4-кезең.

Әскери міндеттілерді броньдауды жүргізу

Әскери міндеттілерді броньдауды қызметкердің жеке карточкасы бойынша жүзеге асырады. Ұйымдарда әскери міндеттілерді броньдау жүргізілетін әскери — есепке алу құжаттары — әскери билет немесе уақытша куәлік бойынша жүргізіледі (әскери билеттің орнына).

5-кезең

Әскери міндеттілерді жедел броньдауды қамтамасыз ету үшін жауапты адам не істеуі тиіс

Жұмысқа (оқуға) қабылдау кезінде азаматтарда әскери-есептік құжаттардың (әскери міндеттілерде — әскери билеттердің немесе әскери билеттердің орнына уақытша куәліктердің) болуын тексеруі керек. Әскери міндеттілерді Қазақстан Республикасының жергілікті әскери басқару органдарында әскери есепке қойылғаннан кейін ғана жұмысқа қабылдауға болады. Броньдалған қызметкерлердің тізімін дайындау оларға шақыруды кейінге қалдыруды білдірмейді-жұмыс беруші кейінге қалдыру туралы куәлікті ресімдеп, жеке карточкаларына белгі қоюы керек.

Запастағы азаматтарды броньдау мәселелері бойынша ұйымдарда мынадай мәліметтер болуы және уақтылы нақтылануы тиіс:

- ұйымда жұмыс істейтін азаматтардың жалпы саны;
- есеп беретін жылдың жоспарын орындау үшін қажетті жұмыс істейтін азаматтардың саны;
- жұмылдыру ұйғарымдары бар және жұмылдыру бойынша шақыруға жататын азаматтардың саны;
- арнайы құралымдарды жасақтауға арналған азаматтар саны;
- жұмылдыру кезеңінде және соғыс уақытында ұйымда жұмыс істеу үшін қалатын броньдалған азаматтардың саны;
- запастағы жұмылдыру бойынша шақырылуға жататын азаматтардың орнына лауазымдарға ауыстыруға болатын азаматтардың саны;
- жеткізілген техникамен бірге және онсыз кететін жүргізушілердің саны және ұйымда қалған жүргізушілердің саны.

V. Қортынды

Әлемде болып жатқан соңғы оқиғалар, оның ішінде 2020 жылғы Әзірбайжан мен Армения арасындағы және Украинадағы әскери қақтығыс Қарулы Күштерді жұмылдыруға, әскери резервті дай-

ындауға және оның болуына, сондай-ақ шығындарды өтеу немесе жеке құрамды ауыстыру үшін жаппай әскери қызметшілердің уақтылы келуіне байланысты бірқатар проблемалық мәселелерді анықтады. Осылайша, мемлекеттік органдар мен ұйымдарда әскери міндеттілерді броньдауды ұйымдастыру жұмылдыру дайындығы мен жұмылдырудың мазмұнына кіреді.

Әскери міндеттілерді броньдауды уақтылы ұйымдастыру олардың ұйымдық-құқықтық нысанына, ведомстволық тиесілігіне, меншік нысанына және персонал санына қарамастан, бронь бойынша міндеттемелері бар барлық ұйымдарда мүлдем жүзеге асырылуға тиіс. Кәсіпорында әскери міндеттілер болмаса да, бұл жағдайда жыл сайынғы есептер ұсынылуы керек. Әскери міндеттілерді әскери есепке алуды және броньдауды ұйымдастыруға ұйымдардың бірінші басшылары дербес жауапты болады.

VI. Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. 2014 жылғы 5 шілдедегі Қазақстан Республикасының "Әкімшілік құқық бұзушылық туралы" Кодексі.
2. Қазақстан Республикасының "Жұмылдыру дайындығы және жұмылдыру туралы" 1997 жылғы 16.06. № 127-І Заңы.
3. "Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне жұмылдыру дайындығы және жұмылдыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы" 2020 жылғы 25 мамырдағы № 332 Қазақстан Республикасының Заңы;
4. Қазақстан Республикасы Үкіметінің "Әскери міндеттілерді брондау ережесі" қаулысы;
5. Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрінің "Әскери міндеттілер мен әскерге шақырылушыларды әскери есепке алу қағидаларын бекіту туралы" ҚР ҚМ 24.01.2017 жылғы № 28 бұйрығына өзгерістер енгізу туралы" 2020 жылғы 21 мамырдағы № 226 бұйрығы.

Құрметті Журналға Жазылушылар!

Журналдың цифрлық басылымына көшу - бұл қазіргі заманғы үрдіс және уақыт талабы. Цифрлық басылымдардың артықшылығы-қағаз басылымын басып шығаруға және жеткізуге уақыт пен ақшаны үнемдеу арқылы баспагер мен оқырман үшін шығындарды азайту. Сондай-ақ, бұл формат қағаз бен энергияны пайдаланудың төмендеуіне байланысты экологиялық таза болып саналады.

АҚ РӨӘО сандық журналының мазмұны өзгерістерге ұшырамайды, керісінше жарияланатын материалдар неғұрлым жедел және серпінді сипатқа ие болады. Заманауи технология, оқырмандардың ыңғайлылығына бағытталған креативті дизайнға журнал беттерін рәсімдеуге мүмкіндік береді.

Біздің жазылушыларымыз журналдың цифрлық форматқа көшуін тиісті түсіністікпен және оң көзқараспен қабылдайтынына сенімдіміз. Баршаңызға көктемгі жылулық пен қуаныш, денсаулық пен амандық тілейміз!

Құрметпен, журнал редакциясы

2022 жылғы жаңа оқу-әдістемелік материалдар:

«Экономика объектілерінде әскери міндеттерді бекітіп қоюды ұйымдастыру» оқу құралы

Құрастырушы: М.Р. Боранбаев - АҚ РОӘО оқытушысы

Радиациялық және химиялық бақылау бекетінде жұмысты ұйымдастыру бойынша әдістемелік нұсқаулық

Құрастырушы: Х.А. Кудумбетова - АҚ РОӘО оқытушысы

www.tg-oku.kz

 [rumcgz](https://www.instagram.com/rumcgz), [YouTube](https://www.youtube.com/rumcgz) РУМЦ ГЗ

ҰЙЫМДАРДЫҢ БАСШЫЛАРЫНА !

АҚ бойынша онлайн семинар-тренингтердің 2022 жылы өткізілу кестесі:

Ескерту: Семинарлар ұйымдардың тапсырысы бойынша онлайн режимде де өтетін болады.

Нақты мәліметтерді төмендегі телефондар арқылы алуға болады:
8 (775) 251-25-95, 8 (705) 301-73-01